

439

ՆՏԵՍԱՐԱՆ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆՑ.

ԹԻՒ 1

ՍՆԻ ԴՂԵԿԻ ԱԻԵՐԱԿՆԵՐԸ

ԿԱՍ

ՀԱՐԱՁՈՏ ՈՐԳԻ ՉՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀՕՐՆ ԲԵՐԷ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՅԻՆՆ ԱՐԱՐՍ

ՀԵՂԻՆԱԿԻ

ԵՌՈՒՆԻԷ ԵՒ ՄԷՋԵՌ

ԹԱՐԳԻՄԱՆԻԶ
Տ. ԳԱՂԵՄՃԵԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻԶ
ՏԻՐԱՆ ՓԱՓԱՁԵԱՆ

معارف نظارت جلیله سنک و خصیله طبع اولمشدر

4. ՊՕԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Մ. Կ. ՄԱՐԿԵԱՆ

1889

ՍԵՒ ԴՂԵԿԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԸ

ԿԱՄ

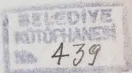
ՀԱՐԱՋԱՏ ՈՐԴԻ ԶՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀՕՐՆ ԲԵՐԷ

Բարոյալից Թատրերգութիւն յինն Արար

Տէր եւ Հրատարակիչ Տիրան Գ. Փախազեան

ԱՌ ԱԶՆՈՒՄԲԵՇԱՐ

ՄԵՍՐՈՊ ԷԾԷՆՏԻ ՊՈՒՊԼԻ

Ի ԶՄԻՌՈՒՆ

ՆՈՒԷՐ ՅԵԱՏԱԿԻ ՍԻՐՈՑ ԵՒ ԱՆԿԵՂԾ ՑԱՐԳԱՆԱՑ

ՀՐԱՏՐԱԿՉԷՆ

ԱԶԴ. — Եթէ թատերական արհեստը գեղեցիկ արհեստն
ներուն մէջ առաջիններէն է ըսենք՝ չենք սխալիր. նկարի-
չը բնութիւնը կը նկարէ, աչքը կը գիտէ զայն, կը հիա-
նայ, կ'զմայլի, կ'զգայ, ըայց այսու ամենայնիւ լուռ, ան-
ձայն, անխօս ըլլալով զգացումը կատարեալ չէ: Բանաս-
տեղծը կը գրէ, կը կարդաս, կ'սքանչանաս, այսու ամե-
նայնիւ լուռ է ազդեցութիւնը. երաժշտութիւնն ալ միայն

իւր մասնատոր ազդեցութիւնը ունի, բայց թատերական արհեստը, թատրոնը՝ այս ամենուն ամիստիումն է, ժողովն է. Հոն՝ նկարչութիւն Բանաստեղծութիւն, Երաժշտութիւն, խօսուն լեզուով կենդանի ոգւով կը ներկայանան. ասոնց վրայ աւելցուր նաեւ տրամական արհեստը, (Art dramatique) որով հեղինակը այն տեսակ տեսարանական դարձուածքներ դիտէ դորձածել, որք ունկընդրին երեւակայութիւնը պահ մը վերացնելով ներկայացումը ճշմարտութեան կը փոխեն. Ահա Սեւ Գլեկի Ա. ԻնՔԱՆԵՐԸ ասոնց մէջ առաջինն է, բնական բարոյալէց խաղ մը, ամէն մէկ տողը ազդու, ամէն մէկ խօսքը մէկ մէկ ճշմարտութիւն. տեսարանները փառասոր, կապակցութիւնը սքանչելի, վախճանը բարի. մէկ խօսքով աննրման թատրերգութիւն մ'է.

Ա Ն Ձ Ի Ն Ք

ԿՈՒԻՏՕ ՏԸ ԿՕՆՉԱԿՈՒԷ, Ի
յառաջարանն հալածական,
իշխան Մանթուի. Աօթօլ-
Փօ անուամբ:

ՅԲԱՆՉԷՍԳՕ. կարծեցեալ կրտսեր որդի Կուխտօի:

ԲԱՕԼՕ անգրանիկ որդի Կուխտօի:

ԼՈՒԻՃԻ . . . Աւաղակ

ԱՆԹՕՆԻՕ Բարեկամ Կուխտօի

ԲԻԷԹՌՕ Չկնորս

ՍԲՕԼԷԹԹԱ. Գործակալ Ֆրանչէսկոյի

ՊԷԲՕ Մառայ Ֆրանչէսկոյի

ՄԱՆԿԱՍԻԿ ՄԸ

ԵՐԵՔ ԱՉՆՈՒԱԿԱՆՔ

ՅԻԼԻԲԲՕ Աւաղակ

ՍԱՎԻՕԼԱ Աւաղակ

ՄՈՒՆԵՏԻԿ ՄԸ

ԳԲՍՈՒՀԻՆ ԼԷՕՆՕՌԱ

ԼԻՆՏԱ. Կին Լուիճիի և քոյր

ԳԲՍՈՒՀԻՆ ՊԻԱՆԳԱ. Գուսար

Ֆէռուասէի դքսին և խօսեցեալ Բալօի . . .

Չինորք, Ժողովուրդ, Աւաղակք,

Պալատական Տիկնայք

Պալատականք ևն. ևն.

Եղելութիւնն ի Մանթու, ԺԸ դարուն վերջերը

ՊԱՏԿԵՐ Ա.

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

(ԶՈՂՆ ՈՒ ԴԱՀԻՃԸ)

(Տեսարանն է աղքատիկ պանդոկ մը. խորը կամարա-
ղարդ պարտէշ. ի հեռուսա ժայռեր և անտառք երևինս
Սեղան, աթոռ և նստարանք. Աջ և ձախ կողմը դռներ)

ՏԵՍԻՒ Ա.

Լինտա եւ երկու տղայք, Փրանչէսզո և Փրանչէսզինո

(Վարագորդ Բացաւելու ղընդին Լինտա յետ կալը նստած է, երկու
տղայք սեղանին առջև դեմ առ դեմ նստած ին ճաշին :)

Լինտա. — (Ելելով) Արդեօք այս գիշերն ալ դուրսը պի-
տի անցնէ . . . մինչև հիմա ս'ըր մնաց . . . (Տեսնելով որ
Փրանչէսզինո ղՖրանչէսզոն յգնելու համար ին հրէ) Փրանչէսզո, շա՛ր
տղայ, միշտ եղբորդ զարնել կաշխատիս . վար իջիր սեղա-
նէն, իջիր կըսեմ քեզի . (Զոյն կ'ընկնէ) Բայց, կարծես թէ
ստքի ձայն կայ . . . արդեօք ճամբորդ մ'է . . . ս'հ,
ոչ, արդէն այս պանդոկը շատ մարդ չի յաճախեր . (Դեռ է
Խորը երկայ, Փրանչէսզո սեղանին դռնինը յագնարկելով երբօրն կ'ողորունայ)

Փրան . — (Ստորագահար գնելու) Ա՛հ, մա՛յր իմ, մա՛յր իմ :

Լինտա — Ի՛նչ կընես, պղտիկ թշուառական, (Վարդ-
ելով դռնինը յետինն առնէ : Բիէթրօ Խորէն ին հրէ :)

Բիէթրօ . — Ի՛նչ է ան .

Լինտա . — Բիէթրօ՛, եղբայր իմ . (Զոյն գրէ)

Բիէթ.— Վերջապէս սիրելի քոյր իմ, չորս տարի ետքը դարձեալ կը գտնեմ զքեզ:

Լինտա.— Ահ, ս'ըչափ ծարաւի էի քու տեսութեանդ, բայց կեցիր նախ և առաջ սա աղոց գործը կարդադրենք, (Պրոֆ. Գրիգորի) Դուն հոս, խեղճ պզտիկ, (և շոյն ու իշի քոյրնն զի քոյրնն ինչ է՛նչ, ոգոս զի քոյրնն զի քոյրնն ինչ է՛նչ, ոգոս զի քոյրնն զի քոյրնն ինչ է՛նչ, ոգոս զի քոյրնն զի քոյրնն ինչ է՛նչ) Դուն ալ հոն չար տղայ, ուսկից չպիտի կարենաս դուրս ելնել:

Բիէթ. Բարի՛ Լինտա, ըսէ տեսնեմ թէ՛ ի՞նչպէս կըլլայ որ զքեզ հոս կը գտնեմ. երբ ես հասարակապետութեան նաւերուն մէջ ծառայելու համար ասկէց չորս տարի առաջ Վենետիկէն մեկնեցայ՝ դուն հոն աղւոր ագարակ մը ունէիր, իսկ այսօր Մանթուի դքսութեան երկիրներուն այս անպիտան պանդոկիս մէջ կը գտնուիս:

Լինտա.— Աւա՛ղ . . . չե՞ս գիտեր եղբայր իմ.

Բիէթ.— Այո՛, թերեւս ամուսինդ Լուիճի զքեզ թըշուառացուցած և տունդ կործանելէ ետքն ալ երեսի վրայ թողած ըլլայ:

Լինտա.— Այն ատեն աւազակ խմբի մը մէջ մտած էր, այնուհետև օր մ'ալ զինքը չի տեսայ, և սակայն, ես այն միջոցին մայր պիտի ըլլայի, ուստի ագարակէս մեկնելով՝ Բէչիէրայի մօտերը հեռաւոր ազգականներէս մէկուն տունը ապաստանեցայ, հոն զաւակ մը ծնայ, որ հազիւ քանի մը շաբաթ կըրցաւ ապրիլ:

Բիէթ.— Խե՛ղճ Լինտա .

Լինտա.— Ալ անկէ ետքը միմիայն ինքզինքս մտածելու էի, և չուզելով աղքատ ազգականուհւոյս վրայ բեռ ըլլալ՝ անկէց մեկնելու էի, երբ յանկարծ դիպուածը անյուսալի օգնութեան աղբիւր մը դէմս հանեց:

Բիէթ.— Ո՛հ, ի՞նչ եղաւ նայինք .

Լինտա.— Ազգականիս հիւղին մօտ գտնուող ամարա-

նոցին մէջ քաշուած կապրէին երկտասարդ մարդ մը և իւր կինը . կը կարծուէր թէ ասոնք վտարանդիներ էին . կինը, զոր երբէք չէի տեսած՝ ինձմէ քանի մը օր վերջը մայր եղած էր, իւր նորածին զաւակը տկար և հիւանդոտ էր , զոր առանց ստնտուի խնամոյցն յանձնելու՝ ինքը կը սնուցանէր : Իւր երկրորդ զաւակն էր սա : Բայց օր մը, կերոււայ թէ այս փախստականներուն ապաստանարանը յայտնուեցաւ . աճապարանօք ստիպուած էին փախչիլ , բայց պէտք էր տղան կերպով մը միատեղ չտանիլ , վասն զի այն խեղճ մանկիկը չպիտի կրնար դիմանալ ճամբորդութեան ատեն պատահելիք նեղութեանց և դժուարութեանց :

Բիէթ.— Թերևս զայն քեզի յանձնեցին :

Լինտա.— Այո . իրիկուն մը օտարականը, որ անունս Ասթօլֆօ է ըսաւ, հարցուց ինձ թէ՛ յանձնառու կը լինի՞մ այն պղտիկ էակը խնամելու . և իմ ուրախ սրտով հաճութիւն յայտնելուս վրայ բաւական դումար մը տուաւ ինձ, խոստանալով միանգամայն երբեմն երբեմն նոյնչափ դումարներ դրկել , ասկէց զատ, երբ օր մը, այսինքն ուղած ատեննին իրինց զաւակը քաջառողջ վիճակի մէջ զըրօ կերնին յանձնէի՝ 4000 տուգա ոսկի պիտի տային :

Բիէթ.— (Ձրհանգ) Հազար տուգա ոսկի՞ . . . չըսե՞ս թէ իշխան մը ըլլալու է այդ մարդը :

Լինտա.— Ձգիտեմ . . . կոտրած ոսկի մանեակ մը նշան դրինք մէջերնիս ժամանակին զմեզ իրարու ճանչցունելու համար : Երկինք օրհնեց իմ ջանքերս, տկար ողակը իր առողջութիւնը դտաւ, և այնչափ աղէկ՝ որուն ապագայէն ալ Աստուծով վախ չունիմ : Սա տեսած երկու արդարներէդ մին էր , (Աջ դուռը ցոյցնելով) այն որ սանկ մտաւ . . . և ունեցած տկարութեանը պատճառաւ քրբանչէսդ ինօ դրի իւր անունը :

Բիէթ.— Բայց միւսը . . .

Լինտա .— Մ'իւտը . . .

Բիէթ .— Չըսի՞ր թէ քու զուակիդ մեռած էր արդէն .

Լինտա .— Այո, ճշմարիտ է :

Բիէթ .— (Չ-ի-ի Գ-ու-ը Գ-ը-ի-ը) Ուրեմն այս կողմինը ո՞վ է :

Լինտա .— Ֆրանչէսկոօն . . . աւա՛ղ, որք մ'է զոր ինձ որդեգրած եմ . իւր մայրը աւտղակի մը այրի կ'ինն էր , որ քողքին մէջ կը մտնար . . . խեղճը հոս հիւղիս մէջ հիւանդանալով մեռաւ , որով ստիպուեցայ իւր տղան ինձ որդեգրել , վասն զի աշխարհիս երեսը մէկը չունէր զինքը խնամող :

Բիէթ .— Շատ աղէկ , սիրելի քոյր իմ , բարի գործ մ'է այդ ըրածդ :

Լինտա .— Որ շատ աղէկ չեկաւ ինձի , շատ ատեն ասոր վրայ զղջացած եմ . եթէ գիտնայիր Բիէթուօ , թէ այս տղան ո՞րչափ կը սոսկացնէ զիս . իւր փոքրիկ հասակէն միշտ չարութիւն գործելու ետևէ է : Տխար Ասթօլֆօի տըղուն հետ մէկ տարիք և միակերպ մեծցած է , բայց Աստուած այս երկուքը իրարմէ շատ տարբեր նշանով մը դատած է , . . . աւա՛ղ , կարծես թէ մին դահլիճ և միւսը իր զոհը :

Բիէթ .— Բայց վերջապէս պզտիկ Ֆրանչէսկոնօի ագնուական ծնողքը իր խոստումը կատարեց :

Լինտա .— Այն ատենները քանի մը անդամներ ծեր կըրօնաւոր մը եկաւ ատենելու , որ իրենց կողմէն զրկուած էր , և որ տղուն ու իմ օրական հացերնուս համար ստակ կը բերէր մեզ . սակայն ամբողջ տարի մը կըլլայ որ չէ երեւցած , և այս յապաղումէն Լուիճի շատ անհանդիստ է :

Բիէթ .— Ի՞նքը . . . բայց ըսիր թէ Լուիճի քեզ ձգած էր :

Լինտա .— Իմանալով որ Փէշիէնա կը գանուիմ , եկաւ զիս գտաւ :

(Շարանակէն)

Բիէթ.— Եւ դուն հաւանեցա՞ր նորէն զինքը ընդունել.
 Լինտա.— Պէտք էր որ հաւանէի եղբայր իմ, յիրաւի
 զիս բաւական սրգոզցուցած է, բայց վերջապէս ամուսինս
 է, պէտք է զինքը յարգեմ, զի ժամանակին զիս սիրած է,
 և կարծեմ տակաւին կը սիրէ, որովհետեւ երբոր զիս գը-
 տաւ, հետս միշտ աղէկ վարուիլ խոստացաւ :

Բիէթ.— Բէ՛հ . . . նայինք իւր խոստմունքը պահե՞ց .

Լինտա.— Նախ՝ պահեց, բայց քիչ մը ատեն կայ, այսին-
 քըն բարի կրօնաւորին մեղի ստակ բերելը դադրեցնելն
 ի վեր սաստիկ զայրացած է ինձ դէմ, միանգամայն այս
 խեղճ տղուն հետ շատ հակառակութեամբ կը վարուի :
 Ձինքը կակղայնելու և հանդարտեցնելու համար հաւանե-
 ցայ մինչև իսկ մեր հիւզը ձգելով այս պանդուկը դնել .
 բայց աւա՛ղ . . . հոս ալ անչա՛հ մարդիկներէ, աւաղակ-
 ներէ, մարդասպաններէ և հին զօրականներէ ի զատ ու-
 թիչ յաճախորդներ չունինք :

Բիէթ.— Որք անշուշտ իւր ամենօրեայ ընկերներն են :

Լինտա.— Լուէ՛ եղբայր իմ, կարծեմ թէ իւր ձայնն է .

Բիէթ.— Այո, ինքն է :

ՏԵՍԻԼ Բ.

Նոյնք և Լուիճի

Լուիճի.— (Գիւտ Էլէնի ձեռք) Գինի բեր, կնիկ, զինի՛ .
 մի՛ տնտնար, աճապարէ՛ . այսօր քիչ մը անախորժ եմ, ու-
 թովհետեւ զրգանս պարապ և կոկորդու ալ ցամբած է . .
 զինի ըսի քեզի, ինչո՞ւ կը կենաս . գինի պատրաստէ բա-
 րեկամացս համար ալ որոյ պիտի սպասեմ :

Լինտա.— Բարեկամներդ . . . բայց զիտե՞ս Լուիճի,
 թէ կինդ այդ բարեկամացդ ներկայութենէն ամենեւին
 չախորժիր .

Լուիճի.— Թող այդպէս ըլլայ . է՛ ուրեմն, պանդոկապե՛տ կին, գինի բեր մեր խմբին համար, (Զեռօր սեղանին շրջելով) գինի՛, գինի՛ . ապա թէ ոչ՝ կ'երգնում սատանային մարմնոյն վրայ թէ հիմա ամեն բան կը կոտորուեմ .

Բիէթ.— (Յառաջանալով) Կամաց, Լուիճի, կամաց . . .

Լուիճի.— Հէ՞, . . ո՞վ է այն թշուառականը որ կը համարձակի . . . (Ճանչնալով) Բիէթոսօ՛ն :

Բիէթ.— Այո, Բիէթոսօն, կնոջդ եղբայրը, որ զայն քու բարկութեանդ դէմ պաշտպանելու միանգամայն եթէ ինքը ուզէ՝ այդ քու իրեն համար պատրաստած թշուառ կեանքէդ ալ զինքը ազատելու պատրաստ է .

Լուիճի.— Ա՛ . . . ուրեմն ինձմէ քեզի՞ ալ դանդաւորացաւ . . . իրաւ է Լինտա, որ կուղես քու պզտիկ և սիրելի ամուսինդ թողուլ .

Լինտա.— Պզտիկ եւ սիրելի ամուսինս . . .

Լուիճի.— Ուրեմն ուրիշ մը գտիր որ ինձմէ աւելի սիրելի և աւելի աղէկ ապրուստի մը տէր ըլլայ : Եթէ դու իմ ուզած կինս ըլլայիր՝ գիտցած ըլլաս որ թափառական կեանքս և բոլոր ընելիք շահերս քեզի հետ պիտի բաժնէի, որովհետեւ, վերջապէս մարդս իւր քսակը լեցնելու համար աղէկ արհեստի մը կը կարօտի :

Բիէթ.— Աղէկ արհեստի՞ մը, ուրեմն ի՞նչ պիտի ընէիր .

Լուիճի.— Ի՞նչ պիտի ընէի, արդէն ունեցած արհեստովս կզբաղէի, որ է աւաղակութիւն. (Լինտա գննէ բերել երկոյ)

Բիէթ. (Զուարճօք) Աւաղակ .

Լուիճի.— Եւ ի՞նչ կուզէիր որ ըլլար ատենօք զինուորութիւն ընող մարդ մը, տյնպիսին պէտք է որ միշտ իւր սուրէն օգուտ քաղէ, ասկէց զատ, Բիէթոսօ՛, մի՛ վախնալ, շատ չար ալ չեմ, անմեղ մարդիկները չեմ սպաննել այլ միայն սրկակաները, (Լինտա գննէ բերել) Եկուր Բիէթոս, հիմա այս խօսքերը թողունք և ի միասին անկենք .

Բիէթ. (Մերձիւ) — Շնորհակալ եմ .

Լուիճի. — Դուն զիտես . (Ինչ էլ է ,) է ուրեմն կնիկ , այս երկու օրուան մէջ երբէք կրօնաւորի մը կնքուղը չի տեսա՞ր .

Լինտա. — Ոչ :

Լուիճի. — Ուրեմն պէտք է որ հիմա երթաս Փրանչիս-կեան կրօնաւորաց վանքը և հասկնաս թէ Հայր Անտէլմը դեռ չեկա՞ն անցեալ տարուան պէս պաշտպան Սուրբին իննօրեայ աղօթիցը ներկայ գտնուելու : Վերջապէս պէտք է որ անոր հետ ունեցած հաշիւնիս կարգադրենք : Ինքը-զինքնին սնուցանել չկարողացող մարդոց համար երկու աղայ սնուցանելը քիչ մը կ'ը կ'ուգայ : Արդ, եթէ ասոնց-մէ մին իր ընկերոջը համար չի վճարէ՝ երկուքն ալ պիտի վճնտեմ :

Լինտա. — Ի՛նչ , դու այդ երկու անմեղները վճնտելու չափ պիտի կրնա՞ս անգթանալ .

Լուիճի. — Չեմ վճնտեր , բայց կրնամ դնչուներու ծախել :

Լինտա. — Բայց վայրկենէ վայրկեան պզտիկ Փրանչէս-գինոյի ծնողքը կրնան դալ և մեզ խոստացեալ ոսկիները վճարելով դաւկնին պահանջել :

Լուիճի. (Խօսիւ) — Ա՛հ , իրաւ ըսիր . . . բայց անոնք թերևս մինչև հիմա մեռած են , ես հաւատարի եմ թէ այդ պարոն Ասթօլֆօն արդի իշխան Խիար Պօնագօսի թշնամի նախորդ Կուխտօ ար Կօնզակուէ դքսին կողմնակիցներէն մէկը ըլլալով . . .

Լինտա. — Եթէ այդպէս ըլլար՝ քաղքին մէջ պտտելու չէր համարձակեր , որովհետև Պօնագօսի իշխանը ա՛յնչափ կը հալածէ Կուխտօ ար Կօնզակուէ դուքսը՝ որուն գլուխը մինչև իսկ ծախու հանած է :

Լուիճի. (Գուշը բարձրացելով) — Մախու հանա՛ծ . . . վերջապէս կարծեմ թէ մեզի գործ մը կելլէ :

Լինտա. — Ո՛վ Սուրբ Մատու . . . միթէ դո՞ւ ալ պիտի յանդգնիս ասանկ ոճրի մը մասնակցիլ :

Լուիճի. — Մասնակցի՛լ . . . անդի՛ն դնա դուն ալ , մասնակցիլը ի՞նչ է , ես առտնձին կուզեմ գործել , և եթէ ոճիր մ'է , մեղքը Պօնաքօս իշխանին վիզը ըլլայ : Ամեն մարդ իր գործը գիտէ , կնիկ , մեր իշխան Պօնաքօսի պարտքն է վճարել , իմ ալ պարտքս է խղճի հանդարտութեամբ այդ դումարը ձեռք բերել : Ինչպէս որ զինուոր մը իր զօրապետին հրամանացը կը հնազանդի , նոյնպէս եւ ես . . .

Բիէթ. — Թշուառակա՛ն , ի՞նչպէս կը համարձակիս այդ խօսքը ըսել . զինուոր մը ցերէկ ժամանակ կը պատերազմի իւր թշնամուոյն հետ ճակատ առ ճակատ , և կեանքը վտանգի մէջ դրած իւր հայրենիքը և ընտանիքը կը պաշտպանէ , իւր ձեռք բերած յաղթութիւնը իրեններուն ազատութիւնն է , իսկ մահը՝ նոցա փառքը : Ա՛հ , գաղբէ՛ Լուիճի , դադրէ՛ . քաջի մը օրինաւոր սուրը վառ եղեռնագործի մը դաշոյնին հետ համեմատելէ :

Լուիճի. (Գուշը բարձրացելով) Մա՛հ և դժոխք , հիմա պիտի տեսնես վատին ով ըլլալը . (Գուշը բարձրացելով)

Լինտա. (Մէջ գեղնէն բռնելով) — Լուիճի , եղբայ՛րս է . Բիէթո՛ւ , չե՞ս տեսներ թէ գինով է :

Լուիճի. — Ուրեմն թող հեռանայ աչքիս առջևէն :

Բիէթ. — Հանդարտէ , ես ահա իմ նաւակս կը վերադառնամ , և տայ Աստուած որ զքեզ և քու ընկերներդ ճամբուս վրայ չի տեսնեմ , որք ահա կը մօտենան , որովհետեւ մենք շատ անդամ կախած ենք ծովահէններ , որոց ձեզմէ տելի բարի մարդիկ ըլլալնին ստուգած ենք , Առայժմ մնաս բարեաւ քոյր իմ :

Լինտա.— Մինչև վանքը կազմեմք եղ ընկերանալ, բայց կեցիր սա տղաքը հետերնիս առնենք, զի աւելի հանդիստ կըլլամ երբ այս տղաքը քովս ունենամ : (Տղայու գործունեքն հանելէ ետք յետեքոսն բռնէ և խորն մելնն.)

ՏԵՍԻՒ Գ.

Լուիճի, Ֆիլիփիօ, Սալիօլա և այլ Աւաղակք

Ֆիլիփի.— Լուիճի, կինդ է որ ասկէց կը հեռանայ :
Լուիճի.— Այո, մինակ ենք և կրնանք լսուիլ : Սալիօլա, դուն հակողութիւն ըրէ որ մէկը վրայ չի հասնի :

Սալիօլա — Ուրեմն շիշ մը գինի սուր ինծի սր աչացս աեսութիւնը աւելի դորացնէ :

Լուիճի.— Ա՛ն նայինք քեզի շիշ մը գինի, (Կոտայ)

Սալիօլա, — Շնորհակալութիւն տէր Լուիճի, (Ե-հոլլէ կերայ և կայնի)

Լուիճի — Ի՞նչ լուր, Ֆիլիփիօ :

Ֆիլիփի.— Կըսեն թէ Տիար Կուիտօ աը Կօնզակուէն այս կողմերս երեցեր է :

Լուիճի, — Հէ՛, ի՞նչ կըսես եղբայր, լսե՞նթ է որ դայ դային որկորը իյնայ :

Ֆիլիփի, — Գիտես ուրեմն թէ Պօնագօսի իշխանը անոր գլուխը ծախու հանած է :

Լուիճի, — Ո՞րչափ կուտան կոր :

Ֆիլիփի. — Հինգ հարիւր ոսկի սկուդ :

Լուիճի.— Բաւական դումար մը . . . կրնանք իրեն հետ համաձայնիլ :

Ֆիլիփի. — Ի՞նչպէս :

Լուիճի.— Շատ դիւրութեամբ, Փախստականը իր կեանքը վտանդի մէջ ըլլալը իմանալուն պէս՝ Վենետիկեան երկիրներուն մէջ պիտի ապաստանի, ուր հասնելու համար

Բէշիէրայի պղտիկ ճամբէն զատ ուրիշ ճամբայ մը չունի . այս պղտիկ ճամբան մինչև իմ պանդոկիս դուռը կը վերջանայ . ես այն մարդը հոս վար դնելը իմ վրաս կառնում, խարէութեամբ կամ բռնութեամբ, վերջապէս պարագային համեմատ . դուք հսկողութիւն կընէք և չորս կողմը կը պաշտպանէք :

Ֆիլիփ .— Շատ աղէկ . (Գոռնէ Բորչեցիէլ) Տխար կուրիտօ տը կօնդակուէի մահուանը .

Լուիճի .— Լուէ՛, ա՛հ, լուէ՛ . մարդուն մահուանը համար խմել .

Ֆիլիփ .— Ի՞նչպէս .

Լուիճի .— Պէտք է խոստացեալ պարգեւին համար խմել :

Ֆիլիփ .— Է՛, այդպէս թող ըլլայ, ամենը մէկ ճամբայ կելլէ . Ուրեմն հինգ հարիւր ոսկի տուգատին համար .

Ամենքը .— Հինգ հարիւր ոսկի տուգատին համար . (Խօսն)

Լուիճի .— Հիմա իրարմէ բաժնուինք, մինչև որ զիշերը վրայ հասնի . (Աստուի՛ հեռունս .)

ՏԵՍԻԼ Դ .

Լուիճի (Մընչ)

Լուիճի .— Առաջ պէտք է գործին էական մասը կարգադրենք, այսինքն կնոջս ներկայութեանը ինքզինքնիս շմտանելու համար զդուշանալ, վասնզի իրեն նման բարի հողիները ասանկ բարի գործերուն միշտ արգելք կըլլան : Ա՛հ, Աստուած տայ որ փախստականին հոս հասած ատենը ախոռիս մէջ ձի չգանուի, որովհետև ճամբան հետիոտն երթալը շատ դժուարին է : Խեղճդ Տխար կուրիտօ , ամենեւին քեզի դէմ սխ չունիմ, բայց ի՞նչ ընեմ, երբ մարդ իր վրայ պաշտօն մը կ'առնու, պէտք է կատարէ . . . ա՛, ա՛

դէկ միտքս եկաւ, ի՞նչ նշանով զայն պիտի ճանչնամ, . . .
է՛հ, այս առաջին անգամը չէ որ բնազդումս ինձ պիտի
օգնէ: Ո՞վ է այն որ դէպ ի հոս կուգայ . . . երկու ճամ-
որդներ:

ՏԵՍԻՆ Ե,

Լուիճի, Ասթօլֆօ և Անթօնէօ

Ասթօլ.— Պարոն, այս պանդոկին տէրը դո՞ւք էք:

Լուիճի,— Այո՛ պարոններս, ի՞նչ կուզէք նայիմ:

Ասթօլ.— Մենք երկուքս վենետիկցի վաճառականներ
ենք, որ հայրենիքնիս կը վերադառնանք, ու հոս քիչ մը
հանգիստ առնուլ կուզենք: (Մեղանին առջև իջնալով)

Լուիճի, (Ձեռք տնայնի) — Հանգիստ ըրէք, և ուղած-
նուդ չափ նստեցէք:

Ասթօլ.— Եթէ չեմ սխալիր՝ Բէշիէրայի շատ մօտ ենք,
և ահաւասիկ այն ճամբան՝ որ հոն կը տանի:

Լուիճի.— Այո՛: (Ասթօլֆօ Անթօնէօի հետ իջնալով, Լուիճի
հետևի իջնալով) Երկուքէն մէկը մեր բնառած մարդը չըլլայ:

Անթօն,— (Կոտորելով իջնալով) Հոն կերթամ: (Դեռ է իջնալով)

Լուիճի,— (Անթօնէօ) Ընկերնիդ ձեզի հետ չպիտի՞
վերադառնայ ի վենետիկ:

Ասթօլ.— Այո, բայց կուզենք նախ և առաջ դանել բա-
րի կլին մը՝ որ այս կողմերս կը բնակի եղբր, որու հետ
բիտ շահաւոր դործ մը ունինք կարգադրելիք:

Լուիճի,— Պահ . . . այս մասին կարելի է կրնամ ձեզ օգ-
նել, անունը ի՞նչ է այդ բարի կնոջ:

Ասթօլ.— Լինտա:

Լուիճի,— Կի՛նս . . .

Ասթօլ.— Ի՞նչ, արդեօք դուք:

Լուիճի,— Լուիճի Պարպարէնան եմ:

Ասթօլ. — Դս՞ւք .

Անթօն . (Կոմոյ ճը ընկեր՞ւք) — Լուիճի Պարսպարէնա՞ կը սէ , աւազակ մը , հոչակաւոր ոճրագործ մը . . . ա՛հ , տէր իմ , զգուշացէք ,

Ասթօլ. — Լուէ՛ :

Լուիճի . — Է՛ ուրեմն , պարոններ , կնոջմէս ի՞նչ կուզէք :

Ասթօլ . — Թերևս իմ անունս անցեալ դէպք մը պիտի յիշեցնէ ձեզ .

Լուիճի . — Ձեր անո՞նը .

Ասթօլ . — Ասթօլֆօ ,

Լուիճի . — Ասթօլֆօ՞ . է՛հ , ուրեմն դո՞ւք էք որ ասկէց վեց տարի առաջ Լինտայի յանձնեցիք . . .

Ասթօլ . — Տղայ մը իւր օրօրոցին մէջ .

Լուիճի . (Ուրեմն՞) — Այո՛ , այո՛ , Ասթօլֆօ էր . (Մեկնել) ասիկայ մեր բնառած էն շատ տարբեր դործ մ՛է .

Ասթօլ . — Այն տղան դեռ կապրի՞ .

Լուիճի . — Աստուած վկայ՝ այո՛ .

Ասթօլ . — Օրհնեա՛լ ըլլայ Աստուած .

Լուիճի . — Եւ դուք զայն առնել տանելու համար երկաք հոս .

Ասթօլ . — Եւ ուրիշ ի՞նչ պատճառաւ այս երկար ու տաժանելի ճամբորդութեան յանձնառու պիտի ըլլայի . ահաւասիկ ձեզմէ ճանչցուելու նշանս , (Կէն պարտ՞ւք ճը ճը ցո՛ցնէ և Դուրեմն ի՞նչ դուք :)

Լուիճի . — Ազէկ , սղէկ , բայց ամենը աս չէ .

Ասթօլ . — Ի՞նչպէս .

Լուիճի . — Ձէ՞ք յիշեր .

Ասթօլ . — Ի՞նչ բան .

Լուիճի . — Լինտա ինձի հազար տուգատ ոսկիի համար խօսած էր . ասիկայ ի՞նչ պիտի ընէք ,

Ասթօլ.— Այդ գումարը ձեզի պիտի վճարենք:

Լուիճի.— Ա՛հ, տէր իմ, ի՛նչ ուրախութիւն, (Յո-ւաքե-
տաւ) ըսել կուզեմ թէ ի՛նչ ցաւ . . . խեղճ պղտիկ տը-
ղան . . . ս՛րչափ կը սիրեմ զինքը . . . և իրեն հետ ա՛յն-
չափ ջերմ սիրով կապուած էի որ . . . կը հասկնա՞ք . . .
անուցիչ հայր մը . . . վերջապէս քանի որ դուք կուղէք . . .

Ասթօլ.— Ո՞ր է հիմա .

Լուիճի.— Լինտա զայն պտտցնել տարաւ , բայց շատ
չի քշեր կը վերադառնայ , նստեցէք ուրեմն տեարք իմ:

Ասթօլ.— Կաղաչեմ, հոս կենալու շատ ժամանակ չունինք:

Լուիճի.— Կը հաւատամ, ճամբանիդ բաւական վտան-
գաւոր է . բոլոր երկիրը Պօնափոսի կողմնակից շինուորնե-
րով լեցուած, որք կը հալածեն . . .

Ասթօլ.— Զո՞վ .

Լուիճի.— Տիար Կուխտօ տը Կօնդակուէն, որուն գլուխը
ծախու հանած են:

Անթօն . (Դոդաւոս Արթուրէի նշանով) — Երկիրնք :

Լուիճի.— Ի՛նչ ունիք տեարք իմ:

Ասթօլ.— Անթօնեօ կը զարմանայ թէ՛ ի՛նչպէս համար-
ձակած է Կուխտօ տը Կօնդակուէ այս կողմերս երևիլ:

Լուիճի.— Ճշմարիտ է . և ձեզի բան մը ըսե՞մ, երբ դուք
հոս եկաք, առաջին անգամ կարծեցի թէ ձեզմէ մէկն էր
այն հալածեալ դուքսը:

Ասթօլ.— Օ՛. որչա՛փ ծաղրաբան էք եղեր պա՛րօն , իւր
զաւակը բնտուող հայր մը Կուխտօ տը Կօնդակուէն կարծե՛լ:

Լուիճի . Այդպէս է , բայց մարդ չե՞նք , կը սխալինք .
թերևս պարօն Անթօնեօն փախստական դքսին կողմնակից-
ներէն ըլլայ:

Անթօն.— Ե՛ս .

Լուիճի.— Հանդարտեցէք, հանդարտեցէք, իմ գործս
միայն տիար Կուխտոյի հետ է, որուն ձեռքէն 300 տու-

դատ սովին կուղեմ առնուլ, եթէ յաջողիմ նոյն դումարը ձեռք բերել՝ ձեր բերածին հետ միացնելով մեծ գրամագլխոյ մը տէր պիտի ըլլամ:

Աթոսլ.— Բայ կինդ կուշանայ:

Լուիճի.— Անիճեա՛լ կին . . . ներեցէք անոր ուշանալուն համար տեսրք իմ, եւ եթէ կուղէք ժամանակնիդ խմելով անցնել, կը խոստանամ ամենաքնտիր տեսակէն բերել. (Գէնի քերէլ երէտ.)

Անիճոն. (կոտայ ք ընկերուք) — Կը տեսնէ՞ք տէր իմ, թէ ո՞րպիտի վտանգներով չըջապատեալ էք:

Ասթօլ.— Ի՞նչ կուզես որ ընեմ, Անիճօ՛նեօ, իմ կողմնակիցներս խաբած են զիս և դեռ գործի սկսած չեն:

Անիճօն.— Ուրեմն ի վե՛նեաիկ հասնելու համար պէտք է որ աճապարենք:

Ասթօլ.— Եւ տղա՞ս, . . . միթէ կրնամ զայն հոս ձգել, որուն մայրը այնչափ անհամբեր իրեն կ'ստատէ. բայց այս մարդուն խօսքերուն նայելով՝ մեր փախչելու յատակազիծը աւրուած է, ուրեմն չի ճանչցուելու համար պէտք է իրարմէ բաժնուինք: Իշխանուհի կինս իւր հագած գիւղացիի զգեստին տակ բազկացը մէջ ունենալով մեր անդրանիկ որդին Բասօլօն, ի Սէրանօ պիտի հասնի վե՛նեաիկեան երկիրները մանելու համար, ուստի դու պիտի ընկերանաս իրեն այս ճամբորդութեանը մէջ. ուրեմն երթանք զըտնենք զինքը անտառին հովանոցին տակ որ մինչև ցարգձած կեց զմեզ թշնամեաց աչքերէն. ես այս գիշերը նորէն հոս կուգամ գաւակս առնելու և ձեզ կը գտնեմ ի վե՛նեաիկ. (Լուիճի քերէլ)

Լուիճի.— Ահաւասիկ տեսրք իմ, ամենահին և ամենաքնտիր տեսակէն ձեզի գլինի մը, բայց ներեցէք ինձ մեծաբոյ հիւրերս որ ձեր գալուստը ողջունեմ նախ ևս անկելու:

Ասթօլ.— Ի՞նչպէս, ուրեմն . . .

Լուիճի. (Լեյնէ) — Պարոն Ասթօլֆօի և իւր անմեղ Ֆլը-
րանչէսգօ որդւոյն կենացը, որուն բաժանումը ինձ խիստ
ցաւ և կսկիճ պիտի պատճառէ. (Խօսելն էր) աւա՛ղ, հա-
զար տուգատը շատ պղտիկ դեղ մ'է իմ այս ցաւս դար-
մանելու, բայց և այնպէս . . . եթէ . . . եթէ կուզէք
զանոնք համբել . . .

Ասթօլ.— Անթօնէօ նախ մտերը սակարկութիւն մը
ունի լմնյնելիք. իրիկուան դէմ, այսինքն գիշերը վրայ
հասնելուն պէս ես առանձին պիտի դամ, թող կինդ պատ-
րաստուի զաւակս ինձ յանձնել և խոստացեալ գումարը
ընդունիլ:

Լուիճի.— Պատրաստ պիտի գտնէք աէր իմ:

Ասթօլ.— Ընտանեկան անհամաձայնութիւններ զվեղ
կ'ստիպեն ձեզմէ ամենախիստ դաղտնապահութիւն մը
խնդրել:

Լուիճի.— Ա', մի' վախնաք, երբ խնդիրը ստակի վրայ
է, ես հետաքրքիրները չեմ սիրեր:

Ասթօլ.— Առ այժմ մնայք բարեաւ, քիչ ժամանակէն
կը տեսնուինք:

Լուիճի.— Ա, յո', քիչ ժամանակէն, երկինք տաաջնորդէ
ձեզ և մեծ բարութիւններ պարգևէ:

(Ա.Բ.Յ. Ե Ա.Բ.Յ. ԳԳԷ)

ՏԵՍԻԼ Զ.

Լուիճի (ՄԵ՛՛՛)

Լուիճի.— Ի՛նչ երջանկութիւն . . . ի՛նչ բաղդ . . .
ևս որ այս առաւօտ տասը տուգատի համար հողիս սա-
տանային կը յանձնէի, ահա հազար հատիկ օսկի, որ եր-
կինքէն կ'իջնէ: Ալ այսուհետև միմիայն ինձի համար են
ամեն տեսակ ուրախութիւն, զեղիսութիւն, Սպանիոյ պատ-

ուսական զինին, խաղատուններ, ծաղկապսակ տիկիներ, պարահանդէսներ, դղեակներ, վէներտիկի սղնուսպետական հանդէսներ. վաղը ասկէ պիտի մեկնիմ՝ զբայաններս լեցուցած և այս սղնդուկը պիտի այրեմ, Բայց ինչո՞ւ Լինտա կուշանայ . . . ա՛, ահաւասիկ եկաւ, Լի՛նտա, Լի՛նտա, եկաւ, ի՛նչ երջանկու թիւն:

ՏԵՍԻԼ Է.

(Նոյն. Լինտա սարսափահար վաղէ վրան դուխը անյարդար, երկու գեղջուհիք վիրաւորեալ Ֆրանչէսգինօն գրկած կը մանեն և ձախ կողմի սենեակը երթան.)

Լինտա. — Աստուած իմ, այս ի՛նչ դժբաղդու թիւն է.

Լուիճի, — Նո՛նչ կայ Լինտա.

Լինտա. (Ձեռն ելլելու վրայ եղբւնանց լալի մը որով) — Առէ՛ք սա լաթը և վէրբը կապեցէք: (Կանայք որոյնեալ է յախ մտնել)

Լուիճի. — Ի՛նչ կայ, ի՞նչ եղաւ .

Լինտա. — Սարսափելի դժբաղդու թիւն մը, Լուի՛ճի .

Լուիճի. (Ձայր-Նիւ) — Պիտի բացատրե՞ս .

Լինտա, — Ֆրանչէսգինօ . . . խեղճ աղան . . . աւա՛ղ, դիպուած մը . . .

Լուիճի. — Ֆրանչէսգինօ՞ կըսես .

Լինտա. — Վիրաւոր և մահամերձ, թերևս մինչև ցարդ մեռած է:

Լուիճի. — Ի՛նչ, Ասթօլֆօին աղա՞ն .

Լինտա. — Այո, նոյն ինքը, թո՛ղ որ երթամ և . . .

Լուիճի. (Սրտէն) — Թշուառական կին, դո՞ւ ըստաններցիր զայն .

Լինտա. — Ե՛ս . . . ո՛վ Աստուած իմ . . . ե՛ս . . .

Լուիճի. — Բայց պատմէ՛ ուրեմն, պատմէ՛, ապա թէ ո՛չ կ'երգնում սատանային զլիսուն վրայ թէ այդ սպան-

նութիւնը քու արեամբդ պիտի հատուցանես ինձ , շո՛ւտ քրէ , խօսէ՛ :

Լինտա.— Ա՛հ, մի՛ բարկանար Լուիճի, յանցանքը իմն չէ. Հայր Անսէլմի վրայօք տեղեկութիւն առնելու համար քու հրամանաւդ վանք գացած էի, և մի՛չդեռ վանահօր հետ կը խօսէի, երկու տղայք ալ պատշգամին վրայ կը խաղային. յանկարծ աղիք գալարոյ ճիչ մը կը լսեմ և կը վազեմ, ի՛նչ սարսափելի տեսարան, Փրանչէստօ, այն չար տղան դմիւսը այն բարձր պատշգամէն հրելով վար ձգած էր : Ա՛հ, խեղճ Փրանչէստինօն քարայատակին վրայ բռնուած, արիւնաթաթախ և գլուխը ջախջախուած կիսամեռ ինկած էր . անմիջապէս զայն կը վերցնեմ, և օգնութեան կանչելու ձայնէս ամենքը կը վազեն . եղբայր Ամպուօզիօնըն ալ հոն տղուն քոյն էր . աւա՛ղ, անյոյս վիճակի մէջ է խեղճ տղան :

Լուիճի.— Անյո՛յս . . .

Լինտա. (Լաւ) — Խե՛ղճ տղայ . . . գոնէ Աստուած ներեր ինձի, հսկողութեան պարտքս լաւ չի կատարելուս համար :

Լուիճի.— Փրանչէստինօ՛ն . . . բայց աղէկ դիտե՛ս, Փրանչէստինօ՛ն է, և մի՛ւսը, այն հարուածը տուողը այդ պղտիկ թշուառակա՞նն էր .

Լինտա.— Այո, ինքն էր, ես տեսայ, և որ ինքզինքը ծածկելու համար այս կողմերը վախաւ. ա՛հ, այս առաւօտ աղէկ կըսէի թէ դահլիճ մը և իր զոհը :

Լուիճի.— Բայց չէ՛, այս տղան չկրնար մեռնիլ և պէտք չէ՛ որ մեռնի, կը հասկնա՞ս, ուրեմն դու բան մը չե՞ս իմացած այս մասին . . . բայց վազէ՛, վազէ՛ այդ տղան աղատելու :

Լուիճի.— Ա՛հ, որչա՛փ բարեսիրտ ես Լուիճի, աղաչենք երկնից որ հրաշք մը ընէ, ապա թէ ոչ կարտուած է խեղճ տղան : (Զի կոչը հրէ)

Լուիճի (Առնայն) — կորսուած , Ասթօլֆօի տղան , որ քիչ մը ետքը պիտի գան զինքն առնուլ . . . և մեր գանձը , ա՛հ , մեր գանձն ալ կը կորսուի : Դժօխք ինձ գէտ կելլէ այդ պղտիկ ճիւղին գէմքին տակ . բայց ո՞ւր է , ո՞ւր պահուրտած է այդ լսկօտը , որուն վրայ պէտք է արդարութիւնը ի գործ դնեմ : (Այս Քլայնի Մըռնէֆօ Խըն Տրե Կուսար և Վոլիւմ - Վ Ինֆ - Ենե - Կը Տրեյն Երե Կուսար Գոյե) , ահ , ահաւասիկ , կ'երգնում գերեզմանիս վրայ որ իւր արիւնն ալ , , , (Դուրեք Քուրօրօրօր Կեդ է Եւ Կը Կը Կը , Բայ Եւ Եւ Եւ Եւ Եւ Եւ) բայց ի՞նչ կընեմ , , , վայրկեան մը մտածելու եմ , (Մոռէ) Տիար Ասթօլֆօ իր տղան չի ճանչնար , վան զի նորա ծննդէն ի վեր տեսած չէ . այս Յրանչեագօն , այս աւագակի և մուրացիան կնոջ տղան միւսին հետ մէկ տարիք ունի : Նախագէտ նայինք որ մէկը վրայ չի հասնի , (Չի՛ն Կընն առջեւ Երեւ Տրեյ Կըն) կը պոռան . . կուլան . . . մեռա՛ւ . ամեն բան լինցաւ . . . զիչիբը վրայ կը հասնի և մեր մարդն ահա կուգայ : (Տեսարանը Տրեյն)

ՏԵՅԻԼ Ը .

Լուիճի և Ասթօլֆօ (Երեյն Կըն Կըն Եւ Եւ Եւ Եւ Եւ Եւ)

Ասթօլ . (Մոռէ արեւ , Կիւս) — Փսաք Երկնից , իշխանուհին և սիրելի Բաօլօս քիչ ատենէն պիտի երջանկանան , ա՛հ , ս'ըջափ կուշանամ իմ կրտսեր զաւակս ալ իւր մօրը զիրկն յանձնելու :

- Լուիճի . — Դո՞ւք էք Տիար Ասթօլֆօ ,
- Ասթօլ . — Է՛ ուրեմն Լուիճի , զաւակս բերի՞ն ,
- Լուիճի . — Այ՛ , հոս է :

Ասթօլ . — Անհամբերութեանէս կը ասնջուիմ , շուտ ըրէ , կանչէ՛ Լինտան :

Լուիճի . — Լինտան . արդէն զինքը հեռացուցած եմ :

Ասթօլ.— Եւ ինչո՞ւ համար,

Լուիճի.— Գիտնալով որ աղէն զատուելու միջոցին շատ ցաւ պիտի զգար:

Ասթօլ.— Խեղճ կին. . . կուզէի զինքը տեսնել և զաւկիս համար տարած այնչափ խնամքներէն շնորհակալ ըլլալ:

Լուիճի.— Ես ձեր կողմանէ շնորհակալութիւննիդ կը յայտնեմ իրեն:

Ասթօլ.— Շատ լաւ . . . ուրեմն զաւակս բերէք, վասն զի ժամանակ չունիմ վայրկեան մը իսկ սպասելու, վախնալով որ մութին մէջ աւազակաց կը հանդարտի:

Լուիճի.— Այո, անոնք իմ ընկեր . . . (Յուշաբերու) այսինքն աւազակներ են, որք ինձ չափ անվախ չեն, այլ տեսած ճամբորդներն կը կողոպտեն և կը մեռցնեն: Սակայն դուք մէկ քառորդէն լերան ետեւի կողմը անցած պիտի ըլլաք:

Ասթօլ.— Կրնա՞ք ինձի ձի մը ճարել:

Լուիճի.— Հատ մը ունիմ հոս պատրաստ:

Ասթօլ.— Այդ ձիուն համար ձեզի հարիւր տուգատ ոսկի կուտամ:

Լուիճի.— Հարիւր ոսկի՞, և հազար ալ արդէն պիտի տաք՝ որ կրնէ հազար հարիւր տուգատ ոսկի:

Ասթօլ.— Սակարկութիւննիս լմնցաւ, (Ներսէն որոնցոյն) բայց այս ի՞նչ ազմուկ է:

Լուիճի.— Ա՛յ չար սատանայ, անոնք են, այսինքն աւազակները, քիչ մը ատեն սա կողմը պահուրտեցէք տէր իմ:

Ասթօլ, (Դեռ է յա՛ի երջալու.) — Հո՞նք,

Լուիճի.— Ձէ՛, չէ՛, (Մեկստի) ա՛յ թշուառական, մեռած տղուն սենեակը կերթայ: (Ձե՛ի դուռը կը կոչէ) Տէր իմ, սա ա՛յ կողմի պզտիկ սենեակը մաէք ուր պիտի գտնէք պզտիկ Ֆրանչէսկոն:

- Ասթօլ, — Զուսակս, այնպէս չէ՞,
 Լուիճկ, — Ըստ երևութին,
 Ասթօլ, — Ի՛նչ երջանկութիւն .
 Լուիճի, — Շուտ ըրէք, մտէ՛ք : (Արեւելքս ու զհասնէն մտնէ :)

ՏԵՍԻԼ Թ.

Լուիճի, Ֆիլիփիօ, Սավիօլա և այլ Աւաղակք

Լուիճի. — Է՛, դո՞ւք էք ընկերք, ինչո՞ւ եկաք :

Ֆիլիփ, — Եկանք հարցնել քեզ թէ՛ մէկը չի տեսա՞ր :

Լուիճի, — Ո՛չ :

Սավիօ, — Կասկածելի անծանօթ մը որ այս կողմերը կը
 թափառէր. կարծեցինք թէ հոս մտած է :

Լուիճի, — Ա՛, հասկցայ ինչ ըլլալը . Լինտայի զուսակաց
 միտին զլխուն եկած մէկ մեծ փորձանքին պատճառաւը
 զիւղացիներէն քանի մը հոգի եկած էին :

Սավիօ, — Ամենը ա՛յսչափ :

Լուիճի, — Ուրիշ բան չիկայ :

Սավիօ, — Ըսել կուզե՞նք թէ, կը հասկնա՞ս, կուզէ՞ Կոն-
 զակուէ դուքսը ըլլայ կուզէ՞ ուրիշ մը, բոլոր ճամբորդներ-
 րը մեզ կը վերաբերին :

Ֆիլիփ, — Ուրեմն կրա՛կ բոլոր մեր ձեռքն իյնալիք
 մարդկանց վրայ :

Լուիճի, — Ամեն բանի համար պատասխանատու եմ ձեզ
 միայն թէ դացէք լաւ հսկեցէք : (Ահա՛ք մե՛նէն :)

ՏԵՍԻԼ Ժ.

Լուիճի, (Երէ) Ասթօլիֆօ

Լուիճի, (Մէնէ) — Սրիկանե՛ր . . . եթէ այս մարդը
 տեսնէին՝ անպատճառ 1100 սիկլին սլիաի յափշտակէին,

որ ըստ օրինի ինձ կը վերաբերի . (Աջ դուռը կոտայ ինքնալույս)
 ահա առիկ աղան գրկացը մէջ առած է . . . եթէ գիտ-
 նար թէ իւր զաւկին դահիճն է . . . (Բարձր) եկէ՛ք տէր
 իմ, ալ վախ չիկայ:

Ասթօլ . (Կերէ՛ն Վերջինին փոքին քան ինքն,) — Ձեզ խոս-
 տացեալ գումարն այս քսակին մէջ պիտի գտնէք: (Քանի՛ չը
 երբնայնէն)

Լուիճի . (Առնելով) — Շնորհակալ եմ:

Ասթօլ . — Եւ ձի՛ն .

Լուիճի . — Դուրսը պատրաստ է . (Ձոյն խորը փոքն) Տղան
 չի՞ տրտնջար գրկացդ մէջ .

Ասթօլ . — Ոչ . եւ կարծեմ թէ կը քնանայ:

Լուիճի . — Խեղճ անմեղը . . . Ուրեմն երթայք բար-
 եա՛ւ տէր իմ:

Ասթօլ . — Ձգիտեմ թէ ուրիշ անգամ ալ պիտի կարե-
 նամ ձեզ տեսնել . . . բայց Աստուած վարձատրէ զձեզ
 բարի Լուիճի, որ զաւակս ինձ կը յանձնէք անվտանգ:

(Շտապա Բիշնէ)

Լուիճի . (Մինն) — Ահա առիկ օրհնութիւն մ'ալ գող-
 ցանք, իսկ այս ոտակին գալով՝ շատ արդարութեամբ
 առնուած ստակ մը եղաւ:

Լինտա . (Ներսէն յոյ դրոն շարնելով) — Լուիճի, Լուիճի:

Լուիճի . — Ա՛ . քիչ մնաց մտքէս պիտի ելլէիր կնի՛կ .
 (Կղտձ դուռը բռնայ.)

ՏԵՍԻԼ ԺԱ .

Նոյն և Լինտա (Արտաստուայ)

Լինտա . — Ահ, Լուիճի, մեռաւ խեղճ աղան, մեռա՛ւ .

Լուիճի . — Իմացայ . այո, ես ալ կը մեղքնամ այդ պըզ-
 տիկ արարածը . . . բայց ի՞նչ կրնանք ընել . . . ձեռ-

Լինում էին կուղայ. . . Տէր ետ և Տէր էառ, կրոն Դաւիթ,
ասոր հետ մեկտեղ, այնչափ ցաւելու չենք, որովհետև
մեր հարազատ զաւակը չէր: Օ՛ն ուրեմն, մխիթարուէ՛,
հոս նայէ, հոս, ահաւասիկ քսակ մը ոսկի .

Լինտա. — Ոսկի՛, . . . ո՛ւսկից ձեռք ձգեցիր .

Լուիճի. (Ձայն ետը քանդակ) Նայէ՛ :

Լինտա. — Մեկնելու մօտ ձիւնոր մը ,

Լուիճի, — Յրանչէսդինօի հայրը .

Լինտա. — Իւր հայրը , Ասթօլֆօն .

Լուիճի. — Որ տղան առնելու եկած էր .

Լինտա. — Աստուած իմ . և դու ամեն բան իմացուցի՞ր
իրեն .

Լուիճի, — Ոչ .

Լինտա. — Ի՛նչպէս ,

Լուիճի. — Ձե՞ս հասկնար կնի՛կ .

Լինտա, — Ի՛նչ ըրիր .

Լուիճի, — Ձաւակը իրեն յանձնեցի :

Լինտա, — Բայց ո՞րը .

Լուիճի, — Յրանչէսդօն .

Լինտա, — Տղուն դահլիճը .

Լուիճի, — Ձայն գրկացը մէջ սեղմեց և ճշմարիտ հօրմէ
մը աւելի երջանկացեալ մեկնեցաւ: (Կնի՛կ ապրիլը հաճել)

Լինտա, — Ա՛հ, թշուա՛ռ մարդ, զանի այսպէս խաբէ՛լ,
բայց օճիր մ՛կ .

Լուիճի. — Ոճիր մի՛ . կորէ՛ր սընկէց , զայն մեծ յու-
սահատութենէ մը և քեզ ալ պղտիկ թշուառականէ մը
ազատեցի, միանգամայն այն պղտիկ թշուառական տղան
որ որ մը անշուշտ հօրը պէս աւազակ պիտի ըլլար, ահա-
ւասիկ մեծ իշխանի մը ժառանգորդ ըրի . . . 1100 ոս-
կին ալ այս հաշուէն դուրս է: Աշխարհիս վրայ ուրիշ
գործ մը գտիր ինձի որ անկէ աւելի բարի ըլլայ .

Լինտա . — Ա՛հ Լուիճի, վատութիւն է այդ . (Ձեռքը
բան առնել է ծորնը և իրտեղը երկնքնելով .) Խեղճ աղայ, դահի-
ճըդ քեզ կը յաջորդէ :

Լուիճի. (Բասկը ծողն-ելով) — Հաշիւը շիտակ է . . . հի-
մա գործին մնացած մասը նոյննք :

ՏԵՍԻԿ ԺԲ.

Նոյնք, Ֆիլիփփո, Սափօրա և այլ Աւազակք

Ֆիլիփ. — Ձիաւոր մը որ սա կողմէն կը փախչի . . .
ա՛հ, Լուիճի, մատանցի՛ր զմեզ :

Լուիճի. — Սատանա՛ն տանի ձեզ :

Ֆիլիփ. — Շո՛ւտ, Սափօրա, սա աջ կողմէն փախչող
մարդուն և ձիուն վրայ կրակ բրէք :

Սափօ. (Խորը լուր է հրայանք դարդէ :)

Լուիճի. (Մտփօշիկ հոգորդելով) — Ա՛հ թշուառական,
արդեօք ձի՞ս սպաննելիք :

ՉԳԻ ՎԱՐԱԳՈՅՐՆ

ՊԱՏԿԵՐ Բ.

(Ա.Ռ.Ա.ՂԻՆԷՆ 17 տարի ետքը)

(ՖՐԱՆՉԷՍԳՕ ԿԱՐԾԵՑԵԱԼ ՀԱՐԱՉԱՏ)

Տեսարանն է Մանթուի դքսական պալատին մէկ սրահը,
Խորը և երկու կողմը դռներ :

ՏԵՍԻԼ Ա.

Իշխանուհին Լէօնօռա և Դքսուհին Պիանգա (Նոթ-ճ)

Լէօնօռա.— Մտատանջութենէս կը մեռնիմ, սիրելիդ իմ
Պիանգա, ահաւասիկ այս վեցերորդ օրն ալ կանցնենք ա-
ռանց իմ սիրելի Բաօլօէս լուր մը առնելու :

Պիանգա.— Հանդարտեցէք, տիկին, արդէն կը յիշեմ թէ
հայրս Ֆէրարի դուքսը զիս Ձեր վսեմութեան քով բերած
ատեն դուք կը դողայիք ձեր անդրանիկ որդւոյն վրայ,
սը Վենետիկցոց օգնելու համար Մանթուի դքսութեան
արի բանակաց գլուխն անցած էր, և ասկէ մեկնելուն հե-
տեւեալ օրը Հունդարացոց դէմ աարած այն մեծ յաղ-
թութեան լուրը առիք. այս անգամ ալ կը յուսանք թէ
այնպէս պիտի ըլլայ :

Լէօնօ.— Բայց մտածեցէք անգամ մը թէ՛ ամբողջ վեց
օր է իւր վրայօք լուր մը առած չենք. այս մասին ոչ պատ-
գամաւոր մը և ոչ ազդարարութիւն մը եկած է մեզ Ման-
թուէն. ընդհակառակն, մատնութեան և թշնամւոյն ծախ-
ուած ըլլալու տարածայնութիւն մը կը պտտի :

Պիան. — Սակայն, տիկին, տակաւին հաստատութիւն գտած չէ այս աղետաբեր տարածայնութիւնը Երկինք, որ ուրիշ անգամներ օգնած է ձեզ այնչափ վտանգներէ ազատուելու համար, այս անգամ ալ չպիտի թողու որ զրրկուիք ձեր անդրանիկ զաւկէն՝ որ իւր մօրը անուանը պատիւ և հօրը գահուն նեցուկն է:

Լէօնօ. — Երկինք . . . ահ ինչո՞ւ ինձ երկնից խօսքը կընէք, որ թերևս իրեն դէմ մեղանչելուս համար հիմա իւր բարկութեան շինթերը գլխուս վրայ կիջնցնէ:

Պիան. — Երկինք զՁեզ պատուհասե՛ն . . . զՁե՞զ տիկին, որ այնչափ բարի և սղորմած էք. ի՞նչ ըսել կուզէք այդ խօսքերով:

Լէօնօ. — Աւա՛ղ, անարդարանալի յանձանք մը գործած եմ, Պիանդա, խիստ անարդարանալի, այն է՝ կրտսեր զաւկէս աւելի անդրանիկ որդիս սիրելու: Մայր մը իւր սէրն ու գորովը հաւասարապէս պէտք է որ բաժնէ իւր ազոցը վրայ. բայց իմ մասին չգիտեմ թէ ինչո՞ւ համար այս նախապատուութիւնը հակառակ կամացս տեղի ունեցաւ: Ասկէց 17 տարի առաջ արիւնուուչտ Պօնաքօսի մարդկանց ձեռքէն փախչելու տառնս, բազկացս մէջ ունենալով Բաօլօս, իւր անմեղ գլուխն ալ իմ և հօրը նման վտանգի մէջ ըլլալը ինձ աւելի ցու և կսկիծ պատճառելուն համար է արգօք որ զինքն աւելի կը սիրեմ. բայց ինչ որ ալ ըլլայ՝ երբոր դուքսը հեռու ինձմէ օտարականներէ սնուցեալ Ֆրանչէսքօ կրտսեր որդիս ինձ ներկայացուց, սիրտս իւր տեսլան ամենին չզգաց այն համակրանքն ու զգացումը՝ որ կը յուսայի: Ահա այս է իմ յանցանքը, զոր ամօթալից կը խոստովանիմ. քեզ Պիանդա, տկամայ գործուած յանցանք մը, որոյ համար Աստուած զիս կը դատապարտէ և շատ անգամ կը պատժէ այնպիսի մայրերը, անոնց այն կոյր գորովանաց առարկայն շանթահարելով:

Պիան. — Սակայն Բաօլօ իշխանը իւր բարի յառկոթիւններովը ձեր ամեն գործունացը արժանի է :

Լէօնօ. — Այո, ազնիւ երիտասարդ մ'է Բաօլօս. այնչափ գեղեցիկ՝ որչափ քաջ. հաւատացէք մօր մը խօսքերուն Պիանդա, թէ երջանիկ նշանած մ'էք դուք :

Պիան. — Տիկին .

Լէօնօ. — Ո՛հ, խիստ երջանիկ եղաւ այն օրը ինձ համար, երբ ընտանիքէս սերացած իշխանի մը հետ կնքելիք դաշնադրութեան գաղափարը յղացայ, որուն այնչափ քաջութեամբ օգնեց իմ ամուսինս և իւր գահը յաջողեցաւ ձեռք բերել . . . բայց ինչ ունիք, գլուխնիդ անդին դարձուցեր խռոված կերելիք . արդեօք ձեզ վախ կը պատճառէ այս ամուսնութիւնը .

Պիան. — Վախ կըսէք, տիկին, և ինչո՞ւ վախնամ, մինչ տակաւին երիտասարդ իշխանը ճանչելու պատիւն ունեցած չեմ, բայց եթէ միմայն իւր քաջասարտութեանց պատմութիւնները լսելու բարեբաղդութեանն արժանացած .

Լէօնօ. (Զոյն Դէրէլ) — Բայց դուք կը ճանչնաք անոր եղբայրը, ախինքն Ֆրանչէսքօ իշխանին վրայ ինչ գաղափար ունիք .

Պիան. — Բոլոր ազգանին կը դարմանայ Ֆրանչէսքօ իշխանին գթասրտութեանը, բարերարութեանը և անխրոնով քաղցրութեանը վրայ. ուրեմն արժանի է նորին վօեմութիւնը իմ յարգանացս և վստահութեանս :

Լէօնօ. — Բայց անոր հետ տեսնուած առեննիդ իւր եզրօրը վրայօք ինչ կերպով խօսած է ձեզ .

Պիան. — Խանդակաթ և անկեղծ սիրով մը, ցաւելով միանգամայն իւր ամենասիրելի Բաօլօ կզրօր բացակայութեանը վրայ որ իրեն հաճելի երևցող մեր ամուսնութիւնը երկարաձգելու պատճառ եղած է, որով զիս իւր քոյրը պիտի անդամներ :

Լէօնօ.— Ուրեմն ի՛նչպէս կըլլայ որ Ֆրանչէսքօ իւր հօրը դքսին կիմացնէ թէ դուք այս ամուսնութեան ոչ հաճութիւն և ոչ ալ պատրաստութիւն ունիք:

Պիան. (Խռովեալ , յորս) — Ո՛վ երկինք . . . ատիկայ ըսած է .

Լէօնօ.— Երէկ իսկ :

Պիան. — Արդեօք սրտիս ամեն գաղտնեացն ալ տեղեակ է .

Լէօնօ.— Տեղեակ . . . ի՛նչ ըսել կուզէք , բացայայտ խօսեցէք :

Պիան.— Ոհ, տիկին, չպիտի կրնամ համարձակիլ :

Լէօնօ.— Վստահ եղիք , հոս մէկը չուզեր ձեր կամբը բռնաբարել , բայց ես իրաւունք ունիմ , ինչպէս որ դուք ալ կը վկայէք ճշմարտութիւնը իմանալու . տեսնենք, խօսեցէք. ի՛նչ կը նշանակէ ձեր այդ յուզմունքը . միթէ ազատ չէ՞ ձեր սիրտը Պիանգա .

Պիան.— Ուրեմն տիկին , ամեն բան իմացէք : Ասկէց քանի մը ամիս առաջ , նոր դքսին թագադրութեան հանդիսին ներկայ գանուելու համար մօրաքեռս Էսթի դքսուհուհոյն հետ Վենետիկ գացած էի . իրիկուն մը մեծ ջրանցքին վրայ մեր նաւակը երիտասարդ պարոնի մը նաւակին հանդիպեցաւ , որ շուայտարանէ մը դուրս կ'ելլէր , և որ անամօթաբար զմեզ անարգեց . օգնութեան աղաղակ բարձանք , բայց աւա՛ղ , մեր նաւավարներն առաջուց կաշառուած էին , երկու սրիկայներ դքսուհին բռնած էին որ արգելք չըլլայ , և մինչդեռ թշուառականը զիս կը բռնագատէր իր նաւակն անցնելով պալատն երթալու , իմ հանած աղաղակներէս յանկարծ երիտասարդ աղնուական մը վրայ հասաւ իր ծառաներովը , զիս առեանդել ուզողին հետ սուրբ խաչաձևելով զայն սպաննեց և զիս ազատեց . շնորհակալեաց յայտարար մի քանի խօսքեր թողովելու և

անոր հետ նայուածք մը փոխանակելու հաղիւ թէ ժամա-
 նակ ունեցայ, վասն զի զիս ազատելով մօրաքեռս գիրկը
 յանձնելէն ետքը շտապաւ հեռացաւ . անշուշտ խոհեմու-
 թիւնը ու աղնուասրտութիւնը զինքն ստիպած էր իւր ոյ-
 ըլլալը մեզմէ ծածկել, որովհետեւ այն վայրկենէն վերջը ալ
 զինքը չի տեսայ . . . սակայն վայրկեան մը բաւական
 եղաւ ինձ նորա յիշատակը հողույս մէջ քանդելու, և կար-
 ծեմ թէ աւա՛ղ անկէց չպիտի սրբուի մինչև յաւիտեան,
 Կը ներէ՞ք հիմա ինձ տիկին:

Լէօնօ. — Այո՛, սիրելի զաւակս, կը ներեմ՝ քեզ այդ բը-
 նական ճշմարիտ դպացմանդ համար որ միմիայն այսպիսի
 դէպքէ մը կրնար յառաջ գալ, բայց թողէք ինձ յուսալ
 թէ ժամանակը և մեր խնամքները պիտի կարենան այդ
 յիշատակը ձեր սրտէն ջնջել և օր մը զձեզ իմ ազջիկս
 անուանել:

Պիան. — Տիկին.

Լէօն. — Այդ անձանօթը ա՛լ չպիտի տեսնէք, ուրեմն . . .
 բայց ահաւասիկ դուքսը . . . ամենեւին մի՛ վախնաք Պի-
 անգա այն դաղտնեաց համար զոր ինձ հաղօրդեցիք:

ՏԵՍԻԼ Բ.

Նոյնք, Կուխաօ և Անթօնիօ

(Կուխաօ համբարայն յառաջանայ հարազատ և քոց նամի՛ ին-
 չոյ յետը . ինչ Անթօնիօ իւրը կենայ.)

Լէօնօ. — Ա՛հ, տէր իմ, ի՛նչ կը նշանակէ այդ նամակը
 Ձեր ձեռացը մէջ, արդեօք զաւկէս բարի լո՞ւր մը . . .

Կուխաօ. — Ա՛յ Լէօնօսա, միշտ միևնոյն անստղութեան
 մէջ եմք, մեր դրկած պատգամաւորները տակաւին չի վե-
 բադարձան, ասիկա Ֆէրարի դքսին մէկ նամակն է:

Պիան. (Ձրօմնօտ) — Հօրմէ՛ս . . .

Կուրի. — Այո Պիանգա հօրմէդ, որ ձեր իւր գրկէն այս չափ ատեն հեռանալէն զգացած արտամութիւնը կը նկարագրէ, յայտնելով միանգամայն թէ ծերութենէ և հիւանդութենէ տկարացած մարմինը ձեր խնամոցը կը կարօտի, ասկէց դատ, կը խնդրէ նաև որ ձեր հարսանիքը իւր ներկայութեանը կատարուի խօսեցելոյդ Բաօլօ իշխանին վերագարձէն անմիջապէս ետքը, ուստի Ֆէրարի մէջ պիտի սպասէք իշխանին և այս երեկոյ ճամբայ պիտի ելնէք ձեզ վայել ուղեկից գնդով մը:

Լէօնօ. — Այո իրիկուն . . .

Կուրի. — Դքսին կամքը անդառնալի է. ուրեմն Լէօնօսա ձեր հաւատարիմ աղախիններէն մին ընտրեցէք որ դըբսուհւոյն պիտի ընկերանայ:

Լէօնօ. — Եկուր ուրեմն դուստր իմ սիրեցեալ, ի միասին անցնենք այն վերջին վայրկեանները զոր տակաւին հոս պիտի անցնես: (Պեռնօյ հետ միմիկ)

ՏԵՍԻԼ Գ.

Կուրիսօ, Անթնիօ (Երէ) Պէքօ

Կուրի. — Խեղճ կին, որչա՛փ մեծ պիտի ըլլայ իւր ցաւը ըստ իմ համոզմանս . . . ո՛հ, այս լուութիւնը անբացատրելի է և անտանելի, եթէ տակաւին երիտասարդ ըլլայի՛ անձամբ կերթայի Բաօլօս տեսնելու: Անթօնիօ, Ֆրանչէսգօ իշխանը ինձ կանչեցէք: (Նորի է գահ)

Անթ. (Զանգուղ շարժելով, Պէքօ վազելով մտնելով)

Պէքօ. — Է՛, է՛, քիչ մը կամաց, ականջիս թմբուկը պիտի ճաթեցնէիր, գիտե՞ս:

Կուրի. — Անկի՛րթ . . .

Պէքօ. — (Ստորագոհօք) Նորին վսեմութիւնը . . .

Անթ.— Տէր իմ, այս մարդը Պէթօ Քարօնին է, տեսակ մը խենդ՝ զոր Յրանչէսգօ իշխանը իւր ծառայութեանը կը գործածէ չգիտեմ ի՞նչ պատճառաւ:

Պէթօ.— Կարեկցութեան պատճառաւ տէր իմ, միմիայն կարեկցութեան պատճառաւ, կըսէ թէ ես խիտ պարզ մէկն եմ այնատեղու համար. . . և զիս կը գործածէ բան մը չընելու համար. . . հազիւ թէ այնատութենէս կը դադրէի՝ երբ Տիար Անթօնիօ զիս ընդ միջեց:

Անթ.— Գնա՛ իշխանին իմացուը որ Նորին վսեմութիւնը կուզէ զինքը տեսնել:

Պէթ.— Ե՞ս, ե՞ս անոր իմացնեմ, լաւ, բայց եթէ շատ ստիպողական գործ մ'է, դացէք դուք անձամբ իմացուցէք:

Անթ.— Ի՞նչ կըսես, յի՛մար, ի՞նչ կըսես:

Պէթ.— Ներեցէք. . . ըսել կուզեմ թէ չենք կրնար այս միջոցիս անհանգիստ ընել իշխանը, որովհետեւ. . .

(Աջ կողմէ Գոթօս Բայօն) Բայց ահա ապիկ իշխանը:

ՏԵՍԻԿ Դ.

(Նոյնք, Յրանչէսգօ, որ խոնարհութեամբ մտնէ և պարզ զգեստներ հագած է. ետեւէն Սթօլէթթա կրօնաւորի զգեստով կը մտնէ:)

Յրան. (Սթօլէթթայն) — Առէ՛ք այս քսակը հայր, և իմ ամենասիրելի Բաօլօ եղբօս բարեյաջող վերադարձին համար աղօթքներ ըսել տուէք բոլոր վանքերուն մէջ:

(Սթօլէթթա Գոթօս Բայօն Երէն)

Կուի.— Շատ բարի գործ մ'է այդ ըրածդ որդեակ իմ:

Յրան. (Զօրմուտ) — Հայր իմ, դուք հո՞ս էիք:

Կուի.— Մեծ խնդրոյ մը վրայ խորհրդակցելու համար զքեզ հոս կանչեցի:

Փրան. — (Խնարհութեամբ) Աւա՛ղ հայր իմ, պատրաստ եմ յօժարակամ զձեզ մտիկ ընել ցորչափ ալ տխրութեանց մէջ լինիմ, բայց Ձեր վսեմութիւնը թող ի նկատի առնու այսպիսի գործերու մէջ իմ ունեցած անյարմարութիւնս, ոչ փառասիրութիւն ունիմ և ոչ ալ հանճար, Բաօլօ եղբայրս հաշակաւոր հանդիսացած է թէ պատերազմի՝ և թէ Ձեր խորհրդոցը միջամտելու ունեցած յատկութիւններովը, իրեն համար են ամեն փառք և ձեզ յաջորդելու բաղդը . իսկ իմ բաժինս է առանձնութեան մէջ անցնել ժամերս և մանաւանդ Ձեր ամեն կամացը հնազանդիլ :

Կուի, — Եւ ես այդ հնազանդութեանդ համար զքեզ հոս կանչեցի :

Փրան. — Ուրեմն ի՞նչ կը հրամայէք հայր իմ :

Կուի. — Վերջին ծայր պարկեշտութիւնդ զքեզ կը կուրացնէ որդեակ իմ, բայց ես քեզմէ աւելի ճանչցած եմ քու արժանիքդ . Բաօլօի բացակայութեան ատեն պէտք է դու կատարես այն դերը՝ որ Կօնզակուէի տան մէկ իշխանին կը վերաբերի . պէտք է որ անձամբ Վենետիկ երթաս եղբօրդ վիճակէն ճշգրիտ տեղեկութիւններ ստանալու, հոն, եթէ դժբաղդութիւն մը պատահած է իրեն . . .

Փրան. — Ա՛հ, իցի՛ւ թէ Աստուած զմեզ այդպիսի դժբաղդութենէ մը զերծ պահեր :

Կուի. — Ես կ'երազեմ որդեակ իմ և չեմ ուզեր դժբաղդութիւններ նախագուշակել, սակայն եթէ եղբայրդ այս միջոցիս դժբաղդութեամբ մը իր բանակին գլուխը չի գտնուիր, պէտք է որ իմ անուամբս մեր դաշնակից զըբսութեանց մէջ պատուաւոր կերպով խաղաղութեան դաշնագիրն դու ստորագրես :

Փրան. — Կը հասկնամ տէր իմ :

Կուի. — Բայց տակաւին ամեն ընելիքներդ չիմացուցի :

Փրան. — Ուրեմն բարեհաճեցէք իմացնել :

Կուի.— Ֆէրարի դքսութեան պալատը գրեթէ ձեր ճամբուն վրայ կիչնայ, օրիորդ Պիանգան, ձեր եղբօր նը-
շանածը իւր հօրը վերադարձնէք :

Ֆրան.— Ա՛հ.

Կուի.— Արդեօք այս պաշտօնը անհաճո՞յ կը թուի ձեզ.

Ֆրան.— Ոչ տէր իմ, ոչ, Ձեր այս հրամանն ալ պիտի
կատարեմ:

Կուի.— Պիտի բացատրեք դքսին այն աղետալի պատ-
ճառները, որ կ'երկարածգեն այս ամուսնութիւնը, որուն
երկու դքսութեանց ալ մեծ օգուտ ունենալը հասկցած
եմք, վասն զի մենք երկու դաշնակիցքս միանալով կրնանք
բոլոր Իտալիոյ իշխանութեանց թշնամութիւններէն ազատ
մնալ. Յայտնե՞մք եզ վերջապէս որդեակ իմ ինչ որ կը մը-
տածեմ, կուզեմ որ եթէ իմ անդրանիկ զաւակս, գահոյս
ժառանգորդը անագորոյն բաղդին հարուածոցը տակ ճըն-
շուած է . . .

Ֆրան.— Ա՛հ, տէր իմ, ես այդ կերպով ըլլալիք իշխա-
նութիւնը ամենեւին չեմ ընդունիր:

Կուի.— Հանդարտե՛ որդեակ իմ և ինձ մտիկ ըրէ, կու-
զեմ այխարհի ցուցնել իմ արիւնէս իշխան մը՝ իբր հօրը և
եղբօրը արժանի յաջորդ: Առ այժմ՝ ասկէց աւելի ըսելիք
մը չունիմք եզ: Այս իրիկուն պիտի մեկնիք, բայց մեկնե-
լէ առաջ պարտիք ինձ ներկայանալ վերջին հրամաններս
առնելու համար:

Ֆրան.— Հա՛յր իմ: (Կուսեօ յետէ երկնցնէ, Ֆրանսէօ շոյ՝
համբարեւելէ ետէ ձսած իւ մայ միշտ որ Իտալոց մեկնէ:)

ՏԷՄԻԼ Ե.

Փրանչէսգօ (Աստուծոյ)

(Շփոթել) Վերջապէս ամեն բան իմ շինած յատակա-
գծիս համեմատ կընթանայ . . . հօրս պատգամաւորները
մէկիկ մէկիկ ծուղակս ինկան . Բա՛սլօ եղբօրս նամակները
իմ կողմնակիցներուս ձեռքը արգիլուեցան և կամ թըշ-
նամուոյն ձեռքը հասան , ինքն ինկ վերջին պատերազմին
մէջ յաղթուած և իրեններուն մատնութեամբը թշնամուոյն
ձեռքը գերի ինկած ըլլալով անշուշտ մինչև հիմա փառա-
ւորապէս մեռած է , և այս բօթաբեր լուրը շատ չի քշեր
մեր ականջացը պիտի հասնի . սղբոց և վայոց սարսափելի
աղաղակներով արձագանք պիտի առնուն պալատիս պա-
տերը . . . այո՛ , Սբօյէթթա իւր դերը աղէկ կատարեց . .
ինձմէ ընդունած ոսկիները իւր հաւատարիմ ընկերացը
բաժնեց . . . և ես այսօր ի Ֆէրար պիտի տանիմ այն
սքանչելի Պիանգան , եղբօրս նշանածը , այն երկնային դե-
ղեցկութեան տիպարը՝ զոր ամեն անգամ տեսնելուս մար-
մինս կը դողայ և ցուրտ քրտինք մը վրաս կը տարածուի .
(Գիւ՛ն Գոթե՛ն Երեւ) Աղէկ խաղացիր , աղէկ ներկայացու-
ցիր քու դերդ . Փրանչէ՛սգօ . . . ինչո՞ւ համար բաղդը զքեզ
կրտսեր ծնած է , մինչդեռ անդրանիկ լինելու կոչումն ու-
նէիր . բաղդէն այնչափ սիրեցեալ և փառաւորեալ այդ
անդրանիկը , մօրմէ՛ս ինձմէ՛ նախապատիւ համարուած այդ
զաւակը որ բաղդաւոր ծնունդ , պատերազմի փառք և իշ-
խանական պերճութիւնք անպակաս կը վայելէ՛ շգիտէ թէ
ես . . . ես անգոսնեալս . . . ես այս խրոխտ կօնզակուէի
տան անարգուած կրտսեր որդին , ես ալ ատելութեան և
չահու մեծ հանճար մը ունիմ . (Խնդրե՛լ) այո՛ , այո՛ , հա-

ւասար են մեր զէնքերը, վեր ի վերոյ չգիտեմ ի՛նչ տր-
ղայական երազ մը կը յիշեմ. . . եղբորս դէմ բարկանա-
լով զինքը բռնեցի և խոր անդնդի մը մէջ գահավիժեցի,
ուսկից հանեցին իւր արիւննաթաթախ և անշնչացեալ մար-
մինը. միթէ ասիկայ իմ ապագայ բազդս չէ՞ր որ նախա-
գուշակ եղաւ ինձ, թող ուրեմն երազն իրականութեան
փոխուի, այլ ի՛նչ կըսեմ, կատարուած է արդէն ամեն
բան, զի Բաօլօ մեռած է անշուշտ :

ՏԵՍԻՒ Զ.

Նոյն և Պէքօ

Պէք. — Տէր իմ. . . ինքը . . . բանը . . . այսինքն . . .
պատգամաբեր մը հասաւ :

Ֆրան. — Պատգամաբեր մը . . . Վենէտիկէ՞ն . . .

Պէք. — Այո աէր իմ, և Բաօլօ իշխանը . . .

Ֆրան. — Յառաջ տար, խեղճ եղբայրս մեռած է . . .

Պէք. — Ոչ, կը վերադառնայ,

Ֆրան. (Երեք երկուրէ) — Կը վերադառնայ,

Պէք. — Ահ, ի՛նչպէս ալ Ձեր անոր բարեյաջող վերա-
դարձին համար ըսել տուած աղօթքները լսելի եղան ա-
ռաջի Աստուծայ :

Ֆրան. — Բայց անկարելի է այդ, կը խաբուիս. եղբայ-
րըս ազատած :

Պէք. — Մանաւանդ յաղթող հանդիսացած, կերբի թէ
առաջ ծուղակը ինկած է եղեր, բայց ետքը հրաշքով մը
ազատած ըլլալու է, իւր քաջասարտութիւնը և սուրը, չ'
էրկնցնեմ, երբոր ինքը վերադառնայ, ինձմէ աւելի կըր-
նայ ձեզի բացատրել :

Ֆրան. (Մեկուտ) — Ահ, բոլոր շանքերս ի դերն կ'ել-

լեն, և արդեօք մատնուեցա՞յ. . . (Բարձր) Պէ՛բօ, ինծի կանչէ Սբօլէթթան:

Պէբ. — Ո՞ր Սբօլէթթան.

Ֆրան. — Բիչ մը առաջ ասկէց մեկնող մարդը:

պէբ. — Հա՛, Սբօլէթթա՞ն է անոր անունը. (Դրո՞ն է ինչ-որ մէկն և նոսրացած յայտ,) ահաւասիկ տէր իմ, եղբայր-նիդ կը վերագառնայ. կը լսէ՞ք.

Ֆրան. (Մեկնելով) — Ա՛հ, փոխանակ յուղարկաւորութեան հանդէսով դալու, յաղթական փառօք կը վերագառնայ. . . խաբեցին զիս, խաբեցին. . . սակայն չի վհատինք և դարձեալ գործենք:

ՏԵՍԻՆ Է.

Նոյնք, Կուխտօ, Լեօնօռա, Բաօլօ, Անթօնիօ և Ժողովուրդք

Ժողովուրդք. — Կեցցէ՛ Բաօլօ իշխան:

Լեօնօռա. (Գրկէ շրջալ) — Բաօլօ՛, զաւակս:

Ֆրան. (Բարձր գրկէ Նոյնք) — Ա՛հ, սիրելի եղբայր, արդեօք իրա՛ւ է որ երկինք զքեզ իմ գորովանացս կը յանձնեն:

Բաօլօ. — Սիրելի ֆրանչէսքօ, ասկէ աւելի նուազ գորով չէի սպասեր ձեզմէ. երբ մահը ի մօտոյ կը տեսնէի, զիտէ՞ք ի՛նչ բան էր զիս մխիթարողը, կը մտածէի թէ հօրըս դահուն նեցուկ եղբայր մ՛ալ տակաւին ունէի. որ. . .

Լեօնօ. — Ա՛հ, մի՛ այդպէս խօսիր, որդեակ իմ, եթէ դու մեռնէիր, ես ալ քեզմէ անմիջապէս ետքը պիտի մեռնէի. . .

Ֆրան. (Մեկնելով) Կ'երևի թէ իւր կրտսեր զաւակը այնչափ բանի տեղ չի դներ:

Կուի. — Անթօնիօ, որդւոյս Բաօլօի հետևող քաջ զինակցացս համար ընդունելութեան չքեղ հանդէս մը կատարել պատրաստուեցէք. բոլոր աւագանին թող յաղթական կամարներ կանգնէ անոնց անցնելիք ճամբուն վրայ և կանայք ծաղիկներ սփռեն, իսկ արքունիքս ինձ պիտի ընկերանայ պալատին դրան առջև դիրքնք գլխավորելու:

Ժողով. — Կեցցէ՛ Բաօլօ իշխան:

(Անթօնիօ, պէքօ և ժողովուրդք մեկնին):

ՏԵՍԻԼ Ը.

Կսւիտօ, Լէօնօուա, Բաօլօ և Ֆրանչէսքօ

Կսւի. — Որդեակ իմ Բաօլօ, քու վերադարձիդ համար եղած խնդումներէն ու շնորհաւորութիւններէն վերջը կուզեմ ընտանեկան գործոց վրայօք խօսիլ քեզ, զոր արդէն նամակացս մէջ ալ յիշած եմ:

Բաօ. — Ձեր նամակները . . . բայց չգիտէ՞ք թէ անոնցմէ մէկն ալ իմ ձեռքս չի հասաւ:

Կուի. — Ճշմարիտ է զաւակս, և այս վատութիւնը որ միմիայն պալատիս մէջէն մէկուն գործն է, ամենասարսափելի կերպով պիտի պատժուի:

Բաօ. — Ներուի ինձ հարցնել հայր իմ, թէ ի՞նչ է ուրեմն Ձեր վսեմութեան նպատակը:

Կուի. — Քու երջանիկ ամուսնութիւնդ փութացնել:

Բաօ. (Դուռհար) — Ամուսնութիւն . . .

Լէօ. — Այո, ֆէրարի երիտասարդ դքսուհւոյն հետ, որոյ հայրը մեզ յանձնած էր զինքը:

Բաօ. — Բայց ես երբէք ճանչցած չեմ երիտասարդ դքսուհին:

Կուի. — Կատարեալ աղջիկ մ'է, որոյ արժանիքն ու գեղեցկութիւնը մօրդ կողմանէ ստուգուած է, և որ ձեր

բայակալութեանը միջոցին ունեցած վախերնուս ընկերացած է. թէ եւ կուզէի որ օրիորդ Պիանգա ալ ձեր վերագարձի ուրախութեանց մասնակցեր. . .

Լէօնօ. — Պիանգա ուզեց այս առաջին վայրկեանները ծնողացդ այլալիանացը թողուլ և իր մեկնելու պատրաստութիւնները . . .

Բաօ. — Մեկնելո՛ւ . . .

Կուի. — Հայրը իւր քով կը կանչէ զինքը, ուր Պիանգա պիտի սպասէ ձեզ, եթէ հաւանիք իմ անոնց տուած խօսքըս պահել.

Բաօ. — Հայր իմ, ամենեւին ամուսնանալ չէի մտածեր, բայց եթէ այս ամուսնութիւնը ձեր գահուն փառացն և հաստատութեանը պիտի նպաստէ, պատրաստ եմ ընդունելու :

Փրան. (Մեկտօն) — Ի՛նչ պող արիւն խօսուածք :

(Իբրեւ ինքու-նեան յայտ)

Կուի. — Եկէք տիկին, պալատին պատշգամը երթանք, իշխան մը երբօր քաջ և օրինապահ հպատակացը իւր շնորհակալութիւնքը յայտնել կը պարտաւորի, պէտք չէ որ զանոնք ընդ երկար սպասեցնէ : (Կտիտօ և Լիմուս Կիլի)

ՏԵՍԻՆ Թ.

Բաօլօ և Փրանչէսքօ

Փրան. (Մեկտօն) — Արդեօք ինչո՞ւ խռովեցու . (Բաբէ)

«Իրերի՛ իշխան .

Բաօ. — Ի՛նչ կըսես Փրանչէսքօ, հոս ոչ իշխան կայ և ոչ վսեմութիւն, այլ երկու եղբայրներ . . . մինակ ենք, և պատերազմի հոգերէ վերջը ուրիշ բանի չեմ կարօտիր, բայց եթէ ընտանեկան քաղցը գորովանաց և ուրախութեանց,

Ֆրանս.— Ես հակառակը կը մտածէի, տեսնելով ձեր այնչափ զգուշաւոր դիրքը որ խիստ կը նեղուէիք չի մատնուելու համար:

Բաօ.— Դուք նշմարեցի՞ք զայն .

Ֆրանս.— Այո, երբ հայրս այն ամուսնութեան վրայօք կը խօսէր ձեզ:

Բաօ.— Այդ ամուսնութի՛ւնը . . . այո՛, ճշմարիտ է, բայց ես ուրիշ պատճառաւ խռովեցայ:

Ֆրանս.— Եւ այդ պատճառը արդեօք քու եղբայրդ չի՞ կրնար իմանալ:

Բաօ.— Ինչո՞ւ չէ . ահա կիմացնեմ թէ այս ամուսնութեան պաղ աչօք նայելուս պատճառը ոչ այլ ինչ է, բայց եթէ արդէն ուրիշի մը սիրոյն գերի ըլլալս:

Ֆրանս.— Ուրիշի՞ մը . (Ուրտի) ա՛հ խօսէ եղբայր իմ, խօսէ, չես կրնար երեւակայել թէ որչա՛փ եռանդով ու սիրով կապուած եմ այդ (Յաշտի) ամեն բաներուն որ քեզ կը պատկանին:

Բաօ.— Ահ, եղբայր իմ, ըսէ ինձ թէ ես խենթ մ'եմ և թերևս յանցաւոր մը, որ անծա՛օթ ազնկան մը համար այսպիսի անյոյս զգացում մը սրտիս մէջ կը պահեմ. հըրեշտակի մը համար, զոր աւա՛ղ, մէկ մ'ալ տեսնելիք չունիմ. . . Ա՛հ, օգնէ՛ ինձ եղբայր իմ այս սիրոյ դէմ բացած պատերազմիս յաղթող հանդիսանալս, ապա թէ ոչ նա պիտի փութացնէ իմ մահս և պիտի յաղթահարէ զիս:

Ֆրանս.— Ստուամ չընէ որ ես քու երջանկութեանդ արդեւք ըլլամ. ե՞ս յաղթեմ քու սրտիդ այդ իրաւացի և մաքուր զգացմանը . . . ահ, ճանչցիր զիս եղբայր իմ, Ֆրանչէսկօ ուրիշ բանի համար չպիտի օգնէ քեզ, բայց եթէ քու անծա՛նօթ սիրուհիդ փնտուել գտնելու եթէ աշխարհիս մէկ ծայրն իսկ գացած ըլլայ:

Բաօ. — Դո՞ւն . . .

Պրան. — Եղբորդ հաւատարմութենէն կը կասկածի՞ս .

Բաօ. — Ո՛հ, երբէք, երբէք, սակայն հօրս արդար կամ-
քը ի՞նչպէս պիտի մերժեմ:

Պրան. — Բայէ ի բայ մի՛ մերժէք:

Բաօ. — Ի՞նչպէս .

Պրան. — Ի՛նչ մը ետքը երիտասարդ դքսուհին պիտի
մեկնի, այս կողմէն ամենեկին հակառակելու բան մը չկայ,
մենք ալ իրեն հետ կը մեկնինք և ուրիշ ճամբէ մը . . .

Բաօ. — Բայց վերջապէս ուչ կամ կանուխ պէտք է ուր
ըլլալնիս հօրերնուս իմացնենք, այնպէս չէ՞. (Յոգնած նորէ)
ոհ, ի՞նչ կրնանք ընել ուրեմն .

Պրան. (Անոր հօտեցած, տաշտեցած) — Այո՛, ի՞նչ կրնանք ը-
նել, ոհ, եթէ ես ալ քեզի պէս գեղեցիկ ըլլայի, եթէ
դիմաց և խօսքերու պչրանք ունենայի, և մանաւանդ եթէ
կեանքս առանձնութեան նուիրած չըլլայի, կարելի էր որ
միջոց մը գտնէինք:

Բաօ. — Ի՞նչ միջոց:

Պրան. — Այն ատեն ես անձամբ այդ երիտասարդ Պի-
անգան իւր հօրը գիրկը կը վերագարձնէի, որ քու պաղ
շարժմունքներէդ միմիայն գքեզ պիտի ճանչնար, և պիտի
սիրէր այն անձը՝ որ զինքը քու պաղ նայուածքներէդ ա-
ղատել կուզէր, պիտի պաշտէր իւր աղատարարը, որ աղ-
քատ մը կամ քեզ նման իշխան մը և կամ մինչև իսկ քեզ
արենակից մէկը եղած ըլլար:

Բաօ. — Ի՞նչ կըսէք. . . ուրեմն դուք կուզէք Պրան-
գայի հետ ամուսնանալ:

Պրան. — Բայց չէ՛, չէ՛. ահ, խենթ եմ ես, ներքեւ չեղբայր
իմ յուսահատ և խռովեալ մտացս շփոթութեանը, քեզ ծա-
ռայելու համար ունեցած ջերմ փափաքս զիս խոտորե-
ցուց . . . Ե՞ս ամուսնանամ, ե՞ս, որ կենացս մէջ կնոջ

մը սիրոյն վրայ ամենեին չեմ խօսած . ա՛հ, ոչ, ոչ, անկարելի է . . . բայց ասկից, միթէ ֆէրարի դուքսը կը հաճի իւր ազջիկն ինձ տալու :

Բաօ .— Այո, դուքսը կը փափաքի այս երկու մեծ գրքսութեանց մէջ խնամութիւն մը հաստատել, որովհետեւ ինքը ծերացած է և դահուն արժանի յաջորդ փեսի մը կը կարօտի, ահա դու շատ յարմարութիւն ունիս իրեն փեսայանալու . իսկ իմ ստանձնած պարտաւորութիւններս զիս կ'ստիպեն միշտ ի Մա՛թու կենալ . մեր հայրն իսկ զայս կը վկայէ, և իւր Ֆրանչէսքօ որդւոյն այս մեծ նըպատակը ինդուլթեամբ պիտի ողջունէ . ա՛հ, եղբայր իմ, ընդունեցէք այս ամուսնութիւնը որով զիս պիտի ազատէք այս դժուարին կացութենէս :

Ֆրան .— Բայց անկարելի է ըսի .

Բաօ .— Եւ ինչո՞ւ ըլլայ անկարելի .

Ֆրան .— Վասն զի այն ատեն ամենէն պիտի բամբասուիմ :

Բաօ .— Եւ ես պիտի պաշտպանեմ զքեզ այն ամեն բամբասանաց ու հալածանաց դէմ, զքեզ՝ որ ինծի մեծ ծառայութիւն մը մատուցած պիտի ըլլաս . ա՛հ, Ֆրանչէսքօ, կը տարակուսի՞ս իմ վրաս .

Ֆրան .— Ոչ, պիտի հնազանդիմ քու խօսքերուդ :

Բաօ .— Ահաւասիկ կրտսեր եղբօր մը արժանի խոստումը,
(Օրհնութեամբ գրկեալովն :)

ՏԵՍԻՒՆ Ժ .

Նոյնք և Լէօնօսա

Բաօ .— Ո՛հ, եկէք մայր իմ . եկէք, լըջօրէն խոստովանանք մը ունիմ ձեզ . պիտի իմացնեմ իմ սրտիս գաղտնիքները, պիտի յայտնեմ նաև գաշինք մը՝ զոր քիչ մը ա-

ուջ եղբորս հետ կնքեցի . . . ա՛հ, հաւատա՛ ինձ մայր իմ, թէ ֆրանչէսոզօ իմ հաւատարիմ և անզուգական բարեկամս է:

Լէօ. — Իրա՛ւ . . . ուրեմն շատ երջանիկ եմ Բաօլօ, Բաօ. (Մօլլէ Յուլի գոգնէ) — Այս գործին յաջողութեանը համար ձեր օգնութիւնը շատ պիտի նպաստէ, թոյլ տուէք ուրեմն այդ մայրական խանդաղատանքը ինձ օգնութեան կանչել, որ երբէք ստած չէ:

Լէօ. — Եւ որ զքեզ չպիտի խտրէ երբէք որդեակ իմ, քեզ, ինչպէս որ կը պարտիմ: Ֆէրարի իշխանուհւոյն ներկայացնելէս անմիջապէս ետքը պատրաստ պիտի ըլլամ մտիկ ընելու:

Բաօ. — Իշխանուհի՛ն կըսէք . . .

Լէօ. — Անոր կ'սպասեմ. (Պէտէք երկու անոնք ընկերայնաբար իւրեք իւրեք իւրեք) բայց ահա ինքը:

ՏԵՍԻԱ ԺԱ.

Նայնք և Պիանգա

Պիան. (Դասուհայն, որ իրեն յօրեցած էր) — Ա՛հ, կը գողամ: տիկին.

Լէօ. — Ահաւասիկ իմ անդրանիկս, Բաօլօն. . . աշխարհակալ իշխան մը՝ զոր Ձեզ կը ներկայացնեմ:

Բաօ. (Խանդակելով) — Տիկին. . .

Պիան, (Ձայն դիտելով Դասուհայն) — Ա՛հ, տիկին,

Լէօ. — Ի՞նչ ունիք,

Պիան. — Ո՛հ, տիկին, այն կենացս ազատարարը որոյ համար քիչ մը առաջ խօսեցայ ձեզ, ահա ձեր զաւակն է եղեր:

Բաօ. — Այո եղբայր իմ, այն անձանօթը, որոյ պատ-

կերը որտիս մէջ անջնջելի կերպով նկարուած է ըսի քեզ
քիչ մը առաջ, ահա Պիանդա իշխանուհին է :

Փրան. (Մեկուսի) — Անէ՛ծք . . .

Լէօ. — Կը սիրէ՞ք ուրեմն զինքը, Քաօ՛լօ .

Քաօ. — Կը հարցնէ՞ք մայր իմ, իմ բոլոր կեանքս իւր
մէկ նայուածքին մէջ էր, ես իրեն համար, իւր յիշատա.
կին համար ինքզինքէս դուրս ելած՝ յիչ մը առաջ անգի-
տաբար ֆէրարի գրքուհին կը մերժէի :

Լէօ. — Է ուրեմն երջանկացիր որդեակ իմ, վասն զի ին-
քըն ալ կաթօգին կը սիրէ զքեզ. (Պէտէոյէ շարժուել) ա՛հ,
դու խոստովանեցար ինձ զայդ դուստր իմ :

Քաօ. — Ո՛վ երջանկութեանս, սիրելիդ իմ Պիանդա . .
(Փրանէտի) բաժնե՛նք քեզի հետ այս երջանկութիւնը
եղբայր իմ, . . . այլ եւս քու գորովանացդ կալօտ չեմ,
բայց յաւիտեան երախտապարտ եմ քեզ :

ՏԵՍԻԼ Ժ Բ

Նոյնք, Կուրտօ, Անթօնիօ և Պալատականք

Քաօ. — Հայր իմ վեհազուն, Ձեր և բոլոր աւագանեաց
ներկայութեանը կը խնդրեմ Պիանդա ա՛յնթէ Ֆէ-
րարի գրքուհիէն՝ որ բարեհաճի իւր ձեռքն ինձ նուիրել :

Լէօ. — Եւ ես Ֆէրարի և Էսթի գրքուհեայն Պիանդայի
կողմանէ կը պատասխանեմ թէ՛ պատրաստ է յօժարակամ
ընդունիլ իմ անդրանիկ որդւոյս Մանդուի իշխանին համ-
բաւաւոր ձեռքը : (Պալատականք շարժուել)

Կուր. — Խիստ երջանիկ եմ որդեակ իմ Քաօլօ, անսնե-
լով որ երկու արքունեաց մտերմական կապերը աւելի կամ-
բապնդես այս ամուսնութիւնը ընդունելով. ի պատիւ ձեր
յաղթանակաւ վերադարձին, պատրաստել տուած խնճոյ-

քիս մէջ հարսանեկան մատանիները պիտի փոխանակէք :
 Բաօ. — Եւ ես կը խնդրեմ պատիւ ունենալ իմ նշանա-
 ծըն Պիանդա դքսուհին անձամբ իւր ճօրը գերկը վերա-
 դարձնելու :

Կուի. — Արդէն հոն պիտի կատարուի ձեր ամուսնու-
 թեան հանդէսը, և այս դիշեր կատարելիք հանդէսնիս
 թող ձեր հարսանեաց սկզբնաւորութիւնն ըլլայ : (Պիանդայէ)
 եկուր աղջիկս, եկուր, ոհ, այնչափ ատենէ ի վեր որչափ
 կը փափաքէի այս քաղցր բառը արտասանել :

Բաօ. (Ֆրանչեֆօն) — Դուք ալ պիտի ընկերանա՞ք մեզ,
 եղբայր իմ :

Ֆրան. — Կ'ընկերանամ : (Սբօլէթիօն ցոյնելով որ իւրը կ'երևայ)
 ահաւատիկ կրօնաւոր մը, որ զմեզ դիւթական կապով մը
 իրարու պիտի միացնէ :

(Սբօլէթիօն և Ֆրանչեֆօն զարմանալով ու մեկնելով :)

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

Ֆրանչեսքօ և Սբօլէթիօն, որ կրօնաւորի զգեստով է

Ֆրան. (Մեկուտի) — Չ'գիտեմ, ինչպէ՞ս կըցայ ինքզինքս
 զսպել երբ այն մահացու հարուածը կուրծքիս դէմ շը-
 կուեցաւ . . . և ի՛նչ սոսկալի հարուած . . . Պիանդա
 իմ էր. Ֆերարի դքսութեան դահուն կը մերձենայի, և
 այն ապագայ երջանկութիւնն ու պէրճութիւնը որ հաղի-
 նչմարած էի, մէկ վայրկեանի մէջ կը կորսնցնեմ, ամեն յոյս
 և ակնկալութիւնք ինձմէ կը բաժնուին յաւիտեան : Այլ ո՛չ,
 ո՛չ . . . դու որ գահ մը կը յափշտակես իմ ձեռքէս եղ-
 բայր իմ, ուրեմն աղէկ պաշտպանէ զայն . . . աղէկ
 պաշտպանէ . . . Սբօլէթիօն :

Սբօլ. (Կը յառաջանայ, և կոտորէ գլխէն իւր հոտը) — Իշխան :

Ֆրան. — Սբօլէթիօն, յանցաւոր ես :

Սբօլ.— Ա՛հ . . .

Ֆրան — Ի՞նչ ըսիր ինձ երբ վենետիկէն վերադարձար, միթէ չիմացուցիր թէ եղբայրս թշնամւոյն ձեռքը գերի ինկած էր և իր շինած յատակագիծը յայտնուած, չքովը նաև թէ մէկ շարժմամբ ծուղակը պիտի իյնար, և թէ վերջապէս կորսուած էր, . . . կորսուած էր անդառնալի կերպով:

Սբօլ.— Պէտք էր որ այդպէս հաւատայի:

Ֆրան,— Այդպէս մի հաւատայի՛ր . . .

Սբօլ.— Այո՛:

Ֆրան,— Քայց ահա յաղթանակաւ կը վերադառնայ, կը վերադառնայ գեղանի Պիանզայի հետ ամուսնանալու և իմ ամեն յոյսս ու ակնկալութիւնքս ձեռքէս շորթելու համար: Ա՛հ, խաբեցիր զիս Սբօլէ՛թթա, խաբեցիր:

Սբօլ.— Նա ինքն էր որ զմեզ խաբեց, իւր առիւծային քաջութիւնը ամեն բան տակնուվերայ ըրաւ և յաղթող հանդիսացաւ:

Ֆրան,— Եւ ի՞նչպէս եղաւ այդ բանը.

Սբօլ.— Մինչդեռ յուսահատ վերջին ճգնաժամուն հասած մահուան կ'սպասէր, չգիտեմ ո՞ւրսկից օգնութիւն գաւաւ նոր և անընկճելի զօրութիւն մը, որոյ առջև թըշնամւոյն խրոխտ ամբարտակները կործանեցան և ամեն ճարպիկ թեւադրութիւնք անօգուտ եղան:

Ֆրան,— Այ այսուհետև ինքզինքէս ուրիշ մէկու մը չի պիտի վստահիմ, Սբօլէթթա: Հիմա վեց մարդու կը կարօտիմ, վեց քաջաբազուկ մարդկանց, որք կարենան ուզածիս պէս շարժելու և ամեն բան ընելու, կը հասկնամ, ամեն բան ընելու. խօսէ՛, պիտի յաջողի՞ս գտնել այդ մարդիկը.

Սբօլ.— Ես մէկը կը ճանչնամ, որ արդէն վեց մարդ կ'արժէ, որոյ օժանդակ պիտի տամ նաև ուրիշ չորս քաջեր:

Յրան. — Վաղը արշալուսոյ մթնշաղ առաջին լոյսը երևելի սկսելուն պէս՝ պէտք է որ այդ մարդիկը Սանթո Ժիւազոս արքայարանին ետևի կողմը գտնուին :

Սբօ. — Ձեր ամեն հրամանները պիտի կատարուին, իշխանդ վեհազուն :

Յրան. — Եթէ քեզ հարցնեն թէ որո՞ւ համար պիտե՞ք կը վարձես, Իւպէոս դքսին համար է, ըսէ, Ֆէրարի դքսին եղբայրը և Պիանգայի հօրեղբայրը :

Սբօ. — Բաւական է :

Յրան. — Անշուշտ կը յիշես իմ քեզի տուած խոստումս, երբ այս գահուն բաղմականը լինել յաջողիմ, խոստումս անմիջապէս պիտի կատարեմ . . . տակաւին խօսք մ'ալ, վանքին բժիշկը, եղբայրդ, ինձ զրկէ :

Սբօ. — Ինձ նման Ձեր վսեմութեան անձնուէր ծառայն :

Յրան. — Այո՛, . . . բայց ոտքի ձայն կը լսեմ, կարծեմ թէ մէկը կուգայ : (Սթօնթօն Գոտուէ Էլստեշ Գնէ) Երթայք բարեաւ հայր իմ, թո՛ղ երկնից կամքը կատարուի (Պէթօ որ ներս հրած էր, «Գնա՞ծու՞նք ու զոսէ ՎՍթօնթօն, » Գնէ)

ՏԵՍԻԼ ԺԻ.

Յրանչէսգօ և Պէթօ

Յրան. — Ի՞նչ է ան, Պէթօ :

Պէթ. — Տէր իմ, բոլոր աւագանիին ցնծութեան և ուրախութեան մէջ է, մանաւանդ երկու սիրահարեալները, տեսնելու արժանի բան մ'է տէր իմ, մինակ դուք կը պակսիք որ այդ ուրախութիւնը կատարեալ ըլլայ :

Յրան. — Լաւ, ահա կերթամ, բայց նախ ինձ մտիկ ըրէ, կը յիշե՞ս այն օրը, որ դքեզ ծովահէնէ մը ծախու առի, մինչդեռ նա կը պատրաստուէր քու սկոորներդ գաւազանին տակ կոտորել :

Պէբ. (Լուս) — Ահ, այո՛, կը յիշեմ տէր իմ, և այն կտորակիւք դաւազանին նշանները տակաւին մարմնոյս վրայ կեցած են :

Ֆրան. — Այն ատեն ի՞նչ երդմնացար ինձ :

Պէբ. — Ամեն պարագայի մէջ կուրաբար հնազանդիւ ձեր խօսքերուն :

Ֆրան. — Առանց հրամանացս իմաստն իսկ հասկնալ ուղելու, անանկ չէ՞ :

Պէբ. — Այո՛, առանց հետաքրքրութեան . . . նախ . . . բայց ինչո՞ւ պէտք :

Ֆրան. — Ահա ասոր համար քու վրադ կը վստահիմ. դիտե՛ս, հոս գրեզ խենթի տեղ դրած են :

Պէբ. — Ամենքն ալ անանկ կը կարծեն :

Ֆրան. — Լաւ. ուրեմն կը հրամայեմ որ միշտ խենթ ձեանաս, հասկցա՛ր :

Պէբ. — Արդէն երդմնած եմ ձեզ հնազանդիւ :

Ֆրան. — Մտիկ ըրէ, վաղն առաւօտ առանձին իմ սենեակս պիտի մտնես, զիս հոն դանեա՛ կամ ոչ, պէտք է ամենուն իմացնես թէ՛ ես քիչ մը ակարութիւն ունենայէս հանգստութեան կը կարօտիմ. և չեմ ուզեր որ այս հանգստութիւնս խանգարի ինչ որ ալ պատահելու ըլլայ :

Պէբ. — Շատ աղէկ :

Ֆրան. — Դրացի վանքին բժիշկը, որ կանչել տուած եմ, առաջուց պիտի իմացնէ քեզ քու խօսելիքներդ, կը հասկընա՛ս, պէ՛րքօ :

Պէբ. — Բան մը չեմ հասկնար :

Ֆրան. — Բայց կը լսե՛ս :

Պէբ. — Առանց բառ մը իսկ կորսնցնելու :

Ֆրան. — Ահա իմ ուզածս ալ այդ է. վերջապէս կուրեմ որ ամենէն ալ անտեսանելի ըլլամ :

Պէբ. — Բաց ի ինձմէ, այնպէս չէ՞ :

Ֆրան. — Քայց եթէ ես հոս չդանուիմ. . .

Պէք. — Այն ատեն ես ալ դձեղ տեսնելիք չունիմ:

Ֆրան. — Աղէկ պիտի կատարես քու պարտաւորութիւնըդ, կամ հարիւր տուգատ ոսկի, և կամ ծովահէնին հըռ. չակուօր գաւազանը, որուն համը տակաւին բերնէդ ելած չէ. ահա կը մեկնիմ, դարձեալ իմացնելով թէ, այս գաղանիքը մեր երկուրին մէջ պէտք է մնայ. (Մեղէ)

ՏԵՍԻԼ ԺԵ.

Պէքքօ (Առանջն)

Այսինքն վաղն առաւօտ հիւանդապահ պիտի ըլլամ . . . առանց հիւանդի . . . հասկցանք. աս է նէ՛ բան մը բսել չէ, հիմակու հիմա երթանք սա հանդէսը տեսնենք: (Իբրն զանգակէ և նախաբանայ յայն, Պէքքօ լուրջով խնէ)

ԶԴԻ ՎԱՐՍՆՅՈՐՆ

ԳՐԱԳՐԱՆԻՍ ԿԲԶ

ՊԱՏԿԵՐ Գ.

(ԼՈՒՌՆԱՆ ԵՄՈՒՄՆԵՐԻ ԲԱՍՏՈՒՄ)

(Տեսարանը կը ներկայացնէ պալատան մեծ գաւիթը, որ յաղթական կամարներով և դրօշակներով դարդարուած է: Խորը պատշգամ մը, ուր նստած են Գուքսը, Գրուհին, Ֆրանչէսկո, Պիանդա, Անթոնիօ, Իշխանք և Տիկնայք:)

— 0 —

(Վարադոյրին բացուելու ժամանակ նուագարանը քայլերդ (Մուր) մը պիտի սկսի, որ կը յայտարարէ թէ թափօրը պիտի դայ: Կարգ կարգ զինուորներ յաջէն կը մտնեն և ձախէն մեկնին. անոնց կը հետեւին աղջկունք, որք ճամբուն վրայ ծաղիկներ կը սփռեն. ասոնցմէ ետքը կուգան զօրավարք և նուագածուք, շրջապատած զԲաօլօ, որ ձիով կը յառաջանայ. զօրականք և ժողովուրդք միաբերան « Հուռու՛ա . . . կեցցէ՛ Բաօլօ իշխան, » կաղաղակեն. Բաօլօ ձիէն վար կիջնէ, և խորի դռնէն պատշգամ ելնելով Պիանդայի քով կը նստի. ժողովուրդը գարձեալ « Հուռու՛ա . . . կեցցէ՛ Բաօլօ իշխան և պիանդա իշխանուհին, » կաղաղակէ. ապա պալէթը կ'սկսի, որ տասը վայրկեան կը տեւէ, նուագարանը սոյն արարուածին ըսկիզբէն մինչև վերջը անընդհատ կը շարունակուի: պարուհիք պարելով կը մեկնին տեսարանէն:)

ԶԳԻ ՎԱՐԱԳՈՅՐՆ

ՊԱՏԿԵՐ Դ.

(ԱՌԵԻԱՆԳՈՒԹԻՒՆ ՊԻԱՆԳԱՅԻ)

— 0 —

(Տեսարանն է ձկնորսի մը տնակին ներսի կողմը, խորի գուռը Մինչիօ գետակին ափանցը վրայ, կը բացուի, Աջ կողմը պլատիկ և մէկ քանի ստրով սանդուղ մը որ սենեակ մը կը տանի, Մէջ տեղը սեղան և աթոռներ,)

ՏԵՍԻՆ Ա.

Լինաա և Բիէթոօ

(Լինաա ստոյանները կը կարգէ, Բիէթոօ ստոյանները կը կարգէ,)

Բիէթոօ. — Է՛ որքան քոյր խմ, այդ ուղկանները դեռ չի լինցա՞ն .

Լինաա. — Մէկ վայրկենէն կը լինան .

Բիէթ. — Մեկնելու ժամանակ է, օգը պայծառ է և Գիշերուան համար գեղեցիկ որս մը կը խոստանայ մեզ. կր մտածեմ թէ մինչև վաղը մէկը չպիտի գայ Մինչիօի դիմադի եզերքը անցնելու, այսու ամենայնիւ, դուն հասեալ

Լին. — Է՛հ, դարձեալ մինակ պիտի մնամ .

Բիէթ. — Կը վախնաս .

Լին. — Օ՛ր, ոչ, կուրտօսող կանդոկո է դքսին Մանթանի կլխան. ըրալէն ի վեր, երկիրը առաջընէ աւելի ապահով է, բայց ինչ որ ալ ըլլայ, ես խիստ ախտը կեանք մը ու-

նիմ, ի՞նչ պիտի ըլլայի առանց քեզի . ահաւասիկ տասը տարի է որ ամուսինս զիս ձգած է :

Բիէթ.— Լուիճի՞ն . չելլաս նորէն ուզես այդ ծոյլ թշուառական գինովը :

Լին.— Է՛հ, եղբայր իմ, խեղճ պղտիկ Ֆրանչէսգինօի մահուանէն վերջը Լուիճի աղէկ տուժեց ինձ, զինքը համազօգեցի որ մեր պղտիկ պանդուկը ծախելով, մեծ և աւելի յաճախօրդ ունեցող պանդուկ մը գնենք, վասն զի այնուհետև աւելի պարկեշտութեամբ ապրիլ կուզէր, և կարծես բոլորովին իւր կնոջն յարած էր . բայց ինչպէս որ գիտես, գիշեր մը Մինչիօ գետը հորթելով՝ ջուրը մեր պանդուկը իւր ամեն կարասիներովը յշեց տարաւ, ասոր վրա Լուիճի վհատեալ օտար երկիր գնաց իր բազուր բընտաւու :

Բիէթ.— Ահա այսպէս կը կորսուի արդարութեամբ չի վաստկուած օտակը . միթէ հազար տուղաթ սկիի ծախու առած այն պանդուկը այնչափ վատութեամբ Ասթօլֆօն խաբելով նորա ձեռքէն շորթած ստակովը չէ՞ր, որ փոխանակ խեղճին հարագատ զաւկին՝ անոր դահիճը յանձներ էր :

Լին.— Ա՛հ, աւա՛ղ ճշմարիտ է այդ, բայց կ'երդնում թէ իմ կամքիս հակառակ էր ասի Բիէթնօս :

Բիէթ.— Այո՛, ամեն բան գիտեմ, գիտեմ թէ դու անմեղ ես, իսկ Լուիճիիդ գալով, անշուշտ հիմա իւր հին աւազակի և մարդասպանի արհեստը նորէն ձեռք առած ըլլալու է, և եթէ մեռած ալ է՝ քաջայոյս եմ թէ կաղախանին վրայ մեռած է :

Լին.— Ո՛հ, Բիէթնօս, ի՞նչ կըսես :

Բիէթ.— Լաւ . քոյր իմ, ահա զքեզ առանձին կը թողում որ անոր հօգուտն փրկութեանը համար ազօթես բայց ոչ թէ կորստեանը վրայ լաս : Առ այժմ ուսկաններդ տուր :

վաղը կը տեսնուինք դարձեալ, (Ուսումները որո՞ւմ մէջէն խորեն)
 Լին. — (Աւանդին) Ի՞նչ դառն յիշատակ . . . այո՛, գի-
 տէի թէ այս գործը զմեզ պիտի ապերջանկացնէր . . .
 զոհին աեղ դահիճն յանձնե՛լ . . . ասիկայ ո՞ճիր մ'է,
 որու համար ամեն օր երկնից ներողութիւնը կը խնդրեմ,
 կարծես թէ ես իմ ձեռքս գործած և կամ մեղսակից եմ,
 Քայց միթէ Լուիսի մեղսակիցը չպիտի համարուէի երբ
 այս սարսափելի սխալմունքը չ'ուղղէի . . . աւա՛յ, մինչև
 ցարգ չի փնտռեցի . . . վասն զի ո՞ւր կրնայի գտնել ա-
 նանկ ընտանիք մը՝ որուն ծոցը օտարական մը յանձնուած
 ըլլար . . . : Արդեօք ի՞նչ եղած է հիմա այն չար Ֆրան-
 չէսգօն . անշուշտ կատարեալ մարդ մը, Աստուած տօյ որ
 այդ կատարեալ մարդը բարի և սղորմած ըլլար, որչափ
 իր տղայութեանը չար և ոխակալ մ'էր: (Սենեակը երկու-
 համար սանդուղէն ելած մըջոյն Ֆրանչէսքօ խորեն մտնէ դիմապարտ և վե-
 բարիութի մը մեջ գալիս որո՞ւմ :)

ՏԵՍԻԼ Բ.

Լինտա և Ֆրանչէսքօ

Ֆրան. (Մտած առնելով) — Տիկին, խօսք մը . . .
 Լին. (Սարսափահար) — Մե՛ծդ Աստուած . . . դիմակա-
 ւոր մարդ մը . . .
 Ֆրան. — Մի՛ վախնար, հանդարտէ՛. կեանքիս ապահո-
 վութեանն համար դիմակաւորեալ ճամբորդել ստիպուած
 եմ. այս գիւղին անունը ի՞նչ է:
 Լին. — Վալտէզէն . . .
 Ֆրան. — Լաւ . . . մէկը չիկա՞յ . . . միթէ հոս չի՞ բնա-
 կիր ճամբորդները Մինչիօ գետին գիմացը, անցնող նաւա-
 վարը . . .
 Լին. — Այո՛ պարոն, բայց հիմա ձկնորսութեամբ պա-

բապելու համար մեկնեցաւ և վաղը կը վերադառնայ,
Ֆրան. — Ըսել է որ այս գիշերուան համար մէկը չիկա
զմեզ գետակին դիմացի կողմը անցնող .

Լին. — Ոչ պարոն, ուրիշ նաւակ մ'ալ ունինք :

Ֆրան. — Ընդ ամենը մէկ հատ .

Լին. — Այո պարոն :

Ֆրան. — Ո՛ւր է :

Լին. — Դուրսը ձախ կողմի ժայռին կապուած է :

Ֆրան. — Շատ աղէկ, ես կուզեմ զայն վարձել .

Լին. — Հիմա անցնելու համար .

Ֆրան. — Հիմա կամ վերջը, ատիկայ իմ կամքէս կախ-
եալ է, բաւական է որ այն նաւակը այս գիշեր իմս ըլլայ
և . . . մնացածը ինձ կը վերաբերի, դուք անհոգ եղիք .
ահաւասիկ անոր գինը կը վճարեմ . (Բազմ քառասուն քառասուն
պէս) գոհ էք այսչափով .

Լին. — Խիստ գոհ . . . բայց

Ֆրան. — Ալ ուրիշ հարցմունքներ չեմ ուզեր, գնա՛ քա-
նի մը շիշ գինի բեր ընկերացս համար՝ որոց կ'սպասեմ :

Լին. — Ինչ որ տանս մէջ ունիմ, յոժարակամ պիտի
տամ ձեզ պարոն, որովհետև հոս պանդոկ մը չէ : (Մեկտեղ)
արդեօք ո՞վ է այս մարդը . (Զորումս նայի և հեջիտ) :

Ֆրան. (Մեկուսի) — Պէտք է որ հոս հանգիստ առնունք ,
վասն զի այս ձկնորսի հիւղը այս գիշերուան համար ման-
թուի իշխանաց պալատը պիտի ըլլայ :

ՏԵՍԻՆ Բ.

Նոյն և Սբօլէթթա, որ զօրապետի հագուստով է .

Սբօլ. (Զոր տէր նայելով) — Կարծեմ թէ հոս պիտի ըլլայ :

Ֆրան. (Իրեւելէ տեսնելով) — Զի՛ն կը վնասուես, մինակ
եմ, և կրնաս խօսիլ աղապօրէն :

Սբօլ. — Չեր ամեն հրամանները ճշգուծեամբ կատարուած են, տէր իմ. կրօնաւորի հանդերձանքս մէկզի նեմաւորը, իշխանը հրամայեց որ ես ալ մինչև ի Ֆէրար առնոց ընկերանամ: Քիչ մը առաջ, քաղքէն քանի մը մղոն տուգելու համար թէ, նորին վսեմութիւնը հոս գալ, ըսանցընելու համար Մինչիօի վրայ պատրաստ նաւակ մը կայ արդեօք:

Ֆրան. — Հոս, ժայռին ետեւը կապուած նաւակ մը կայ եղեր, զոր ես վարձեցի, եթէ պէտք ըլլայ՝ կրնանք ընկրմել անոնց հետ ի միասին: Տակաւին շատ հեռուն ձրգեցիք զիրենք:

Սբօ. — Գրեթէ մէկ ժամուան ճամբայ հեռու են: Երկնայք ոսկիէ Արծուի պանդոկը հանգիստ կառնուն:

Ֆրան. — Ինձ խոստացած քաջասիրտ ընկերներդ որք են:

Սբօ. — Հոս են, բայց իրենց մեծաւորը առանց ձեզի հետ տեսնուելու չուզեր գործել:

Ֆրան. — Ի՞նչ պիտի ըսէ:

Սբօ. — Չեմ գիտեր:

Ֆրան. — Կանչէ՛, թող գայ. (Ի՞նչու չէ դե՛)

Սբօ. (Խօսելն) — Ասկէց բարեկամ՝, աս կողմէն:

Լուիճի. (Մոտելով) — Բարեւ, տէր իմ:

ՏԵՄԻՆ Գ.

Նոյնք և Լուիճի

Ֆրան. — Սբօլէ՛ թթա, զգուշացիր որ մէկը վրայ չի հասնի. (Սբօլէ՛ն իւրի և ալ կողմէ գոտու չէ հայն) Ե՛ր, պարոն, իմաստունը ինչ ընկերացի հետ ընելիքներդ:

Լուի.— Ուղեկից խմբէ մը, որ հոս պիտի գայ, կին մը առեւանգել:

Փրան.— Եւ մահացու հարուած մը իջեցնել երիտասարդ իշխանի մը, որ կ'ընկերանայ վերոյիշեալ կնոջ. կը հասկընաս, մահացու պիտի ըլլայ կշռելիք հարուածդ:

Լուի.— Հոկոցայ. նախանձոտ սիրահար մը. . . կամ մերժուած ամուսին մը. . . և կամ անմեղութեան ազատարար մ'էք. . . այլ ի՛նչ կըսեմ, ասիկայ ձեր գիտնալիք բանն է և ես իրաւունք չունիմ խտռնուելու. ասոր հետ մեկտեղ, երկու երեք պզտիկ դժուարութիւններ կան. . .

Փրան.— Եւ որո՞նք են այդ դժուարութիւնները:

Լուի.— Ինչպէս որ Սբօլէթթա բարեկամը ինձ իմացուց, այն ուղեկից խումբը ութը մարդիկներէ կը բաղկանայ եղեր, առանց երիտասարդ իշխանը հաշուելու, և մենք ընդամենը հինգ հոգի ենք. այս հաշուով մեզմէ մէկը երկուքի գէմ պիտի կռուի:

Փրան.— Միթէ կը վախնաս. բայց և այնպէս իմացուցին ինձ թէ դու մինակդ արդէն վեց հոգի կարժես եղեր:

Պուի.— Ատիկոյ պարագային համեմատ է:

Փրան.— Ի՞նչպէս, պարագային համեմատ. . .

Լուի.— Այո, եթէ վարձատրութիւնը վտանգին մեծութեանը կը հաւասարի:

Փրան.— Այսինքն, եթէ քեզ խոստացեալ դումարը վեց անգամ կրկնուի:

Լուի.— Այդպէս է, վասն զի իմ քաջութիւնս ալ վեց անգամ պիտի կրկնուի. . . ասիկայ թուաբանական կլորիկ հաշիւ մ'է:

Փրան. (Ի՞նչէ իտիտած ասին ասոյ ինչ ունի ինչ հոնէ). — Ա՛ռ ուրեմն:

Լուի. (Խոնարհելով) — Ձեր վստմութիւնը այսպիսի գոր-

ձերէ աղէկ կը հասկնայ եզերս:

Ֆրան.— Է ուրեմն լմնցա՞ւ .

Լուի.— Դեռ ոչ:

Ֆրան.— Ի՞նչպէս .

Լուի.— Ես չեմ ուզեր սպաննելիք մարդուս անունը իմանալ, այլ գործի սկսելէ առաջ պէտք է իմանամ թէ որո՞ւ համար կաշխատիմ:

Ֆրան.— Սբօլէթթան ձեզ իմացուցած ըլլալու է:

Լուի.— Այո, բայց ես այնչափով չեմ բաւականանար:

Սբօլ.— Ի՞նչպէս, չե՞ս հաւատար ինձ:

Լուի.— Այդ ալ հարցնելիք բա՞ն է, բարեկամ, (Ֆրան-
չեֆօն) այո՛ սէր իմ, կուզեմ իմանալ թէ որո՞ւ հետ կը
խօսիմ, երբոր մէկը Մինչիօի արհանգրտի վրայ դիմակաւոր-
եալ կը պատի, ասիկայ երկու պատճառներէ կրնայ յա-
ռաջ գալ:

Ֆրան.— Եւ որո՞նք են այդ պատճառները:

Լուի.— Կամ իւր դէմքը մտեղներու խայթաւածներէն
ազատ պահելու և կամ աւելի ուշ ինքզինքը յայտնելու
համար:

Ֆրան.— Երկուքէն մին կրնաս որոշել:

Լուի.— Է ուրեմն, լաւ:

Ֆրան.— Ահաւասիկ յանդուգն ստայակ մը:

Լուի.— Մտիկ ըրէք ուրեմն, ես գաղտնապահ ըլլալու
համար կաշառուած եմ տասը տարի կայ որ այս աւազա-
կի արհեստը ձգած էի, հանգիստ կ'ապրէի ձեռքերս դրո-
պանս և խեղճ կնկանս հետ մաքառօնեա ուտելով, երբ
ստտանան նորէն զիս կ'ործանելով իմ խաղաղ վիճակս
խանդարեց, վերջապէս ստիպեց դարձեալ դաշոյնը ձեռք
առած այս վտանգալից արհեստով զբաղիլ, Հազիւ թէ
ճամբու վրայի գողերու խմբի մը մէջ մտած էի, ահա ին-
ձի գեղեցիկ գործ մը կ'առաջարկեն, այն ալ այսպէս կը-

նոյ մը առևանգութիւնն էր, բայց չկրցանք յաջողիլ, և իւր ամուսինը, Վենետիկի տասնից ժողովոյն անդամ, իշխան մը, զիս և երկու ընկերներս մութ բանտի մը մէջնետեց. հոն պիտի մնայի, մինչև որ զիս թելադրողին անունը իմացնեմ, սակայն ասիկայ անկարելի բան մ'էր, որովհետև ոչ իւր անունը գիտէի և ոչ դէմքը տեսած էի. Այս չգիտնալս ինձ շատ սուղի նստաւ, այսինքն տասը խոշոր տարիներ բանտին մէջ անդամալուծացեալ մնալու պատճառ եղաւ. ընկերներս հոն մեռան, ես ալ երկու ամիս չըներ որ ազատեցայ. Հիմա կը հոսկնա՞ք տէր իմ, թէ նորէն այն բանտը մտնելու ախորժակ չունիմ, և իրաւունք ունիմ ըսելու թէ, վար առէ՛ք դիմակնիդ:

Փրան.— Այս անգամ վախնալու բան մը չիկայ, երբ կիմացնեմ քեզ թէ Ուպէնթօ իշխանին, այսինքն Ֆէրարի դքսին եղբօրը հաշուոյն համար պիտի աշխատիս . . .

Լուի.— Կը ճանչնամ իշխանը և ուրիշ անգամ իրեն համար աշխատած եմ, խաբեբայ յաճախորդ մ'է թշուառականը, զիս աշխատցնելէն ետքը փոխանակ վարձատրելու քիչ մնաց կախաղան պիտի հանէր:

Փրան.— Բայց քանի որ աշխատութեանդ վարձքը կանխաւ կառնուս:

Լուի.— Իրաւունք ունիք . . . Ե ուրեմն գտէ եմ (Մեկտէ) հիմակու հիմայ. (Բարչ) տեսնենք, ի՞նչ են ձեր հրաւանները:

Փրան.— Սքօլթթա պիտի իմացնէ. առ այժմ արդէ զգուշութիւն ըրէ որ մէկէ մը չի տեսնուիս:

Լուի.— Անհոգ եղիք:

Փրան.— Ո՞ւր պիտի պահուըտիս:

Լուի.— Ժայռի մը ճեղքին մէջ պահուըտելու արդէ տեղ մը գտայ, հիմա մարդկանցս հետ հոն պիտի երթամ կծկտիլ և մինչև որ յարձակման նշանը չի սրտուի տեղէս

երերալիք չունիմ . . . դուք հանդիստ եղէք տէր իմ, ես
տուած սասկնիդ կարժեմ, ես խղճմտանք ունիմ (Ելմ)

ՏԵՍԻԼ Զ.

Փրանչէստո և Սքուէթթա

Փրան. — Սքուէթթա, դու հոս պիտի սպասես մինչև
որ ուզեկից խուսքը հասնի. ես, դեռ ինչ դիմացի կողմը
պիտի անցնիմ նաւակը անոնց աչքէն հեռացնելու համար,
և վերադարձիս . . .

Սքո. — Թշնամիներն էդ ազատած պիտի ըլլաք.

Փրան. — Հոս պատրաստ ձի մը սենիս զիս ի Մանթու
տանելու:

Սքո. — Դուրսը պատրաստ է, և արեւուն ծագելէն ա-
ռաջ պիտի կարենաք հոն հասնիլ:

Փրան. — Ուրեմն ի կրկին տեսութիւն և յաջողութիւն,
(Մեք)

ՏԵՍԻԼ Է.

Սքուէթթա, Լինտա, (Երէ) Անժօնեո

Լինտա. (Գառնեքը սեղանին վրայ դնելով) — Ահաւասիկ
պարոն . . . բայց հոս չէ.

Սքո. — Զո՞վ կուզէք.

Լին. — Դիմակաւոր պարոնր, արդեօք դո՞ւք էք, բայց
անոր հասակը և ձայնը չունիք. — (Էլմ)

Սքո. — Ես կամ ուրիշ մէկ եղեր, հոգ չէ, բարի կին,
բաւական է որ պիտի վճարեմ, գնա զինի բեր. (Լինտա
հիմ, Սքուէթթա Երէ ելնելով) ահաւասիկ ուզեկից խմբին
յառաջապահները կերուան, բայց ի՞նչ կը տեսնեմ, Անժօն-

եօ՛ն , դքսին ամենահաւատարիմ ծառաներէն մին , որ Մանթուէն մեկնած ատեննիրս ի միասին չէր , ի՞նչ կը նշանակէ այս . (Անթննիօ հարն Տիլ Կանի ղըբականներով)

Անթ.— Հոս ըլլալու է , վասն զի ահա Սբօլէթթան :

Սբօլ.— Ի՛նչպէս , դո՞ւք էք Անթօնիօ , բայց դուք իշխանին ուղեկիցներուն ընկերացած չէիք :

Անթ.— Կօնդակուէ դքսին վերջին մէկ հրամանաւ ընկերացայ , իմանալով որ քանի մը աւազակաց խումբեր մօտերս երկրին մէջ երևան ելած են , ուղեց այն պղտիկ ուղեկից խումբը զօրացնել . մեր մարդիկներէն չորս կորովի քաջեր ոսկիէ արծուի պանդուկը կեցած են տիկիները պաշտպանելու համար , որք կառքով կը ճամբորդեն , իսկ երիտասարդ դքսուհին փափաքեցաւ ձի հեծնել և այնպէս ընկերանալ Բաօլօ իշխանին :

Սբօ.— Ուրեմն հիմա ուղեկից խումբը քանի՞ մարդիկներէ կը բաղկանայ :

Անթ.— Տասը ճարպիկ քաջամարտիկներէ :

Սբօ. (Մեկտէ) — Տասը մարդ . . . դժոխք կը յաղթանակեն , ուրեմն դեմերնիրս ելնելիք բանակը մերինէն կրկնապատիկ է .

Անթ.— Բայց ահաւասիկ իշխանը հասաւ :

ՏԵՍԻԼ Ը .

Նոյնք , Բաօլօ , Պիանդա , հետևորդք , (Երէք) Լինտա

Բաօ. (Պեանդային) — Որչա՛փ երջանիկ եմ , չքնաղդ Ամազոնուհի , զքեզ իմ քովս ունենայով , բայց կը վախնամ որ հոգնութիւնը ա՛յս ամենուն սիրելի և ինձ համար թանկագին եղող քու գեղեցիկ կենացդ վնաս մը հասցնէ :

Պիան.— Այդ մասին անդորր եղիք , իշխանդ վեհազուն ,

ես քաջատիրտ եմ և երջանիկ կը համարիմ զիս ձեզի ար-
ժանի ուղեկից մը ըլլալս ցուցնելով, այն երջանկութիւնը
որ ապագայն մեզ համար կը պատրաստէ, միթէ կեանքի
մը բոլոր արկածից հաւասար մի բաժանումը չէ՞, կեանքի
մը, սիրելի իշխան, որ կը յուսամ թէ երկինք փառաւոր
և երկար պիտի հանդիսայնէ.

Բառ.— Միթէ կրնա՞յ երկինք չի լսել քեզ նման անմեղ
հրեշտակի մը աղօթիցը:

Լինտա. (Գնէ քերէ) — Ա՛հ, ահաւասիկ այն ճամբորդ-
ները որոց կ'սպասուէր. (Պէտքայն) արդեօք փրուհիս իմ
իննամոցս կամ ծառայութեանս կը կարօտի՞.

— Բառ. — Է ուրեմն Սբօլէթթա, Մինչիօ գետին դի-
մացի կողմը անցնելու համար նաւակ մը կամ մակոյկ մը
կըցա՞ր ճարել.

Սբօ.— Դժբաղդաբար շատ ուշ հասայ տէր իմ, այս կի-
նը կրնայ խոստովանիլ թէ իր ունեցած մէկ նաւակը իմ
հոս հասնելէս առաջ ուրիշի մը վարձեր էր:

Լին, — Ի՛նչպէս . . . ձեզի համար չէ՞ր ուրեմն . . . ո՛հ,
որչա՞փ կը զղչամ . . . գեղեցիկ պարոն մը և ազնիւ կին
մը, . . . մինչդեռ միւսը այնչափ գէշ կերպարանք մը ու-
նէր. բայց կերպարանք ըսելով՝ չկըցայ զայն տեսնել վա-
սըն զի գիմակաւոր էր :

Անթօ.— Դիմակաւոր մարդ մը՝ ի՞նչ կը նշանակէ,

Սբօ,— Թերևս վենետիկցի ազնուական մը . . .

Անթ.— Ինչ որ ալ ըլլայ, պէտք է որ նորին վտեմու-
թիւնը իւր ճամբան շարունակէ, և եթէ նաւակը տակա-
ւին հոս է . . .

Սբօ.— Հոս չէ, որով իշխան վաղուքնէ առաջ չպիտի
կարենայ ճամբան շարունակել:

Բառ.— Միայն ձեզի համար է սիրելիդ իմ Պիանդա, որ

այս յապագումը զիս կը տրամեցնէ . գիշեր մը ամբողջ այս խրճիթին մէջ անցնե՛լ . . .

Պիան.— Ո՛հ, ես երբէք ինքզինքս չեմ՝ մտածեր , վասն զի ձեր պաշտպանութեանը ներքև միշտ անդորր և երջանիկ եմ, բայց աւա՛ղ, իմ խեղճ հայրս որ հիւանդ կը տառապի, արդեօք ո՞րպիսի կասկածներով պիտի տանջուի մեր այս յապագման պատճառաւ :

Բաօ.— Ուրեմն պէտք է իմացնել հօրերնուդ մեր այս յապագման պատճառը. (Մեղեմնայն) արդեօք մօտերս ուրիշ նաւակ մը չի՞ գտնուիր :

Սբօ. (Մեղեմնայն) — Ա՛հ, ի՛նչ դազափար , (Բեւոյն) այո՛ , տէր իմ, ասկէց մէկ ու կէս մղոն հեռու :

Լին,— Հայր Յովակիմի՞ն նաւակը :

Սբօ,— Հայր Յովակիմի՛ն , , այո, աղէկ ըսիր, բայց կը վախնամ որ ան ալ վերջին յորդումէն վնասուած ըլլայ , Ձեր վսեմութիւնը կրնայ քանի մը մարդ զրկել ճամբուն ապահովութիւնը ստուգելու համար :

Բաօ,— Ես ինքս պիտի երթամ :

Սբօ,— Դո՛ւք աէր իմ :

Բաօ,— Այո՛ ես աւելի աղէկ կրնամ դատել թէ պիտի կարենա՞նք անվնաս նաւարկել :

Պիան,— Ձեզի պիտի ընկերանամ, այնպէս չէ՞ :

Բաօ,— Ոչ, սիրելիդ իմ Պիանդա, եթէ անցքը անկարելի է, պէտք է նորէն հոս վերադառնալ, և այս ալ պարագահոգնութիւն մը պիտի ըլլայ ձեզ նման փափկասուն օրիորդի մը համար, (Մեղեմնայն) տիրուհւոյն համար յատուկ սեն՝ եակ մը ունի՞ք :

Լին, իմն կուտամ, քաջայոյո լինելով թէ տիկինը շատ պիտի գոհանայ և հանգիստ ընէ :

Բաօ,— Շատ աղէկ :

Սբօ,— (Մեղեմնայն) Գործը կարգին է :

Պիան. (Բարբի) — Մի՛ ուշանաք տէր իմ, երբ ինձմէ պիտի բաժնուիք, դիտցիք թէ ունեցած քաջատրտութիւնս ալ ի միասին պիտի տանիք.

Բաս. — Վստահ եղիք ինձ և հաւատացէք թէ կարելի եղածին չափ շուտ պիտի վերադառնամ, որ որ ալ լինիմ, միշտ սիրտս ձեր քովը կը թողում.

Պիան. (Ձեռք առնելով) Ի կրկին տեսութիւն, Բաս, (Ձեռք հաճախելով) — Հաճութեամբ.

(Պիանոն Լինդայի հետ երգելի է Տրեյ)

Բաս. — Եկէ՛ք Անթոնիօ, իսկ դուք Սբուէթթա, աղէկ հսկեցէք. (Մեքի)

ՏԵՄԻՆ Ը.

Սբուէթթա և չորս Ձինուորք

Սբ. (Մեքի) — Ահա ասիկ իրեններովը մեկնեցաւ, հետևաբար, մեր գործելու ժամն հասած է, բայց զգուշութեամբ և շուտով, որպէս զի խճրին օժանդակ գալիք միւս մասին ալ դէմ դնելու ժամանակ ունենանք. (Գոթի յընթե) ասիկայ ինձի համար, (Կոթի յընթե և Գոթի յընթե հոտ սրտիկն յան յընթե յընթե յընթե) այս ալ անոնց համար. բայց ինչո՞ւ այսչափ մտած է այս տեղը. է, լսյս բերէք լսյս. (Լինդայ լսյս Բերե) աղէկ, հիմա ինձ մտիկ ըրէ քաջասիրտ տիկին, (Կոթի) այս մտքդ ոց գինովութիւնը գէշ է, կը խրատեմ քեզ որ անդգուշութեամբ հոս չի մտնես փողով ձանքի մը շի հանդիպելու համար, մինչև իսկ եթէ սղմուկ մը լսես.

Լին. — Ոհ, պիտի զգուշանամ, պիտի զգուշանամ, չընորհակալ եմ պարոն, որ իմացուցիք ինձ, իշխանուհոյն հետ սենեակս կառանձնանամ. (Մեքի)

Սբօ.— Է՛ ուրեմն բարեկամք, այ կին չի կայ հոս, ե-
կէք, տնկենք, խմենք և վարձկան աւազակաց երգը եր-
գենք :

Ա. Ձին. — Ի՞նչպէս, ուրեմն այդ աւազակները դուք
կը ճանչնա՞ք, տէր հրամանատար .

Սբօ.— Այո՛, զանոնք խիստ մօտէն տեսած եմ պատե-
րադմին մէջ .

Բ. Ձօր.— Է ուրեմն երգենք .

Սբօ. (Երգէ)

Բարեյուսոյ ազնիւ գինին
Եւ Սէյլօնի շաքարօղին,
Հնդկահաւի խորովածով
Միշտ ոյժ կուտայ աւազակին .

(Ձօրականք միաձայն կրկնեն, և գաւաթնին պարպելէ
ետքը իրենցմէ մին կը քնանայ.)

Սբօ.— Մէ՛կ . (Երգէ)

Երբ աւարի համար մեկնի,
Գրպանին մէջ կուտ մը չունի,
Բայց փոյթ չընել, թիչ մը ետքը
Գրպանները պիտի լեցուի,

(Ձօրականք կրկնեն ու խմեն, իրենցմէ մէկն ալ կը քը-
նանայ .)

Սբօ.— Երկո՛ւ . (Երգէ)

Աւազակն է յոյժ երջանիկ,
Ապրանք չի տար, կռուէ կանխիկ,
Եւ կը ծաղրէ խանութպանը,
Որ վարժած է տալ ապառիկ:

(Ձօրականք կրկնեն և գաւաթնին պարպելէ ետքը կը
քնանան .)

Սբօ.— Ահաւասիկ գործելու ժամն հասած է . (Խօսը
եւթ-ըւ իրտ անո՛ւ ծախ ևն շինէ .)

ՏԵՍԻԼ Թ.

Նոյնք, Լուիճի և չորս Աւազակք (Դաշոյն ի ձեռին)

Լուի, — Յառաջ, յառաջ, ինքզինքնիդ աղէկ բռնեցէք, է՛ ուրեմն Սբօլէթթա, ո՛ւր են մեր թշնամիները .

Սբօ, — Ահաւասիկ, կը քնանան .

Լուի, — Ա՛յս վիճակին մէջ . . . Ի՛նչ աղւար տեսարան, բայց թշուառական, դուն զիս անպատուեցիր . միթէ բան մը չընե՞լո՞ւ համար վարձատրեցիր .

Սբօ, — Ի՛նչ կըլլայ, բաւական է որ նպատակնուս հասնինք .

Ա. Աւազ, — Աւելի ապահով ըլլալու համար կրնանք զանոնք սպաննել :

Լուի, — Պարապ տեղը մարդու մը արիւն թափե՛լ . . կը տեսնեմ թէ գոռոզ սրիկայ մ'ես դու .

Սբօ, — Եթէ իրենց վրայի զէնքերը ժողուենք . . .

Աւազ, — Ատով վսաս մը հասուցած չենք ըլլար իրենց :

Սբօ, — Ինչպէս նաև մեզի. (Բնօրհնութեան զէնքերը ժողուեն)

Լուի, — Օրիորդը ո՛ւր է .

Սբօ, — Հոն, խրճթին մէջ .

Լուի, — Մտնենք ուրեմն :

Աւազ, — Կեցէք, ջահ մը կը տեսնեմ .

Սբօ, — Անէ՛ծք, ահաւասիկ իշխանը կը վերադառնայ :

Լուի, — Իւր ուղեկիցներովը .

Սբօ, — Ոչ, մինակ մէկ մարդու ընկերութեամբ .

Լուի, — Ուրեմն վրան յարձակինք .

Սբօ, — Դուրսը աղմուկ յարուցանելու համար, աւելի

աղէկ կըլլայ եթէ հօս բռնենք,

Լուի, Ինչպէս որ կուզէք, Օն ուրեմն ընկերք, գա սեղանին շուրջը նստեցէք :

Սբօ. Է, աս քնացողները ի՞նչ պիտի ընէք:

Լուի, — Աւելի հանգիստ պիտի քնանան տակը քան թէ վրան. եկէք, զանոնք սեղանին տակը խոթենք և մենք իրենց տեղը նստելով՝ քնանալ ձեւացնենք: (Նոյն ինն)

Սբօ, — Ձգուչացէք, ահա կուգան:

ՏԵՍԻՆ Ժ,

Նոյնք, Բաօլօ և Ջինւոր մը ձեռքը ջահով:

Սբօ. (Բաօլէ ընդ յառաջ ելնայ և իւրի գոտուը գոցե.) Է՛ ուրեմն աէր իմ, ի՞նչ ըրիք նաւակը .

Բաօ. — Փառք երկնից, գործը կարգին է և նաւավարը մեզ կ'սպասէ, Անթօնիօն հոն ձգեցի որ ամեն բան կարգադրէ, բայց ի՞նչ կը տեսնեմ, մեր մարդիկը քնացեր են, ի՞նչ կը նշանակէ այս . է՛ բարեկամք, ելէ՛ք .

Սբօ, — Այո, ելէ՛ք .

(Չորս գողերէն երեքը Լուիճիի հետ Բաօլօի վրայ կը յարձակին, Սբօլէթթա և միւս գողը զինւորին վրայ իյնալով ջահը կը մարեն, Տեսարանը կը մթննայ.)

Բաօ. — Մատնութի՛ւն . . . օգնութի՛ւն . . . (Ինչպէս որ զարգանելու ստուգանք մը ինչ վերսորի)

Աւազակը, — Իժո՛րք . . . վիրաւորեցայ :

Ա. Աւազ. (Բաօլէ շարժելով) — Մեռի՛ր ուրեմն.

Բաօ. — Ա՛հ. (Կէ՛ծայ)

Սբօ. — Ի՞նչ ըրիք, Լուիճի, լմնցա՞ւ:

Լուի. — Ահաւասիկ փռուեցաւ.

Սբօ. — Սպաննեցի՞ր.

Լուի. — Ես չէ՛, այլ սա մարդը:

Սբօ. — Գետակը նետեցէք այդ մարմինը,

(Լաւնի մատչելի չէ հետ Բարձր Տարինը առած՝ Իւրեմ Դրնէ.)

Բ. Աւաղ. — Հիմա կարգը օրհորդինն է :

(Սբօլէթթա ծափ կը զարնէ, և խորէն մտնող երկու աւաղակին նշանացի կը ցուցնէ սենեակը, աւաղակը սենեակ մտնեն, ուսկից օգնութեան կանչելու ձայներ կը լքուին, աւաղակը Պիանգան զրկած տեսարան բերեն, որ միշտ կը պրուայ և կը տապալտկի. վերջապէս բերանը դաշկինակով կը գոցեն և խորէն կը տանին.)

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

Սբօլէթթա և Լինտա

Լին. — (Խրճիթէն ելնելով) Օգնութի՛ւն. . . օգնութի՛ւն .

Սբօ. (Իւրեմը Բարձր-Տարինը) — Լուէ՛ թշուառական կին, ապա թէ ոչ մեղած ես :

Լին. (Ի շուրջ, ապրտփահաբ) Յիսո՛ւս, Աստուած իմ :

ՉԳԻ ՎԱՐՍԳՈՅՐՆ

ՊԼՏԿԵՐ Ե .

(ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ՈՃՐՈՅՆ)

Տեսարանն է Մանթուի պալատին մէկ սրահը

ՏԵՍԻԼ Ա .

Կուխտօ և Լէօնօւա (Տրքոս՝ նորած էն,) Անթօնիօ կեցած ,
Ծառայք և Սղախինք անոնց շուրջը առած են :

Լէօնօւա, — Զաւա՛կս, խեղճ զաւակս . (Աչերը սրբե .)

Կուխտօ. — Սիբեիդ ի՞մ Լէօնօւա , (Անթօնիօն) այն աղե-
տալի լուրը առնելէն ի վեր , խեղճ կիներ լալու անգամ
կարողութիւնն չունի . ո՛հ, բոլոր քաջասրտութիւնս այս-
պիսի սոսկալի վշտէ մը կը յաղթուի . (Քիչ մը լռութեամբ)
այսպէս ուրեմն Անթօնիօ, այդ պատմած սարսափելի ար-
կածդ . . .

Անթ. — Կուղէի Ձեր վստմութենէն ծածկել զայն, բայց
աւա՛ղ սր շատ իրաւ է . . .

Լէօ. — Զաւակս, ո՛հ, զաւակս . . .

Անթ. — Այն թշուառականներէն մին, զոր թաօլօ իշխա-
նը ինքզինքը պաշտպանած ատեն վիրաւորած էր, չկրնա-
լով իւր ընկերացը պէս շուտ մը փախչիլ , ձկնորսին խըր-
ճիթին մօտ մահամերձ վիճակի մը մէջ գտայ , և անկէ
յսեցի այս սպաննութեան և առեւանգութեան սարսափե-
լի պատմութիւնք :

Կուի.— Այս ոճըին հեղինակացը անուճները չի տուա՞ւ:

Անթ.— Դժբաղդաբար զանոնք չի ճանչնար եղեր, բո-
լոր գիտցածը սա է որ, ինքը և իւր ընկերները այս սպան-
ութիւնը գործելու համար վարձուեր են, և այն ձեռքը,
որ սսկուով լեցուն քսակ մը տուեր է իրենց, խաւարին մէջ
կը կենայ:

Կուի.— Լրագրաց միջոցաւ հրատարակել տուէք թէ՛
իշխանին սպաննիչները մատնողը 500 ռոսկի սկուգ պիտի
ընդունի ի վարձատրութիւն: Ֆրանչէսգօ իմացած է այս
բոթարերը լուրը:

Անթ.— Այո, տէր իմ, այն միջոցին իշխանը հիւանդ
էր, և այս լուր այնպիսի սաստիկ ներդործած է իրեն, որ
այս առաւօտ արթնցած ժամանակ յուսահատութեան և
վրէժխնդրութեան ճիչեր կ'արձակեր . . . շատ կը վախ-
նամ թէ այս բարկութիւնը իւր վրայ . . . բայց ահաւա-
սիկ իշխանը որ կու գայ:

ՏԵՍԻԼ Բ:

Նոյնք և Ֆրանչէսգօ, որ անյարդար և խռովեալ է, աջ
կողմի սենեակէն դուրս կը նետուի գոչելով:

Ֆրան.— Արդարութիւն, տէր իմ, արդարութիւն . . .
ինչ ընթատ զարթնումն, սարսափելի տենդէ մը բռնու-
ած կարծէի թէ կերպով, ո՛հ, եղբայր իմ, սիրեցեալ Բա-
լօ, ա՛հ, թող իմացնեն ինձ մարդասպանին անունը, որ
գանձ անոր մահը փութացնելով ամենուս ալ վրէժը
տուճեմ:

Կուի.— Ֆրանչէ՛սգօ,

Ֆրան.— Մարդասպանը կուզեմ:

Կուի. — Քայց փարատեցէք ձեր արտամութիւնը որդեակ իմ, որպէս զի մօրերնուդ սիրտը աւելի չի վիրաւորի:

Փրան. — Ո՛հ, այս վիճակին մէջ որ կը գտնուիմ, ինչ ընելիքս չգիտեմ: Դո՞ւք էք Անթօնիօ, որ այս բօթարբեր լուրը հաղորդեցիք, ո՛հ, ինչո՞ւ չի պաշտպանեցիք զինքը, ո՛ր էիք և ի՛նչ կընէիք այն միջոցին:

Անթ. — Իշխանը հրամայեր էր որ իրմէն քիչ մը հեռան կենանք:

Փրան, — Բայց դուք պարտաւոր էիք անոր հետեիլ և իրեն կամացն հակառակ զինքը պաշտպանել: Ահա այսպէս մեր մարդիկները հեծելազօրաց դաշտինը և սուրը կը կրեն, բայց իշխաննին պաշտպանելու համար զանոնք գործածելու կերպը չգիտեն:

Անթ, (Զեռել սրճ Գրճ) — Տէր իմ, այդպիսի յանդիմանութիւն մը. . .

Կուի, — Փրանչէսգօ, վիշտը կը մուրրեցնէ զքեզ:

Փրան, — Ներեցէք հայր իմ, այո՛, վիշտն է զիս մուրրեցնողը, բայց այս դաւադրութեան շանձանօթ հեղինակին վրայ չի յարձակիլ և զայն չի խողխողե՛լ. . . ա՛հ, ո՞ւր է հիմա, ո՞ւր պահուըտած է. թողէ՛ք զիս, թողէ՛ք որ երթամ զինքը փնտռեմ:

Կուի, — Դու Փրանչէսգօ, կուզիս մեկնիլ այս վայրկենիս և զրկել զիս իմ վերջին նեցուկէս, զրկել նաև մայրդ այս իրեն մնացող վերջին զուկի մը ներկայութենէն:

Փրան, (Դոսոհոն մօրեցած) — Մայր իմ, այո՛, միայն քեզ կը վերաբերի իմ պարտականութիւնս ինձ յիշեցնել, և եթէ իմ խնամոցս կը կարօտիս, եթէ զուկի մը քողցը մը խիթարանքը կընդունիս, . . . (Ի ծանօթ անօր Կուի.)

Լէօ, (Երեսը անդին Գրճ-Գրճ) — Զաւա՛կս, իսօլօս, ո՛հ, չսպրիւր այլ եւս: (Փրանչ. սրտ ելէ ինքս զայրեցեալ.)

Կուրի. — Եկուր որդեակ իմ, այս կակիծը կենացս անց-
եալ հոգնութեանց հետ խառնուելով՝ հոգւոյս բոլոր ըզ-
գացումները ջախջախեց, և տիրապետութիւնը իմ վրայ
ա՛յնչափ ծանր պարտականութիւններ դրած է, զորս ա՛լ
քու հետդ բաժնելու պէտքը կ'զգամ: Խեղճ Լէօնուա,
եթէ զքեզ կը թողում՝ քիչ մը ետքը իմ արտմութիւնս
ալ ձերինին հետ խառնելու համար է. թեւդ, Ֆրանչէսքօ:

« Լէօնուա Անթօնիօն Էշն Էշն որ Կնայ, Ծայեալ Ժկնին »

ՏԵՍԻԼ Գ.

Լէօնուա, Անթօնիօ, ետքը Մանկլաւիկ մը

Լէօ, — Անթօնիօ, իշխանին անարդարութեանը վրայնե-
րողամիտ եղիք, իւր եզրայրը անչա՛փ համարում ունէր
ձեր վրայ. այո, դուք անօր հուատարիմն էիք և անշուշտ
եմ թէ կը սիրէիք իմ զուակս. « Զեւը անոր որւէ » ուստի
իւր մայրը խորին շնորհակալիքը քեզ կը յայայտէ:

Անթ. « Խնամբհելւի » — Ահ, տիկին . . .

Լէօնօ, — Եւ որովհետեւ դու էիր որ զինքը վերջին ան-
գամ տեսար, ուրեմն նորէն պատմէ այդ սարսափելի ար-
կածին բոլոր պարագաները, արդեօք մեռնելու առնելը
կազմանիք մը հազորդե՛ց քեզ. . . բայց ո՛չ, ո՛չ նա եր-
ջանիկ էր ինձ նման. . . բան մը չիմացուց ինձ, և սակայն
այն հարուածը որ զինքը ոչնչացուց, պէտք չէ՞ր որ նախ
և առաջ զիս ոչնչացնէր:

Մանկլաւիկը « Գաւլ » — Տի՛կին, ժողորդենէ կին մը Զեզ
ներկայանալ կը խնդրէ. Ֆերարի երվտասարդ գրսուհւոյն
քանի մը աղամանդները լանձնելու համար:

Լէօ. — Պիանգայի՞ն . . . ազլկա՛նս . . . ոհ, թող գայ:

ՏԵՍԻԼ Դ.

Նոյնք և Լինաս

Լէօ.— Մօտեցէք տիկին:

Անթ.— Ո՛հ, տիկին, ես կը ճանչնամ այս կինը, այս է այն պանդոկապետուհին, որուն պանդոկը պիտի անցնէինք այն սոսկալի գիշերը:

Լէօ.— Աստուած իմ, արդեօք զաւակս տեսած է:

Լին.— Ձինքը տեսայ՝ երբ դուք տակաւին՝ երջանիկ մայր մ'էիք, և հիմայ . . . (Ի ծոռն իջնէ)

Լէօ.— Ի՛նչ կընէք:

Լին.— Յաւակցեալ մօր մը առջև ի ծունր պէտք է խօսինք:

Լէօ.— Ո՛հ, ելէ՛ք: Անթօնիօ, քիչ մը ատեն առանձին թողէք զմեզ: (Անթօնիօ և Մանկապետուհին) Ըսէք տեսնեմ, ուրեմն ձեր տո՞ւնը կը գտնուէր:

Լին.— Այո տիկին, երէկ գիշեր, Մինչիօ գետը անցնելու համար նաւակի մը սպասելով:

Լէօ.— Քու հետդ խօսեցա՞ւ:

Լին.— Ամենայն բարութեամբ..... խեղճ երիտասարդ իշխան..... քանի մը վայրկեանէն խրճիթս իւր նշնաման առեւանգող աւազակներով լեցուեցաւ:

Լէօ.— Իւր նշանա՞ծն,

Լին.— Իւր այրի կինը դրեթէ սու՛ղ

Լէօ.— Այո՛, պէտք էր որ զաւակս մեռցնէին, անոր ձեռքէն յափշտակելու համար խեղճ Պիանգան և դուք քանի մը կտոր դոհարեղենները բերեր ես:

Լին, (Մտք իջնալ) — Այս սպարանջանը և այս մանեակը, զոր երիտասարդ դքսուհին ձգած էր

Լէօն, — Որդւոյս ընծաները, ո՛հ, ես էի որ այս մանեակով Պիանգայի պարանոցը զարդարեցի և այս ապարանուած իմ և իմ աղօթքներս այս սիրեցեալ զաւակաց երջանկութեան և սիրոյն երկար կեանք մը կը խոստանային, Ահա առհաւատաշէտք, կըսէի ինքնիրենս, և այսպէ՛ս պէտք էր որ զանոնք տեսնէի, (Լու՛ւ) ո՛հ սիրեցեալդ իմ Պիանգա, խեղճ զաւակ, արդեօք պիտի կարենամ որ մը այս նուիրական յիշատակները քեզ վերադարձնել, եթէ թշուառականները քու թանկագին կենացդ մաս մը չեն հասուցած, քու ինչպէս իմ Բաօլօ որդւոյս թայց քեզ իմ շնորհակալիքս յայտնելու համար բոլոր ցաւերս կը մոռնամ, քեզ կըսեմ, որոյ մտերմութիւնը զիս երախտապարտ պիտի կացուցանէ :

Լին, — Ահ տիկին, յիշատակ մը որ հետոս պիտի տանիմ, բաւական է ինձ :

Լէօ, — Բայց կեցէք, դուքսը ձեզ պիտի տեսնէ իւր շնորհակալութիւնը անձամբ յայտնելու համար, բայց ահա ինքն ալ կուգայ :

ՏԵՍԻԼ Ե.

Նոյնք և Կուխօ

Կուխ. — Ի՞նչ էր լրածս, սիրելիդ իմ Լէօնօս, հոս կին մը կայ եղեր, որ ոճրոյն ականատեսս վկայ մ'է եղեր,

Լէօ, — Եւ որ ինձ բերած է մեր սիրելի Պիանգային ազամանդները :

Կուխ. — Կ'ողջունեմ ձեր դալուստը տիկին, վասն զի բարձր կայ պատուի տալու և տարակուսանաց պարագաները պիտի պատմէք անշուշտ, ո՞վ էք դուք տիկին,

Լին, — Խեղճ այրի կին մը, որ իւր եղբօրը, հին ծովային զինուորի մը քով կը բնակի, որ այժմ Մինչիօ դեալին վրայ ձկնորսութեամբ կը պարապի :

Կուի, — Ձեր անունը .

Լին, — Լինտա :

Կուի, — Լինտա, (Մեկուսի, շքի դիտելով) բայց իւր դէմքը . . . կը խարուի՞մ արդեօք, (Բարձր) դուք միշտ այն հիւշը կը բնակէիք,

Լին, — Ոչ տէր իմ :

Կուի, — Դքսութեանց սահմանագլխոյն վրայ պանդոկ մը ունէիք :

Լին, — Բէշիէրայէն կէս մղոն հեռու :

Կուի, — Եւ ձեր ամուսինը Լուիսիօ կը կոչուէր .

Լին, Այո տէր իմ :

Կուի, — Բայց ուրեմն ձեզի՞ էր որ ասկէց 2՝ տարի առաջ տղայ մը յանձնուեցաւ :

Լին. (Մեկուսի) — Աստուած իմ, ի՞նչ յիշատակ, (Բարձր) աղա՞յ մը .

Կուի, — Ձոր դուք խնամեցիք և մեծցուցիք :

Լին, — Մեծցուցի՞ . . . այո՛ .

Կուի, — Եւ զոր որ մը իւր հայրը եկաւ ետ առնելու :

Լին, — Իւր հայրը . . . ո՞վ, Ասթօլֆօն .

Կուի, — Աղէկ մը նկատեցէք զիս . . . ուրեմն չէ՞ք ճանչնար .

Լին. (Նկատելով) — Դ՛՛ւրք . . . ո՞վ երկինք . . . Մանթօուի դ՛՛ւրքը, իւր հայրը, այո, նոյն ինքն է, (Դեմքն Է Զածկն)

Լէօն, — Ա՛հ, տիկին, ձեր խնամքները մոռցած չենք, բայց դուք անբերեղոյթ եղած էիք այն միջոցին հակառակ մեր այնչափ փնտռելներուն, (Լէօն Է Ինքն) բայց ի՞նչ ունիք. ի՞նչ կըլլաք .

Լին. — Ոհ, ոչինչ, տիկին. այն տղան որ ես . . . , որ իմ
ամուսինս նորին վսեմութեան յանձնեց՝ իշխան մը եղած
է այսօր, և թերեւս այս հզօր գըտութեան ժառանգորդը,
Լէօ, — Աւա՛ղ . . .

Լին. — Կը հասկնամ, այս գիշեր իմ պանդոկիս մէջ ըս-
պաննուած գժբազդ իշխանը ինքն էր թերեւս . . .

Կուի. — Ոչ, իւր անդրանիկ եղբայրն էր որ մեռաւ .
Լէօ. — Իմ սիրեցեալ Բօթօս .

Կուի. — Ֆրանչէսքօն քու սնուցած զաւակս է, որ միայն
ինձ կը մնայ, և հիմա պիտի տեսնես զինքը,

Լին. (Մեկուտ) — Ձինքը տեսնե՛լ, ինքը, որ խարդաւա-
նօք այս իշխանական ընտանեաց մէջ մտած է, զանի տես-
նե՛լ . . . ոչ, չեմ ուզեր, անկարելի է .

ՏԵՍԻԼ 2.

Նոյնք և Ֆրանչէսքօ

Ֆրան. — Հայր իմ, մարդասպանաց գլուխը ի դրաւ
հանող հրովորտակը հրատարակուեցաւ, անշուշտ եմ թէ
քիչ ատենէն . . .

Կուի, (Լինոսն ցոցնելով) — Տեսէք որդեակ իմ, այս կինը .

Ֆրան. (Եր եր երթաւով Տեկուտ) — Խրճթին կի՛նը . . .

Լին, (Մեկուտ) — Ի՛նքը . . . , այս տղա՞ն .

Ֆրան. (Նշնդէս) — Արդեօք զիս ճանչցա՞ւ .

Կուի. — Ահաւասիկ այս կինն է որ զքեզ խնամեց ման-
կութեան ատենդ մեր վախճատական պտտած օրերուն մէջ,
Լինտա է իւր անունը, զոր թերեւս կը յիշես .

Ֆրան. — (Չայն դեպի վ) — Այո, հազիւ թէ կը յիշեմ .
(Լինոսի ծորենայ, քայց անոր ետ +ուտելէ Գեանելով Տեկուտ) Ին-
չէ համար ինձմէ կը խորշի. (Բարձր) տիկին արդեօք ինձ

նման իշխանի մը ներկայութենէն զդացած երկիւղիդ պատճառաւն է որ այդպէս կ'ստիպուիս ետ քաշուիլ,

Կուի, — Խեղճ կնոջ սիրտը այս դիշերուան սարսափելի դէպքէն խռովեալ՝ տակաւին հանդարտած չէ:

Ֆրան. (Դպրահար) — Ինքը պատմեց ձեզ զայն:

Կուի, — Թերեւս մեզ կարենայ օգնել յանցաւորները զանելու:

Ֆրան, — Կը կարծէք .

Կուի, — Պատրաստ է իւր սրտին դողտնիքը որդւոյ մը յայտնել անվախ սրտով, և թերևս մեր ներկայութենէն արգիլուի մանրամասնօրէն պատմելու, ուստի ահա մենք կը հեռանանք և ձեզ կը թողունք զինքը հարցաքննելու պաշտօնը, Եկէք Լէօնօսա, թերևս այս պատմութիւնը անհաճոյ պիտի թուի ձեզ և անտանելի ըլլայ: (Գննն)

ՏԵՍԻԼ Է,

Ֆրանչէսքօ և Լինտա

Ֆրան, (Ինքնին) — Արդեօք ամեն բանէ տեղեակ է և իմ վրայ կը կասկածի՞ .

Լին, (Նշողէս) — Ի՞նքն է .

Ֆրան, — Ի՞նչպէս զիս կը դիտէ: «Բարձր» Ինչու՞ կը զարմանաք այդչափ զխնկատելով բարի խնամած ու մայր,

Լին, — Ձեր դիմացը վրայ իմ խնամած Ֆրանչէսքօ արդուս գէմքը կը վնասեմ, և զարմացած եմ հան այնչափ քաղցրութիւն տեսնելուս .

Ֆրան, — Միշտ քու զաւակդ է նա բարի Լինտա, կը կարծէք թէ ես երախտամու ըլլամ ձեզ ոչ, ոչ, զիս այնչափ խնամով և սիրով սնուցանելդ իմացած եմ, բայց հիմա ի՞նչ պատճառաւ աչքերդ կը դարձնես ինձմէ:

Լին, — Ահ, պատճառը սա է որ, դքեզ իմ կարծածիս հակառակ տեսնելովս անցեալ գառն յիշատակ մը կը զարթնու սրտիս մէջ, ազետալի դէպք մը . . .

Փրան, — Ի՞նչ է այն դէպքը ,

Լին, — Փրանչէ սդօ, այն սպաննութիւնը . . .

Փրան, (Խուփեւ) — Սպաննութիւն մը . . .

Լին, — Այո, եղբորդ վրայ գործուած .

Փրան, (Ինչպէ՞նէն դուրս ելած) — Թշուառակա՞ն կին, ի՞նչ կըսես, ո՞ւսկից իմացար, և ի՞նչպէս կը համարձակիս ինձ նկատմամբ այդպիսի բան մը մտաբերել .

Լին, — Աւա՛ղ, ինչ որ անսած եմ .

Փրան, — Դու դիս տեսա՞ր, դ՞ու . . . զգուշացիր, դու դիս տեսա՞ր, ե՞րբ, ո՞ւր և ի՞նչպէս .

Լին, — Երբ տղայ մ'էիր տակաւին .

Փրան, (Արշակունի) Տղայ . . . (Մեկուսի) Ի՞նչ ըսել կուզէ արդեօք .

Լին, — Այն ատեն տակաւին չարեաց ծանրութիւնը չի գիտնալով, բայց սոսկալի բնածին զգացմամբ մը . . . ասկէ տասնեւեօթը տարի առաջ ,

Փրան, (Մեկուսի) — Տասն և եօթը տարի՛ , , ոհ, շունչ կառնում, (Բարձր) է ուրեմն Լինաա .

Լին, — Այն պղտիկ Փրանչէսդինօն, որ քեզի հետ մեծ-ցուցած էի, տակաւին աչքիս առջևէն հեռացած չէ պատշգամէն վար դահաւիժեալ իւր վիրաւոր և արխնաշախտաղ վիճակը .

Փրան, (Ինչպէ՞նէն) — Ահ, ուրեմն երազ չէ եղեր .

Լին, — Եւ կը զարմանա՞ք Փրանչէսդօ, որ զձեզ գրկելու համար չեմ բանար իմ բազուկներս .

Փրան, — Աւա՛ղ, ի՞նչ է այդ որ ինձ կիմացնես բարի կին, ոհ, կը տեսնեմ թէ կեանքս վտանգաց և դժբաղդու-

Թեանց ենթարկեալ է, և օրօրանէս մինչև հիմա անմեղ արիւնը ինձ դէմ բողոքած է:

Լին. — Դուք դժբա՞ղդ էք հիմա, և ինչո՞ւ համար.

Ֆրան. — Կը հարցնէ՞ք, երբ սիրելի եղբօր մը մահը զիս տրտմութեամբ կը պաշարէ, երբ բոլոր սիրականներս չորս կողմն կուլան ու կ'ողբան, ահ Լինտա, պէ՞տք էր որ զքեզ նորէն գտնելու բարեբաղդութիւնս այսչափ դառնակսկիծ ցաւերով թունաւորուած ըլլար:

Լին, (Ուրախութեամբ) — Փառք երկնից, ուրեմն ազօթքներս ընդունելի են եղեր, Տէրը Ֆրանչէսքօի անգութ սիրտը մեղմացուցած է, Ֆրանչէսքօ բարի է հիմա, գթասիրտ և այս ազնուական ընտանեաց արժանի սրդի:

Ֆրան. — Այո .

Լին. — Ոհ, ամուսնոյս գործած այս սճիրը կարծածէս աւելի պզտիկ է եղեր.

Ֆրան. — Ոճի՞ր մը, ի՞նչ սճիր .

Լին, (Ընդհինգէն գուլ) Այլ սակայն, Ֆրանչէսքօ, ձեր վրայ տարակուսելուս . . .

Ֆրան. — Այո, շատ գէշ բան մ'է այդ բարի մայր, ներեցէք ինձ որ միշտ այս քաղցր անուամբ զձեզ կոչեմ, գիտեմթէ այս բարձր տատիճանին հասնողին, որուն բազդը զիս հասուց, վեսութիւնն ու հպարտութիւնը շատ սխալներ գործել կուտայ, բայց այս սեւ կիրքերը երբէք տիրած չեն իմ սրտիս, ոհ, եթէ պարզօրէն կեանք մը անցունելու համար ծնած ըլլայի, քու քովդ, բարի մայրս, հեռու այս պերճութիւններէն, զոր մարդս կուգէ իւր ունեցածը վրայ տալով վայելել՝ հաւատացէք թէ աւելի երջանիկ պիտի ըլլայի:

Լին. — Կարելի՞ բան է այդպէս Ֆրանչէսքօ, որ եթէ դու աննշան ծնունդ մը ունենայիր . . .

Ֆրան. — Բազդս պիտի օրհնէի:

Լին.— Եւ այսպիսի երջանկութեանց չպիտի փափաքէիր.
Փրան.— Եւ ոչ մէկուն. երկինք վկայ են իմ խօսքերուս.

Լին (Ուրտ) — Ո՛հ, ի՛նչ քաղցր յուսով մը կը միտ-
թարուիմ; տրտմութիւնը բաւական ատենէ ի վեր իմ վը-
րաս ծանրացած էր, առաջի Աստուծոյ ինքզինքս մեծ պա-
տասխանատու կը կարծէի, բայց այսուհետեւ այս տրտ-
մութիւնը ես չպիտի ունենամ միայն, այլ եթէ ճշմար-
տութիւնը ձեզի խոստովանիմ՝ դուք պիտի կատարէք ինչ
որ խղճմտանքնիդ պիտի ստիպէ: Այլ ևս ինքզինքս չպի-
տի յանդիմանեմ ամսւանոյս այս սարսափելի ստախօսու-
թիւնը յերևան չհանելուս համար, և թերևս այս խոստո-
վանութիւնս իր հոգւոյն փրկութեանը պիտի նպաստէ:

Փրան, (Մէկուտ) — Ի՛նչ ըսել կուզէ. (Բարջ) շարունա-
կեցէք:

Լին. (Չորս դէն նոյեւի՛ կտայ էջ) — Է ուրեմն Փրանչէսո,
Բաօլօ իշխանը իբրև քու հարազատ եղբայրդ լալէ դադրէ:

Փրան, — Ի՛նչպէս .

Լին,— Բաօլօի հարազատ եղբայրը դու չես:

Փրան,— Ես չեմ, ուրեմն ո՞վ է .

Լին,— Այն պզտիկ տարաբաղդը՝ զոր դու սպաննեցիր
տասնը եօթը տարի առաջ:

Փրան. — Ի՛նչ կըսես .

Լին.— Խեղճ տղուն մեռնելու վայրկեանին ամուսինս ըզ-
բեղ Ասթօլֆօյին յանձնեց որ իւր զաւակը առնել եկած
էր . . .

— Խենդեցա՞ր Լինտա, թէ ոչ ես չեմ կընար հասկնալ
քու խօսքերդ. ես դուքսին տղան չեմ . . .

Լին.— Ոչ .

Փրան,— Ուրեմն ո՞վ եմ .

Լին,— Աւագակի մը տղայ, որուն մայրը իմ տունս մե-
ռաւ:

Փրան, (Ինչքինէն դասն էլած) — Անկարելի բան է . . կը ստեա .

Լին . — Ե՞ս ստեմ .

Փրան, (Նայնէն) — Եւ դու ո՞վ եո որ կը համարձակիս ինձ այդ խօսքերը ըսել . Լինտա , ո՞ր Լինտան , միթէ կը ճանչնամ գրեղ . . . և երէկ որ այլոց կենացը վրայ կը տարակուսէի , այսօր այս կինը կուգայ չգիտեմ ո՞ւսկից , աներկիւղ ինձ ըսել թէ « վա՛ր իջիր այդ դահէն , բաղդի իշխան , վասն զի դու աւազակի մը որդի ես . . . ա՛հ . կորի՛ր , կորի՛ր , թշուառական կին , թերևս յիմարանոցէն փախած խենդ մի ես դու :

Լին . — Ա՛հ Աստուած իմ , կը սոսկացնես զիս , ինչո՞ւ ուրեմն հոս եկայ . (Կոռէ Ռիւն)

Փրան. (Թե՛ն բռնելով) — Ասկէց դուրս չպիտի երնես թշուառական կին , կը հասկնամ .

Լին . — Փրանչէ՛սգօ , այդ խռովեալ դէմքդ . այդ կատաղու թեամբ փայլող աչքերդ և այդ սպառնալից շարժումներդ . . . ահա , ահա ճշմարիտ Փրանչէոգօն ինձ կը ներկայացնէ :

Փրան . — Անամօ՛թ կին :

Լին . — Զիս սպաններ՞ կուղես .

Փրան, (Ինչքինէն գու յեացնելով) — Ե՛ս . . . ոչ , ոչ . կարծեմ թէ կը խենդենամ , ոհ , դեռ այս առաւօտ որ սաստիկ վշտացած էի , հիմա աւելի կը վշտանամ և կը ստակամ , վասն զի սիրեցեալ հօր մը և մօր մը բազուկներէս մերժուիլ կ'ստիպէ զիս այս անիծեալ յայտնութիւնը , զի ծնողացս կապող կապերը որ ամեն մարդ հարազատ արեամբ յօդուած կը կարծեն , այսչափ շուտ խորտակուիլ ու սրբ և անտէրունջ մնալ աշխարհիս երեսը , ո՛հ , ո՛վ սարսափելի մտածմունք . և եթէ երկինք որոշած է քու ձեռօքդ

զիս պատուհասել՝ թող որ ինքզինքս պատրաստեմ այդ կրելիք պատժոյս. (Սեպտեմբեր 1890)

Լին. — Ո՛հ, թերեւս աղէկ բան մը չըրի այս գաղտնիքը յայտնելով, բայց ի՞նչ ընէի, երկար ատենէ ի վեր խղճի խայթը զիս կը նեղէր:

Փրան. — Կը ներեմ քեզ Լինտա, և քեզմէ ի դատ ուրիշ մայր մը չունիմ աշխարհիս երեսը. խեղճ կին. . . տասնը եօթը երկար տարիներ այս գաղտնիքը պահելու քաջարտութիւնը ունեցա՞ր.

Լին. — Այո, կերդնում:

Փրան. — Ընդ ամենը երկու հոգի՞ էին այս գաղտնիքը գիտցող.

Լին. — Այո, ամուսինս և ես:

Փրան. — Իսկ այսօր.

Լին. — Այսօր դարձեալ երկու, այսինքն դուք և ես:

Փրան. (Մէկտեղ) — Մէկը աւելորդ է:

Լին. — Հիմա որ ամեն բանի տեղեկացար, կրնաս խղճմանքդ քննել կամ ամօքել, իսկ իմն՝ հանդարտած է:

Փրան. — Ո՛հ, եթէ ինձ չի վերաբերէր այդ գաղտնիքը. . . բայց այն խեղճ մայրը որ իւր անդրանիկ զաւակը կորսնցնելէն ապագայ յոյսն ու մխիթարութիւնը ինձմէ կ'ոպասէ, այն իշխան հայրը որ զիս իւր գահուն միակ ժառանգորդը կանուանէ, պէտք է որ այս ամենը իրենց իմացնելու ժամանակ ունենամ, մինչև այն ատեն կը խոստանաս այս գաղտնիքը մէկու մը չիմացնել, այնպէս չէ՞ բարի մայր:

Լին. — Այո.

Փրան. — Կերդնո՞ւս.

Լին. — Հոգևոյս փրկութեանը վրայ: (Կտրուի տակ)

Փրան. (Դողահար) — Դո՛ւքսը:

ՍԵՒ ԴՂԵԿԻ

ՏԵՍԻԼ Է.

Նոյնք և Կուխտօ

Կու. — Է ուրեմն որդեակ իմ,

Ֆրան, . Մեր բարի Լինտան բան մը չգիտեր :

Կուի. — Ուրեմն այս գիշերուան մարդասպանները սե. սած չէ՞ .

Լին. — Այո տէր իմ, իրենց գլխաւորը տեսայ .

Կուի. — Իրենց գլխաւորը .

Ֆրան, (Կը սարսուռ) — Ա՛հ .

Լին, — Բայց դիմակով ծածկած էր իւր դէմքը :

Կուի, — Իսկ իւր հասա՞կը ,

Լին, — Մթութիւնը աչքերուս արգիլեց զայն որոշելու :

Կուի. — Եւ իւր ձա՞յնը .

Լին. — Իւր ձա՞յնը . . . թէև անոր նմանող ձայներ լսած եմ, բայց զինքը չեմ ճանչնար :

Ֆրան, — Կը տեսնէ՞ք հայր իմ, բան մը չգիտէ :

Կուի. — Ահաւասիկ դարձեալ անյուսութեան մէջ կիյ- նանքդ ցաւ ի սիրտ կերթամ . քու մօրդ իմացնել զայս . Ը- սեմ նաև թէ Լինտա կը հաճի իրեն ներկայանալ :

Ֆրան, — Հայր իմ, Լինտա շնորհակալ է ձեր և դքսու- հի մօրս շնորհքներէն, բայց կը փափաքի հեռանալ .

Կուի. — Ա՛նմիջապէս .

Լին, — Այո տէր իմ, եղբայրս իմ խնամոցս կը կարօտի :

Կուի. — Բայց . . .

Ֆրան, — Ալ չստիպենք զինքը հայր իմ, քանի որ կաճա- պարէ իւր խրճիթը երթալու :

Կուի, — Տիկին, մեր վարձատրութիւնները ձեզ պիտի հասնին :

Ֆրան. — Այո, սիրելիդ իմ Լինտա, քիչ մը ետքը պիտի գամ զքեզ գրկելու քու խրճիթիդ մէջ, ինչպէս որ հիմա կը գրկեմ: (Զայն գրկե)

Կուի, (Մեծեւ լաւ) — Երջանիկ ես Լինտա այսպիսի զաւակ մը գտնելուդ վրայ, այնպէս չէ:

Ֆրան, — Հայր իմ, չի կրնար ինձի չափ երջանիկ ըլլալ .
(Լինտա իրեն յիշէ, Կուիսո ու յետեւ ն յոճէ)

ՏԵՍԻԼ Ը.

Ֆրանչէսգօ, ետքը Պէբօ

Ֆրան. (Մեծեւ) — Ի՞նչ սոսկալի յայտնութիւն . . .
ո՛վ . . . ես իշխանին զաւակը չե՛մ . . . ես որ և ոչ մէկ բանէ մը սոսկացած չեմ, ոչ իսկ արիւնէ . . . և ի՞նչ արիւն . . . իրենը, . . . իւր ժառանգորդը ըլլալու համար, ես բազմախնդրի մը զաւակը եղած ըլլամ և զայն հիմա՛ իմանամ, հիմա որ ամեն բանի կարող ըլլալու կոչումն ունիմ: Ուրբերուս մին գահուն առաջին աստիճանին և միւսը անյատակ անդնդի մը եզերքին վրայ կը դողդղան . . . զի այն սարսափելի գաղտնիքը անիծեա՛լ կնոջ մը չորնալիք բերանը արտասանեց. ո՛հ, ինչո՞ւ թողուցի զինքը ասկէց մեկնելու . . . եթէ պալատիս մէջ մինակ ըլլայի . . .

Պէբօ. (Մեծեւ) — Տէր իմ:

Ֆրան, (Յուշափրկեալ) — Ի՞նչ կայ, ի՞նչ կուզես .

Պէբօ. — Բայց մի՛ բարկանաք, կուզէք նէ կերթամ,
(Մեծեւ լաւ յետեւ)

Ֆրան, — Անկիրթ, ի՞նչ լուր կը բերես ինձի, խօսէ՛:

Պէբօ, — Վերջը :

Պէբօ, — Ձեր ողորմութեանը կարօտ խեղճ մարդ մը կայ, այսինքն ըսել կուզեմ թէ կը մուրայ, և զիտէ՞ք,

ո՞րչափ կօրհնէ զձեզ:

Ֆրանս. — Թերեւս աւազակ մ'է:

Պէք, — Պարկեշտ մորդ մը ըլլալը իւր դէմքէն յայտնի է, (Գեյուսի) այսինքն այնչափ գէշ դէմք ու կերպարանք մը ունի որ . . .

Ֆրանս. — Քիչ մը ստակ տուր ու ճամբէ.

Պէք, — Վրաս մանրուք չունիմ:

Ֆրանս. — Քսակէս ա՛ն:

Պէք, — Եթէ քսակնիդ գանէի, մէջէն պիտի տայի :

Ֆրանս. — Ի՞նչպէս.

Պէք. — Ձեր վսեմութիւնը այս առաւօտ իւր վերադարձին . . .

Ֆրանս. — Լուէ՛ անպիտան .

Պէք. (Կամայ) — Քսակնիդ հետերնիդ չէր:

Ֆրանս. — Կարելի՞ է:

Պէք, — Հիմա ի՛նչ ըսելու է այս մարդուն .

Ֆրանս. — Թող կորսուի երթայ (Լուէ՛նէ Ինչո՞ն Կորէ)

Լուիճի, — Ո՛չ տակաւին, եթէ կը հաճիք տէր իմ:

Ֆրանս. (Գեյուսի) — Այս գիշերուան մարդը . . .

Պէք, (Նոյնպէս) — Ըսի և դարձեալ կըսեմ թէ աս մարդուն կերպարանքին ես չեմ հաւնիր կոր (Երկու)

ՏԵՍԻԼ Թ.

Ֆրանչէսքօ և Լուիճի

Ֆրանս. (Մեյուսի) — Ձգուշանանք, այս ալ փոթորիկ մ'է, (Նոյն Բարձր) ո՞վ էք դուք, և ի՞նչ կը խնդրէք ինձմէ .

Լուի, — Խաբուած է ձեր սպասաւորը եթէ իմացուց թէ ես ողորմութիւն խնդրելու համար կուգամ, մինչ ընդհանրապէս պարտք մ'է որ կը պահանջեմ:

Ֆրանս. — Պարտք մը .

Լուի,— Այո, թմբկի ձայներով լսեցի հիմա կուխտօ տը կօնզակուէի որդւոյն Բաօլօ իշխանին սպաննիչները մատնողին 300 ոսկի սկուռ խոստացող հրովարտակը:

Ֆրան,— Ա՛հ, խեղճ եղբայրս .

Լուի,— Է՛ ուրեմն, ահա եկայ նոյն խոստացեալ վարձատրութիւնը պահանջել:

Ֆրան,— Ի՛նչպէս, սպաննիչը կը ճանչնամ .

Լուի,— Եթէ զայն կը ճանչնամ, Աստուած վկայ ահա դ՛ո՛ւ ես .

Ֆրան, °(Թոքս) — Ե՞ն . . . թշուառական, կը համարձակի՞ն այդպէս . . .

Լուի,— Ձի բարկանանք տէր իմ, չի բարկանանք . դիմակի ու ծպտեալ հանդերձանքը մարդ մը միայն իւր ընկերոջը աչքերէն կրնայ ծածկել, բայց ոչ Լուիճիի աչքերէն՝ որ ունեցած արհեստին մէջ նորընծայ մը չէ, ես գաղտագողի գործելը չեմ սիրեր, ինչպէս որ ըսած ալ եմ ձեզ թէ առանց որու հետ գործ ունենալս գիտնալու ձեռքս դաշոյնիս չեմ տանիր:

Ֆրան,— Ի՛նչ վատ ենթադրութիւն .

Լուի,— Ենթադրութիւն, հիմա պիտի տեսնէք . մարդու մը հանդերձանքին մէջ այնպիսի նշան մը կայ՝ որ առաջին անգամ իմ ուշադրութիւնս կը գրաւէ, այս նշանը քսակն է, չգիտեմ ինչո՞ւ համար իմ աչքերս շուտ մը այդ քսակին վրայ կը յառին, Դուք այս գիշեր մեծ տիարի մը քսակին սակարկութեան ձեր քսակը բացիք իմ վարձպէս առանց սակարկութեան ձեր քսակը բացիք իմ վարձքըս վճարելու համար, դիտեցի որ թաւշեայ և մետաքսէ էր, և ըսի ինքն իրենս, «գրաւ կը դնեմ թէ այդ քսակին մէջ ոսկի թելով բանուած թիւ մը և զինանշան մը պիտի դաննեմ, » ուստի հետաքրքրութիւնս յազեցնելու համար զայն գողցայ, (Գոտիք բրդանէն հանէ) ահա աստիկ այն քսակը, որուն մէջ (Յ) մը և (Կ) մը կը տեսնենք, որ թարգմանի

Ֆրանչէսքօ տը կօնզակուէ, և դքսութեան թագ մը , զոր ձեզ կը վերադարձնեմ առանց մէջէն բան մը առնելու , գիտցիք որ ես գող չեմ :

Ֆրանս, — Շատ աղէկ, բայց գիտե՞ս թէ ես եմ այս տեղի իշխանը :

Լուի, — Բայց և այնպէս տակաւին ժամանակ ունիմ ձեզ խօսք մը ըսելու : (Մեջէն դուրս գլ ինքնաշնչով)

Ֆրանս. (Կոմօց) — Կաւզե՞ս ինքզինքդ մատնել մատնելով նաև զայն որուն համար ծառայեցին քու բազուկներդ :

Լուի. — Ճշմարիտ կըսեմ թէ՛ արդէն կեանքէս և ունեցած արհեստէս բոլորովին զզուած եմ , և եթէ ոչ կամ կանուխ պարտաւորիմ կաղախան ելնել՝ ամենեւին չպիտի դժգոհանամ ձեր ընկերութեամբը հոն ելնելուս :

Ֆրանս, — Ինչո՞ւ լըջօրէն չէք խօսիր, գիտեմ թէ բան մը կուղէք ինձմէ :

Լուի, — Արդէն ըսինք ձեզ թէ հրատարակած հրովարտակնուդ համամաձայն սպաննիչն յայտնողին խոստացուած վարձատրութիւնը կը պահանջեմ . ի՞նչպէս, աղէկ չի յաջողեցայ զայն շահելու, ճշմարիտ յանցաւորը ճանչցայ, և հաւաստի եմ որ եթէ ձեր դուքս հօրը ներկայանայի :

Ֆրանս, (Ուշադրով) — Վաստկած կամ ոչ, այդ գումարը պիտի առնուք :

Լուի, «Ես անհրաժեշտ» — Տէ՛ր իմ :

Ֆրանս, — Քու աներկիւղ համարձակութիւնդ հաճոյ թուեցաւ ինձ, եւ քանի որ գաղտնիքը չես սիրեր, քանի որ քու հետդ բացայայտ խօսելու է, քեզմէ ուրիշ ծառայութիւն մը պիտի խնդրեմ :

Լուի, — Սատանա՛ , , կերևի թէ աղէկ վճարող մ'էք :

Ֆրանս, — Դու պիտի որոշես գինը :

Լուի, — Հը՛մ, ուրեմն մե՞ծ գործ մ'է :

Ֆրանս, — Սպաննուելիքը կին մ'է :

Լուի. — Կի՛ն մը:

Ֆրան. — Վասնդատոր դատո՛ւթի ի մը ծանօ՛մ կի՛ն մը:

Լուի. — Շնորհակալ եմ, պահեցէ՛ք ձեր ստակը, ես կի-
ները չեմ սպաններ:

Ֆրան. — Բայց եթէ դիտնայի՛ր Լուիճի թէ . . .

Լուի. — Արդէն ըսի ձեզ թէ այս արհեստէն ասրտակա-
ցած եմ, մտտակայ գիւղերէն մեկուն մէջ կրօ՛ւաւոր մը
կայ որ այս քանին վրայ քանի մը խրատական խօսքեր ը-
սաւ ինձ որ մտքիս մէջ սպասորուեցաւ. կը տեսնէ՞ք ո՛ւ-
րեմն, այն բաղաւկը որ կը գործէ՛ իրեն հրամայող բաղ-
կէն աւելի մեղապարտ չուզեր ըլլալ. և ճշմարիտ շատ կո
վախաքիմ այ եւս այս արհեստէն հրամարի, ուստի չեմ
ուզեր որ կնոջ մը սպաննութեամբը նորէն սկսիմ:

Ֆրան. — Բայց դու չե՞ս գիտեր ուրեմն թէ այս կինը
մեր սճւոյն ահանատես և մեզ սպառնալու վկայ մ'է, որ
քիչ մը առաջ եկած էր հոս մարդասպանը մտանելու:

Լուի. — Ի՛նչպէս,

Ֆրան. — Ամէն բան տեսած է այս գիշեր Մինչիօ գե-
տին ախանցը վրայի խրճիթին մէջ, մարդասպանաց մէկ եր-
կուքն ալ ճանչցած է:

Լուի. — Ա՛յ ստտանայ:

Ֆրան. Ես անձամբ դինքը հարցարննեցի և այսօրուան
համար անոր լուսթիւնը վարձեցի, բայց վաղը կրնայ խօ-
սիլ դարձեալ, եթէ մենք դանդաղինք դինքն ասօրու ընէ
մեռցնելու, հիմա կը հասկնա՛ս Լուիճի, թէ , ,

Լուի. — Այդ ուրիշ խնդիր, քանի որ ամենուս ապահո-
վութեանը կը վնասէ:

Ֆրան. — Կընդունի՞ս ուրեմն

Լուի. — Է՛հ, հազար տուգաւոր շա՞տ է արդեօք,

Ֆրան, — Կուսամ, թող հազար ըլլայ,

Լուի, — Բայց երբ պիտի . . .

Ֆրան, — Վաղը պիտի առնուս, յուսամ թէ իմ վրայ ան-
վտանգ չէք:

Լուի, — Ո՛չ, սա իրաւամբ թէ՛ ձեզի այդ գումարը հա-
տուցանել տալու միջոցները դեռ ձեռքիս մէջն են ,

(Մեկնելու դեռ չընէ)

Ֆրան. (Մեկնելով) — Եւ իմ ձեռքիս մէջն է քու ձեռքէդ
աղատելուս միջոցները երբ հրամաններս կատարես:

Լուի, (Ետնդնալով) — Տէ՛ր իմ . (Մեկնելով)

ԶԴԻ ՎԱՐԱԳՈՅՐՆ

ՊԱՏԿԵՐ Զ.

(Զ Ղ. Զ Ո Ւ Մ Ն)

(Տեսարանն է Գ. Պատկերին մէջ տեսնուած խրճիթի գրտի կողմը. Չախ կողմը յարդանոց մը, որուն մօտ տաւ կառներ գրուած են. Աջ կողմը դէպ ի խորը պղտիկ լեռ մը. Խորը Մինչիօ գետը կերեւայ. Երրորդ բեմատախտակին վրայ քարէ նստարան մը.)

ՏԵՍԻՒ Ա.

Բիէթուօ (Ուիւնը գրեւել) Լինտա (Խրճիթ էնէ,) ետքը Բաօլօ

Բիէթ. — Է՛ ուրեմն քոյր իմ, այս առաւօտ ի՛նչպէս ես՝ Լին. — Խիստ լաւ, թէև տակաւին քիչ մը տկարութիւն ունիմ. . . ո՛վ Աստուած իմ, արդեօք ի՛նքն է այս երիտասարդ իշխանը, որուն ծնողքը Մանթուի մէջ կուլան ու

Բիէթ. — Ես ալ այս առաւօտ քիչ մը իմացայ. դեղագործ Ժէրօնիմօ եղբայրը, որուն տունը փոխադրած էին իշխանը, արգիլեց ինձի այս բանին վրայօք աւելի բացատրութիւն ուղերու. կ'երեւի թէ առած վերքը այն ատեն մահացու պիտի ըլլար՝ երբ ջրոյն պաղութիւնը արեան հոսումը չի դադրեցնէր: Ըսի՛ր իրեն թէ ընտանիքը զինքը մեռած կը կարծէ.

Լին. — Այո՛:

Բիէթ, — Պէ՛տք չէր որ ըսէ՛իր, վասն զի շատ անհանդիստ

պիտի ըլլայ , բայց ահաւասիկ ինքը , որ խրճթէն դուրս ելնել կ'աշխատի , թէև տակաւին քաշելու կարողութիւն չունի (Բուժն ինքնուրու) ո՛հ , իշխանդ իմ , ձեր այդ վարմանքը մեծ յանգգնութիւն մ'է , (Ձեռն ինքն) հաղթութէ վտանգէն ազատեցար և . . .

Բաօթ . — Քիչ մը օգտուելու կուզեմ , վասն զի հոն խրճթին մէջ կը խեղդուէի :

Լիւնա . (Թե՛ղ Երեւոյցնէ և Գեղ Երեւոյցնէ Գանձ) — Հանգիստ ըրէք . . . սա արևուն դիմացը նստեցէք , որ ձեզի համար շատ առողջարար է :

Բաօ . « Երեւոյց » — Բարի մարդիկ , ս'ըբան պարտական եմ ձեզ ինձ մատուցած այս ամեն ծառայութեանց և խնամքներնուդ համար :

Բիէթ . — Ա՛, ոչ իշխանդ իմ , մենք վարձատրութեան արժանի բան մը ըրած չենք , եթէ դուք պարտք մը ունիք կատարելիք՝ այն ալ մեր ձկնորսաց պաշտպան Սրբոյն Մատուի պատկերն առաջը գեղեցիկ ճրագ մը վառել է , որուն բարեխօսութեամբը ազատեցար , մասն զի երբոր առգակք զրեզ գեարը նետեցին , եթէ ճիշդ այն տեղը ինկած չըլլայիք՝ ուր ուսկաններս պարզած էի , անշուշտ պիտի խեղդուէիք :

Բաօ . — Նստ իրաւացի են ձեր խօսքերը , այս՛ զիտեմ թէ հրաշքով ազատեցայ :

Բիէթ . — Այս հրաշքով երկու ժամէ ի վեր իմ Քառօ ընկերոջն հետ առատ որս մը ձեռք ձգելու համար կ'աշխատեմք , բայց յոյսերնուս ի գերեւ ենելէն երբ կը պարտատու էինք ետ դառնալ յանկարծ պո՛ւ՛մ ձայն մը լսեցինք , ի՞նչ է սա , ըսինք իրարու , թերեւ հրաշալի որս մ'է , միմտայի , ուստի անմիջապէս դէպ ի հոն վազեցինք՝ ուր ծանրութիւնը ուսկաններս կը քաշէր , և մարդ մը տեսնելով ահա այս մարդը դուք էիք խեղձն ազատեցինք ուսկան

Բաօ, — Բարի Լինաա.

Բիէթ, — Եւ իրաւունք ունի . զձեզ թողուլը կեանքերնիդ ամեն կերպով վտանգի ենթարկել ըսել է, եթէ թըշնամիրդ վերատին դքեզ գտնէին, արդեօք պիտի կարողանայիր ինքզինքդ պաշտպանել ընդհակառակն հոս ու է վտանգէ աղաս էք, քանի որ թշնասիրներնիդ զձեզ մեռած կը կարծեն:

Բաօ, — Ոհ, ահա այդ մտած մաւնքն է. դիս յուսահատեցընողը, երբ ծնողացս զգացած տրտմութիւնը կը մտաբերեմ, որ կարելի է իրենց մահը պիտի փութացնէ,

Բիէթ, — Ուրեմն ես յանձն կառնում զանոնք հանգարտեցնել, գուք նամակ մը տուէք ինձ, զոր խկոյն հօրերնուդ կը յանձնեմ:

Բաօ, — Ահ, Բիէթաօ, կեանքս կրկին անգամ կազատես, այո, իմ Փշանչէսդօ եղբօրս պիտի գրեմ որ գուքս հօրս և դքսու հի մըս խոհեմութեամբ խմացնէ իմ այս հրաշքով ազատիլս:

Բիէթ, — Այդ աղեկ է, հիմա ինձ կը մնայ երթալ ձի մը գաննել, զոր օրինակ, Սպանիացի նաւապետինը, որ ասկէ մղանի մը չափ հեռի է, և վերադարձիս նամակդ պատրաստ գաննելու եմ:

Բաօ, — Խեղճ եղբայրս ո՞ր չափ պիտի տրախանայ արդեօք . . . երթում նամակս պատրաստեմ:

Բիէթ, — Է տրեմն քոյր իմ, մնաս բարեաւ, բայց ի՞նչ բանի վրայ կը մտածես գլխակոր:

Լին, — Ես . . . ոչինչ, (Մէկ-ոչ) իւր եզբայրը:

Բաօ, — Բարի Լինաա, ընկերացիր ինձ, վասն զի տակունքս բազկացդ օդնութեանը կը կարօտիմ (Լինոյն օդնութեանը երձնէ թռչել, Բիէթն ու իւրն ինչ անչ):

ՏԵՆԻԼ Բ.

Լուիճի (Բապտիստ)

(Երբ Լինտաս և Ռիէթոս կ'աներին ութաման՝ Լուիճի բարակին վրայ տեսնուի վերաբերուով ծածկուած և ընդարձակ դատակով մր. համբարայն կիջնէ և ապահով ըլլալու համար չորս կողմը կը նայի .)

Լուի . . (Մէն-է) — Ճիշդ այս տեղն է. ահա տսիկ անցորդաց խրճիթը: հոս էր որ այս գիշեր, և ահա տսիկ այն գետը. է՛հ, ներս չի մտած չիչ մը հանգստանանք. (1-րէ) Ութ օր տաջ այս դո՛ժը կատարուելու էր, իսկ ես ութ օրէ ի վեր առանց սրտու՛մ մը ապուս մէկ տեղէն միւս տեղ կը թափառիմ, և սակայն ա՛լ կ'ստիպուիմ գործել . . Յրանչէսդ օ այս կնոջմէն կը վախնայ . . . այն վա՛ւր. բայց վերջապէս եղածը եղած է: Ահ, բանտէն երած առենս ինչո՛ւ համար Սբօլէթթան զիմա որեցի . . . ա՛հ, ի՛նչ ստտանայական դող մը կուգայ վրաս. (6-րդ) ուրիշ անգամներ առանկ տկարութիւն մը զգացած չէի. արդէն անցեալ աւուր դէպքը խղճիս վրայ ծանրացած է, թէ և երիտասարդը ես չսպաննեցի, այլ միայն մարմինը զեար նետելով աւականացայ. իսկ հիմա, կենացս մէջ երբէք դէմքը չե տեսած կնոջ մը վրայ դաշոյնս բարձրացնելու մտածմունքը այնչա՛փ կը խռովէ զիս, որ եթէ առաջուց վասնած ջրլայի խոստացեալ գումարին մէկ մասը, կարծեմ պիտի մերժէի այս սպաննութիւնը: Օ՛ն, օ՛ն, արդէն ուշացար, չատարէ այս պաշտօնդ թշուա՛ն Լուիճի, բանի որ ուրիշ կատարելիք պաշտօն մը չունիս: Այս վերջին սպաննութեան ոսկիներով ա՛լ պիտի հարստանամ և անգորբութիւնըս պիտի ապահովեմ: Սմնն տեղիմ խեղճ Լինտաս կը

բնաւեմ, որ եթէ տակաւին կատարի՝ իմն հետ պիտի բաժնեմ այս հարստութիւնը, առանց տակից ձեռք բերած ըլլայի իրեն իմացներու . վերջապէս զիս դարձածս չբար թշուառականաց զո՛ներուն հոգւոց քառթեանը համար վանքին քահանային պատարագ մը ըսել տամ, այս, այս վերջին անգամուան զո՛նիս համար ալ և ամեն բան պիտի լիննայ :

ՏԵՍԻԼ Գ.

Նոյն և Լինտա

Լին. (Մտ-ձ-ձ-ձ-ձ-ձ-ձ-ձ-ձ) — Ֆրանչէսկոն իր եղբայրը, . . . ո՛ն, ճշմարիտն ըսելով այս մտածմունքը զիս շատ կը նեղէ . տակէց զատ, այս դաշտնիքը տակաւին խոստովանած չեմ .

Լուի. (Մէկ-ձ-ձ) — Կին մը . . . անտարտիզայ ինքն է, (Ձեռքը դնելն դ-դ-ձ) տակաւին վարկեան մ'ալ և . . . բայց սխալ քայլ մը չառնուեր, նախ և առաջ ստուգենք թէ մեր բնառածը ա՞յս է . (վերջին-ին ի-դ-դ-ձ, ի-դ-դ-ձ = ֆուլ յանդէս և ձ-ձ)

Լին. — Բիէթուսն ո՛ւր մնաց արդեօք . . . բայց հասարգ մը կը տեսնեմ . . . ո՛վ կրնայ ըլլալ . . . եղբայր ըս չէ՛ :

Լուի. — (Մէկ-ձ-ձ) Ձեմ ուղեր իր երեսը տեսնել, զի դուցէ վհատիմ, (Երեք անգամ դ-դ-ձ-ձ-ձ) ալիկին, դ՛ուր էք այս խրճիթին տանտիկինը .

Լին. — Այո՛ :

Լուի. — (Այո, ալ չեմ տարակուսիր, ինքն է) :

Լին. — Ի՞նչ կուզէք, պարսն .

Լուի. (Դուրսը Բ-ձ-ձ-ձ-ձ-ձ) — Կուզեմ, կուզեմ . . .

Բաօլօ, (Ներսն և ի-ձ-ձ) — Լինտա, Լինտա :

Լուի. (Գալաթե Յուսէնէն) — Հէ՞. Լինտա կըսէ .

Լին. — Այո, պարոն, Լինտան ես եմ:

Լուի. (Եր Կալաթե) — Գո՛ւք . . . ո՛հ, եղո՛ւկ ինձ:

Լին. — Այդ ձայնը, այդ շարժմանը . . . ո՛վ երկինք:

Լուի. (Կալաթե) — Կի՛նս . . .

Լին. — Լուի՛ճի .

Լուի. (Գալաթե) — Ո՛հ, թշուա՛ռ, ես եմ:

Լին. — Այո, դուն ես. բայց տասը տարիէն ետքը երբ մէկդմէկ կը գտնենք, փոխանակ զիս գրկելու կը խորշիս ինձմէ, ինչո՞ւ զարմանօք ինձ կը նայիս, գրեթէ ամօթալի, ուրեմն զիս բնուելու մտօք հոս եկած չես:

Լուի. — Ո՛հ, ոչ. ամենևին չէի գիտեր թէ դու հոս ես, դէպք մը զիս հոս առաջնորդեց, իմ խեղճ և բարի՛ Լինտաս. այնչափ տառապաղին օրերէ վերջը ահա զքեզ անջնաս կը գտնեմ. (Մեկուսի) ոհ, սատանա՛ն տանի զիս, ի՛նչ պիտի ընէի:

Լին. — Ըսէ՛ ինձ, ճամբուդ վրայ եղբայրս գիմաւորեցր՛ր, արգեօք այսուհետև պիտի երջանկացնե՞ս զիս, թէ ոչ դարձեալ ամօթալի պիտի մնամ աշխարհի առջև. խօսէ՛, ո՞ւսկից կուգաս:

Լուի. — Վէնէսի բանտերէն, ուր տասը երկար տարիներ մնացի:

Լին. — Անշուշտ ի պատիժ նոր գործած մէկ շարութեանըդ համար:

Լուի. (Մեկուսի) — Այո, ամէն բան պիտի պատմեմ քեզի, ալ վարժուեցայ բանտերու մէջ ճգնելու և պատրաստ եմ ուրիշ շարութիւններ գործել դարձեալ, (Լինտա շարժած է ինչ) ըսել կուզեմ թէ տասը տարուան բանտարգելութեամբս չգործած շարութիւններս հիմա մէկ վայրկենի մէջ գործելու կարող եմ. բայց մի՛ վախնար Լինտա, ալ այսուհետև բնութիւնս փոխեցի, բարիք պիտի գործեմ:

Լին. — Ձե՛մ հասկնար, ի՞նչ ըսել կուզես .

Լուի. — Եւ չես կրնար հասկնալ, ա՛հ, խեղճ Լինտա , զքեզ տեսնելովս, դրկիս վրայ սեղմելու և դգուելու փափաք մը կ'զգամ սրտիս մէջ . . . բայց աւա՛ղ որ արժանի չեմ . . . ալ զքեզ չպիտի թողում, միանգամայն ամեն արկածից դէմ պիտի պաշտպանեմ, այո, կ'երդնում թէ մինչև վերջին շունչս զքեզ պիտի պաշտպանեմ սա դաշտնովրս, աեսնենք, ո՞վ պիտի համարձակի դէմս ելնել .

Լին. — Ես պաշտպանութեան կարօտ չեմ Լուիճի, բայց հոս հիւր մը ունիմ, որ քու բազկացդ օգնութեանը կը կարօտի .

Լուի. — Եւ ո՞վ է .

ՏԵՍԻԼ Դ.

Նոյնք և Բասօ

Բասօ. — Ահաւասիկ Լինտա, եղբօրս զրկելիք նամակս Լուի. (Ես +ուրեւիչ) Ո՞վ երկինք, ի՞նչ կը տեսնեմ :

Լին. — Արդեօք ի՞նչ ունի .

Բասօ. — Լինտա , ո՞վ է այս օտարական անձը .

Լին. — Մի՛ վախնաք, ամուսինս է . (Լուիճի) ի՞նչ ունիս Լուիճի. ինչո՞ւ այդչափ ապուշ կրթեալ կը նայիս .

Լուի. (Շարեւ) — Հոս . . . հոս . . . այս տեղս . արդեօք կերպով մ'Աստուած իմ :

Լուի. (նշողեւ) — Ուրեմն մեռեալք կը վերակենդանանա՞նա՞ն . . .

Լին. — Խե՛նդ ես Լուիճի .

Լուի. — Գրեթէ տասն օր առաջ . . . այս տեղ . . . ԴԷ՛լ լուսը ջախջախեցին և դեաք նետեցին, և . . .

Լին. — Եւ զօր ետքը եղբայրս աղա տեց .

Լուի. — Աղատե՛ց. իբր՞ա . . . այո, այո. ա՛հ, ներէ՛ ինձ
Քաօյօ իշխանն .

Քաօ. — Ներե՛լ քեզի՛, ի՞նչպէս .

Լին. — Թշուա՛ւ, ուրեմն դո՞ւ ալ մարդասպաններուն
հետ էիր .

Լուի. — Քայց ես չի զարկի, թէև նոյն մարդասպանու-
թեան համար մեծ գումար մը խոստացուած էր ինձ .

Լին. (Եր + ւո-ւել) — Դաւաճանութի՛ւն, նենդութի՛ւն .

Քաօ. — Իմ մահուանս համար դումա՛ր մը խոստացեր
էին քեզի, ուրեմն կը ճանչիս այդ դժոխային խմբին
պարագլուխը .

Լին. — Այո կը ճանչնամ, և դուք ալ կը ճանչնաք .

Քաօ. — Ո՛վ է .

Լուի. — Կ'երդնում թէ ձեր կրօսեր եղբայր Փրանչէս-
գօ ար կօնդակուէն է .

Քաօ. — Եղբա՛յրս .

Լին. — Փրանչէսգօ՛,

Քաօ. (Չայր-ցեւ) — Ա՛հ, թշուառ կը սխալիս .

Լուի. — Ոչ, չեմ սխալիր, Լուի՛ծի երբէք սուտ խօսած չէ
և այսու հետեւ ալ չպիտի խօսի .

Քաօ. — Ուրեմն խարուած ես .

Լուի. — Այո, նախ իւր դիմակէն, բայց յետոյ իւր
պալատին մէջ ստիպեցի զինքը դէմքը ցուցնելու և ձայնը
լսելու .

Լին. — Ա՛հ, կը յիշեմ իւր ձայնը .

Քաօ. — Սակայն անկարելի՛ բան է այս, չեմ ուզեր և
չեմ կրնար հաւատալ թէ եղբայր մը իր հարազատ եղբորը
դէմ դաւաճանութիւն նիւթ է, ո՛հ, ամենեւին մաքէս շահց-
նիր ատանկ բան մը, մարդկային բնութեան սաբսափ կազմ
դէ այդ ըսածդ .

Լին. — Տէ՛ր իմ, ձեր հարազատ եղբոր վրայ ատանկ կաս-

կած մը մի՛ ունենար, փառք Աստուծոյ, այս վատութիւնը
գործողը եղբայր մը չէ:

Լուի.— Ի՞նչ կըսես կնիկ:

Քաս.— Ֆրանչէսքօն չէ՞ ան:

Լին.— Ֆրանչէսքօն քու եղբայրդ չէ՛:

Քաս.— Իմ եղբայրս չէ՛:

Լուի.— Ինչպէ՞ս . . . այն իշխանը, որ . . .

Լին.— Իշխան չէ, ԿՅ տարի է որ ինքզինքը եղբայրդ
կուզէ կարծեցնել, այն եղբորդ տեղ՝ զոր ազայութեան ա-
տենը իր ձեռօքը սպաննեց. կը յիշե՞ս Լուիճի:

Լուի.— Այո, այո, մաւրացկան աւազակի մը տղայն, զոր
Պարոն Ասթօլֆօի հարազատ գաւկին հետ փոխանակեցի:

Լին.— Ահա ինքն է այն Ֆրանչէսքօն, որ թէև Կուիտօ
տը Կօնզակուէի պալատը կը գանուի, բայց ես զինքը ճանչ-
ցայ, ճանչցաւ զիս նաև Կուիտօ տը Կօնզակուէ գուբսը, որ
ժամանակաւ խեղճ Ֆրանչէսքինօն ինձ յանձնած էր:

Քաս.— Եւ ի՞նչ, տյսպիսի յանդուգն խաբէութիւն մը:

Լուի.— Ակամայ գործեցի աէր իմ, բայց պատիժն ալ
լիովին կրեցի:

Քաս.— Արդեօք ծնողքս իմացա՞ն:

Լուի.— Ոչ, անոնք ալ ինձի պէս մեռած կը կարծեն
Ֆրանչէսքինօն, բայց քանի որ գաղտ իքն հիմա երեւան
ելաւ, աճապարենք երթալ ի Մանթու:

Լուի.— Ո՛ր գուբս հօրդ պալատին մէջ Ֆրանչէսքօ կ'իշ-
խէ, և ուր հօրդ ներկայանալէ առաջ անոր պիտի ներ-
կայանաս:

Քաս.— Ես որ զայն կը սիրէի և իբր հարազատ եղբայ-
րըս կը պատուէի, ես որ անոր օգնութիւնը կ'ակնկալէի
այս նամակաւ՝ Պիանգա նշանածս նորէն գտնելու համար:

Լուի.— Ինքն է որ զքեզ իւր եղբայրը կարծելով խող-
խողեց, միանգամայն ժառանգութիւնդ և կ'ինդ Պիանգան
կուզէր յափշտակել:

Ֆրանչէսոյ օր գործիքը . . . բայց մինակ չէ:

Բառ.— Այդ մարդիկը ի՞նչ ընելու համար հոս կուգան, արդեօք զի՞ն կը բնառեն:

Լուի.— Այ, որովհետեւ զձեզ մեռած կը կարծեն, բայց գուց խրճիթ մտէք իշխանդ իմ, Լուիճին է որ ձեզի կըսէ, հաւատացէք խօսքիս թէ ես ձեր վրէժխնդիրն եմ:

Լին.— Այո տէր իմ, եկէք, ձեր ապահովութիւնը մերն է: (Բռնօ հետ Էրճիք Երէ.)

ՏԵՍԻՍ Ե.

Լուիճի, (Երէ) Սբօլէթթա և Երկու Աւաղակք

Լուի, (Մէն) — Ո՞վ կը բնառեն արդեօք . . . անշուշտ զիս. թերևս իմ վրայ իշխելու պաշտօնը Ֆրանչէսոյ ասոնց յանձնած է, և կամ ինձ վճարելիք հազար տուգաթը կը բերեն, ինչ ալ ըլլայ՝ պէտք է որ արթուն կենանք: (Արշա-հապարակ և Գրքի Էրէ, Սբօլէթթա և Էր Երէ Էրճիք Երէ.)

Սբօ.— Ընկերք, ինչպէս որ ըսի՝ ահա առիթ ալն խրճիթը, (Գրքի) ահա մեր բնառած մարդն ալ, (Բռնօ) Բարև Լուիճի բարեկամ:

Լուի.— Ա՛յ, մեր բարի Սբօլէթթան է, զոր այն դէպքէն ի վեր տեսած չեմ:

Սբօ.— Դու լաւ գիտես թէ ես Ֆէրարի կոմսութեան զնդերէն մէկուն մէջ մտած էի իբր: զնդապետ, և ահա միևնոյն պաշտօնով կերթամ Ֆէրարի դքսին իմացնել երիտասարդ արջկանք գլխուն եկած պատահարը:

Լուի.— Աղէկ խաբէութիւն, բայց ինչո՞ւ հոս եկար:

Սբօ.— Տիրոջ հրամանաւը զքեզ բնառելու համար:

Լուի.— Ա՛յ, ըսել է որ օձիքս տիրոջը ձեռքէն աղա-տելիք չունիմ:

Սբօ.— Դուն անոր աջ բողոսկն ես:

Լուի, — Դու ալ ձախ բազուկը . (Մէկուսի) կը կտակած իմ այս պատուոյ պահնորդներէն, (Բուր) դուք հիմա Մանթուէն կուգաք :

Սբօ. — Ոչ, այլ Սեւ գղեկէն :

Լուի . — Այդ հին ու աւերակ դարձած աշտարակին գղեակ անունը կուտաք, որ բուերու և գիշատիչ թըռչուններու բոյն մ'է դարձած, և ուր շատ անգամ ես ալ պահուըտած եմ :

Սբօ. — Պիանգա իշխանուհւոյն բնակավայր սրոշուելուն համար Փրանչէսգօի հրամանաւ նորոգուեցաւ :

Լուի, — Կարծեմ այն գըսուհին՝ զոր դու առեւանդեցիր ասկէց :

Սբօ. — Նոյն ինքը :

Լուի. — Ուրեմն, Սեւ գղեկին մէջն է հիմա :

Սբօ. — Կնոջս, աիկին Սբօլէթթայի ընկերակցութեամբը :

Լուի, — Եւ դու ալ իրր պահապան կը հսկես .

Սբօ . — Այո, կերևի թէ իմ տեղս բռնել կուգես :

Լուի . — Ա՛, ոչ, ատո՞նկ կը կարծես .

Սբօ, — Այո, քանի որ տէրս հրաման տուած է ինձ գրեզ հոն առաջնորդել :

Լուի . — Ըսել է որ տէրդ Սեւ գղեակն է :

Սբօ . — Ոչ տակաւին, բայց վաղը կամ միւս օրը հոն պիտի գայ :

Լուի . (Մէկուսի) — Թշուառական, (Բուր) Շատ աղէկ, ըսէք իրեն թէ իրմէ առաջ պիտի գտնուիմ ի Սեւ գղեակ :

Սբօ . — Ուրեմն մեզի չե՞ս ընկերանար հիմա :

Լուի . — Ոչ, քու ընկերութիւնդ ալ ևս ձանձրալի է ինձ սիրելի Սբօլէթթա :

Սբօ . — Սա կնոջ գործը լմնցուցի՞ր :

Լուի, — Ա՛, դու գիտե՞ս :

Սբօ. — Դիտեմ նաև որ զմեզ կը նեղէ և դու ալ խոստացար . . .

Լուի, — Շիտակն ըսելով՝ տակաւին առիթ մը չունեցայ
զայն տեսնելու, որով հետև դեռ հիմա հոս հասայ:

Սրօ, — Անպիտան մարդ, դքեզ կարծածէս աւելի աշ-
խոյժ գիտէի, մինչև հիմա լմնցնելու էիր, կուզե՞ս որ զայն
հիմա սպտննեմ, (կօղէ երջէն Ժոնել)

Լուի, (Մտնելով) — Կամաց, մ'աճապարեր:

Սրօ, — Ինչո՞ւ համար,

Լուի, — Մինակ չէ,

Սրօ, — Եղբայրը հոս է,

Լուի, — Այո, նաև ամուսինը:

Սրօ, — Հոգ չէ, ի՞նչ կըլլայ, անոնք երկու հոգի են,
իսկ մենք չորս, պէտք է ուրեմն մտնենք, (Իւշու Քելօյն,
Երջէն Ժոնել Երջէն Ժոնել Երջէն Ժոնել)

Լուի, (Արտնելով) — Բարց ոչ կըսեմ ձեզի, կիմանա՞ք,
կնոջ հանելիք օգնութեան աղաղակները գիւղիս մերձա-
կայ պահականոցէն պիտի իմացուի, երիտասարդ իշխանը
սպաննող աւազակը ամեն բան տարաձայնած է, քու անոր
եղբօր Փրանչէսկօի հետ պտըտելդ տեսած են, և եթէ
ճանչցուիս՝ կորսուած ես:

Սրօ, — Իրաւունք ունիս, զգուշութեամբ գործելու է,
բայց ես ուրիշ միջոց մը գիտեմ, ոչով մէկը չպիտի կաս-
կածի վրաս:

Լուի, — Ի՞նչ է նայինք,

Սրօ, — Տեղի ունենալիք կուռոյն աղմուկէն գլուխնիս
չատ մարդ չի հաւաքելու համար մենք հոս սա յարդի ըշ-
տեմարանին մէջ կը պահուըտինք, ուր թերևս խոտ ալ կայ
(Երջէն Ժոնել) ճիշդ գուշակածիս պէս, բաւական խոտ կայ:

Լուի, (Մտնելով) — Արդեօք ի՞նչ է միտքը:

Սրօ, — Այս շտեմարանը որ փայտաշէն է, խրճիթին շատ
մօտ է, քիչ ատենէն գիշերը վրայ պիտի հասնի, շտեմար-
անին կրակ կուտանք և դուռը կը պաշարենք:

Լուի . (Մեկուսի) — Այ անպիտան սրիկայ :

Սբօ . — Ի՞նչ կըսես :

Լուի . — Կըսեմ թէ ատիկայ շատ աղէկ խելք մ'է :

Սբօ . — Մեզի համար ամենևին վախ չի կայ , ահա գիշերն ալ վրայ հասաւ . (Տեսարանը էլ ճիշտայն)

Լուի . — Սպասենք որ քնանան , դուք սա յարդի շտեմարանը մտէք ետ ալ գրանը առջև կը կենամ , և երբ յարմար առի՞ծը գտնելով բուի ձայնով նշան մը տամ՝ անմիջապէս հասէք :

Սբօ . — Ուրեմն որոշուեցաւ :

Լուր . — Թոտը այրելու համար կրակ ունի՞ք քովերնիդ :

Սբօ . — Ունիմ . ատանկ բաները չեմ մոռնար :

Լուի . — (Ազնուի լսածի պէս յետոյնս) — Ո՛հ , ահա կուգան շուտ բրէք , շտեմարան մտէք . (Սբօն ինքն ինքն զգոյշութեամբ կ'ըսէ :)

Լուի . (Կամայ ճշ շտեմարանին նիջը դնելու ետ իրճիկն դուրսը լուր տալու)

— Լինտա . Լինտա և դու իշխանդ Բաօյօ , շուտ եկէք :

(Լինտա ետ Բաօյօ մտնելու)

Լին . — Ի՞նչ կայ որ ,

Լուի . — Սո՛ղ , կամայ խօսէ աւագակները հոս շտեմարանին մէջ փակեցի , պէտք ասկէց մեկնինք շուտ :

Լին . — Մեկնի՛՛ր , գիշեր ատեն . ասէր Աստուած , և ինչո՞ւ .

Լուի . — Պիանդա իշխանուհին երթալ ազատելու համար

Բաօ . — Ուրեմն ուր ըլլալը գիտես :

Լուի . — Սեւ գողեակը , ուր անպատճառ մինչև վաղն առաւօտ հասնելու ենք օն շուտ բրէք :

Բաօ . — Երթանք , երթանք ուրեմն :

— Լին . — Բայց դուք դեռ տկար էք և քայլելու կարողութիւն չունինք :

Բաօ . — Ո՛հ , Պիանդան ազատելու համար տուած այս որոշումնիս արդէն զիս զօրացուց :

Լուի . — Շատ աղէկ , բայց նախ ըսէ ինձ Լինտա , թէ խրճթին մէջէն դուրս ափսոսանքով թանկագին բաներ ունի՞ս , վասն զի աւազակը մէկ վայրկեանէն կրակի պիտի տան խրճիթնիս :

Լին , — Ո՛վ Աստուած իմ , մեր խեղճ պատասպարանը :

Լուի . — Ամենեկին ցաւելու չէ , վասն զի սակէ աղէկ բնակարան մը պիտի արուի սեղ , հիմա ըսէ ինձ թէ ըշտեմարանէն խրճիթ ասնոց ճամբայ մը կա՞յ :

Լին . — Ո՛չ ,

Լուի . — Ուրեմն օգնէ ինձ սա տակառնները դրանը առջեւ դնելու , (ԿՆՆԷ) հիմա սա աւազակաց վերարկունները վրանիդ առէք և ճամբայ ելլանք երբոր նշան մը տամ : (Ձայս ըսել է ետքը Լուիճի բուի պէս ձայն մը կը հանէ , Լինտա և Բաօլօ ժայռէն վեր ելնեն , թիչ մը ետքը շտեմարանէն բարակ մուխ մը կ'ենէ , յետոյ բոցեր)

Լուի . — Ահաւասիկ խոտերը կրակ տուին :

Սբօլէթթա (ՆԵՐԷՆ) — Լուիճի , Լուիճի դուռը բաց վրանուս գոցուած է (Աստուծոյ պատնէսն կ'անջն) օգնու՞թիւն :

Լուի , — Ի՞նչ ազուր կրակ մը կը շինեն սա խոտերը և կը յիշեցնեն ինձ սա ճամարտութիւնը թէ՛ «Գուբն զսրբորեաց և պեղեաց՝ ի նոյն անկցի ի խորխորատ զոր և դորճեաց :» ուրեմն մնայք բարեա՛ւ . (ՄԵՆԷ)

(Բոցերը կը սաստկանան , առատաղին մէկ մասը կ'ընայ , Սբօլէթթա և ընկերք տեսնուին՝ սրոց դեմքերը սեցած և հագուստնին այրած է , կատաղաբար գերանի մը կը փաթտուին , բայց գերանը կը կոտորի և երեքն ալ բոցերուն մէջ կաներիոյ թանտան , Այն տանն Բաօլօի ժայռին բարձրէն հեռանալը կը տեսնուի , Լուիճի վրէժխնդիր ոգւով սիրաբ կը ծեծէ և Լինտա ի ծունր կաղօթէ :

ՁԳԻ ՎԱՐԱԳՈՅԻՆ

ՊԼՏՆԵՐ Է

(ՍՅԻ ԴՂԵԿԻ ԱԻԵՐԱԿՆԵՐԸ)

(Տեսարանն է Սև դղեկի աւերակները, խորը խրամ մը, խրամէն քիչ մը անդին դաշտ մը: Աշտարակ մը, աշտարակին տակը դուռ մը, աջ կողմը խորտակեալ կամարներ)

ՏԵՍԻՒ Ա .

Պէրբօ և Ձինուրք

Պէրբօ. — Աղէկ հսկեցէք ընկերք իմ, վերջապէս իմ վերապատուելի տիրոջս Փրանչէստօի հրամանաւը Ֆէրարի Պիանգա գքսուհին, իւր հօրեղբօր Իւպէռթօ գքսին անձնապահ զինուորաց հսկողութեանը յանձնուեցաւ .

Ա. Ձինուրք. — Ճշմարիտ է, Պէրբօ բարեկամ, ասկէց զատ դու ամեն արհեստէ տեղեակ մէկն ըլլալու ես, որ հիմա ալ այս խմբին հրամանատարութիւնը կը վարես .

Պէր. — Էհ, ի՞նչ կըլլայ եղբր, այս ալ բա՞ն մ'է որ . . երբ մէկը ինձ կը հրամայէ, զոր օրինակ. Փրանչէստօ իշխանը ինձ հրամայած է այս աւերակաց մէջ զէնքեր բընտըռել, վասն զի այս տեղերը ատենօք աւաղակաց որջ եղած է. եւ ես ալ հիմա կը հրամայեմ քեզի այս ամեն խորշերը աչքէ անցնել, հասկնալու համար թէ արդեօք աւաղակները այն խորշերուն մէջ զէնք և տակառով վառօթ ձգած են .

Զին .— Սատանան տանի քու այդ հրամանդ , այս հայ-
ւով բոլոր դղեակը աչքէ անցնելու է :

Պէր .— Այո . ամեն ծակերը ծուկերը աչքէ պիտի ան-
ցունէք : (Ներէն Քոթոնի յայն) աս ի՞նչ է :

Զօր . (Դուրս նայելով) — Երեք հոգի կը բերեն :

ՏԵՍԻԼ Բ .

Նոյնք , Լուիճի , Բաօլօ , Լինտա (Որդ Վերաբլաներոս Գրե-
րոսոն է Գլխաբլաներ դրոն էն) և Զօրական մը :

Զօր .— (Մտած ապէնք) Այս մարդիկը դաղտնի պղտիկ դրան
մօտ ձերբակալելով հոս բերինք որ հարցաքննէք .

Պէր .— Այո , հարցաքննենք , (Լուիճի) խօսէ , դուք ալ
այն դժոխային խմբէն էք , որ Պիանդա իշխանուհին առե-
ւանդելով իւր սիրահարը սպաննեցին , եթէ անոնցմէ էք
կամ չէք ըսէք , վասն զի չպիտի թողում զձեզ :

Լուի .— Տիրոջս հրամանաւը հոս եկայ , որ զիս Սբօլէթ
թային զրկած է :

Պէր .— Անունդ ի՞նչ է :

Լուի . (Վերաբլան Բանաւով) — Լուիճի .

Պէր . (Մեկտէ) — Ստուում իմ , ներէ ինձ , այս այն
մուրացկանն է որ դքսական պալատը եկաւ ողորմութիւն
խնդրելու (Բարձր) երթամ հասկնամ թէ տէրս ձեզի հա-
մար ի՞նչ հրաման ունի :

Լուի .— Ի՞նչ Ֆրանչիսկօ իշխանը հո՞ս է :

Պէր .— Ժամէ մ' իվեր , դուք ալ ժամանակին հասար
մեր սիրելի տիրոջ եղբօրը . Բաօլօի սպաննիչներու ձեռքէն
Պիանդա իշխանուհին ազատելու համար , Ասկէց դատ . Ֆր-
րանչէսկօ իշխանին հրամանն է թափառական ճամբար-
ները ջրբեակալելով իրեն ներկայացնել (Մտաւ Գրե-
րոսոն)

ՏԵՍԻԼ Գ .

Լուիճի, Լինտա, Բաօլօ, խորը պահապանք .

Լուիճի, — Մեզմէ առաջ կը յաջողին . . . կարծես թէ սատանան արգելք կը յարուցանէ մեզի .

Լին . — Ի՞նչ պիտի ընենք հիմա .

Բաօլ . — Յանդգնութիւն պետք է, հօրս զինուորականներէն շատերը հոս կը տեսնեմ .

Լուի . — Այո, բայց ես ալ թշնամուոյն խմբին մէջ նոր մտած աւազակներ և վարպետ խորամանկներ կը տեսնեմ .

Լին . — Ուրեմն ի՞նչ պիտի ընենք .

Լուիճ, — Աստուծով պիտի ազատեմ զձեզ այս մկանց ծուղակէն ուր ես առաջնորդեցի .

Բաօլ . — Պիանդայի շատ մօտ ենք ըսիր, բայց մինչեւ ցարդ չկրցինք զինքը տեսնել .

Լուի, — Համբերեցէք տէր իմ. համբերեցէք, զայն տեսնելու ժամանակը կուգայ, մենք հիմա զգուշանանք ինքզինքնիս չի մատնելու, ուստի սա անկիւնը մտէք պահուրտեցէք, ես այս աւերակները շատ աղէկ կը ճանչնամ ստորերկրեայ գաղտնի այրիներ կան՝ ուր կրնանք . . . բայց ահաւասիկ կուգան, պահուրտեցէք կըսեմ, պէտք է որ նախ ես իմ խորագրտութիւնս ՚ի գործ դնեմ և եթէ յաջողիմ

Բաօլ . — Ես ալ պիտի օգնեմ քեզ .

Լուիճ . — Բայց պահուրտեցէ՛ք, ահա կուգան. (Բաօլօ և Լինտա աջ կողմը պահուրտին)

ՏԵՍԻԼ Գ .

Լուիճի, Փրանչէսքօ, Պէրբօ, Զօրականք .

Փրանչ . — (Լուիճին տեսնելով մէկուսի) Նոյն ինքն է

անպիտան Սբօլէթթան ի՞նչու արդեօք այս թշուառականը
չսպաննեց (Պէբբօյին) Պէբբօ՛ դնա իշխանուհւոյն ըսէ որ
հոս դայ .

(Պէբբօ ձախ կողմի աշտարակը մտնէ)

Լուիճ .—Մառայ եմ ձեր բարձր հրամանացը տէր իմ և
Ֆրան (Ընդմիջէ խտտո-թեամբ) Գիտե՞ս թէ քեզի համար
ինչե՛ր կը ըսեմ թշուառական . . . դու իմ սիրելի եղբօրս
մարդասպաններուն խմբէն ես եղեր .

Լուիճ .—(Շուարեալ) Ե՞ս ի՞նչպէս .

Ֆրանչ .—Լուէ՛ , դո՛ղ աւաղակ (Զինւորաց) զէնքերը տուէք
վրայէն . (Զենքերը կառնուն զօրականք)

Լուիճ .—(Մէկուսի)Ո՞րչափ ապուշ եմ եղեր որ ասոնք չեմ
դուշակեր .

Ֆրանչ .—[Զօրաց] Հիմա զմեզ մինակ թողուցէք : (Զօրա-
կանք մեկնին)

Ֆրանչ .—(Բաղցրութեամբ Լուիճին)Մօտեցի՛ր , ալ բանէ
մը չեմ վախնար , չե՞ս գիտեր թէ այս բրածս կատակ մէ :

Լուիճ ,—Հը՛մ ի՞նչպէս կատակ , ինչ որ է
չնորհակալ եմ , դուք կարծածէս աւելի շօրաւոր էք ե-
ղեր

Ֆրանչ .—(Մեղմօրէն) Այն ըսած կինս ի՞նչ ըրիր :

Լուիճ .— Երիտասարդ իշխանին քովը զրկեցի :

Ֆրանչ .—Մինչիօի խո՞րը :

Լուիճ .— Այո՛ , քանի որ մեկն հոն է միւսն ալ պետք է
անոր ընկերանայ :

Ֆրանչ .—Եւ Սբօլէթթան

Լուիճ .—Զգէ՛ գինեմոլը . . .

Ֆրանչ .—Ըսել է որ ճամբան թողուցիր զայն . . .

Լուիճ .—Այնչափ արբեալ էր որ . . .

Ֆրանչ .— Պէբբօ ըսաւ ինձ թէ հետք երկու մարդիկ
կան եղեր :

Լուիճ .— Այո՛ :

Ֆրանչ .— Ո՞վ ե՛ն . . .

Լուիճ ,— Բայց . . Սբօլէթ թային երկու ընկերներն են :

Ֆրանչ ,— Լաւ (Քուէ ճը րաւճ) Ահաւատիկ քեզ խոստացեալ գումարը :

Լուիճ ,— Ա՛հ տէր իմ , որչա՞փ բարետիրա ե.ք . . տակաւին պէտք սւնի՞ք ինձի .

Ֆրանչ ,— Ա՛նշո՛ւշա :

Լուիճ ,— Ուրեմն կատարելիք պաշտօնս իմացուցէք :

Ֆրանչ ,— Պիանդա դքսուհին հիմա հոս պիտի գայ , անոր ներկայութեանը պիտի խոստովանիս այն յանձանքը որ ես քեզի գործել տուի :

Լուիճ ,— Ի՛նչ :

Ֆրանչ ,— Պիտի ըսես թէ դու իւպէնթօ դքսին հաւատարիմներէն էիր և անոր թելաթրուծեամբը Քաօլօի իշխանը սպաննելով Պիանդան առևանգեցիր , կը հասկընաս :

Լուիճ ,— Կը հասկընամ , . թէ այս խոստովանութեամբս մտքերնիդ զիս կազախան հանել տալ է :

Ֆրանչ ,— Կօրսուէ՛ թշուառական , ամենին ատանկ նպատակ մը չունիմ :

Լուիճ ,— Թերևս ճշմարիտ է .

Ֆրանչ ,— Եթէ ինձ հնազանդիս՝ ընդ հակառակն դքեզ պիտի ազատեմ և միայն երկու ընկերներդ պիտի պատժեմ :

Լուիճ ,— Շնորհակալ եմ տէրիմ , սակայն . . .

Ֆրանչ ,— Ս՛ոթ , լսէ . ահաւատիկ իշխանուհին կուգայ (դիմեցա իւր աշտարակն դռնէն երեսայ , Ֆրանչեֆօ շոն քիճաւքէ)

Լուիճ ,— (Մէկօսի) Եթէ յաջողիմ գործը անգամ մը իրեն հասկցնել :

ՏԵՍԻԼ Ե ,

Նոյնք Եւ Պիանգա

Ֆրանչ , — Եկուր սիրեցեալդ իմ Պիանգա , աւա՛ղ , ձեզ ազատելովս զգացած ուրախութենէս վերջը այնպիսի ցաւալի լուր մը կիմանամ որ սիտի տրտմեցնէ նաև զձեզ . Պիանգա , — Երկի՛նք . . իշխանը .

Ֆրան , — Ժամ մը առաջ տակաւին կը կասկածէի , բայց հիմա չեմ տարակուսիր թէ Բաօլօ եղբայրս սպաննուեր է :

Պիան . — Սպաննուե՞ր է , ա՛հ :

Ֆրանչ , — Իմ քաջերուս փութաջանութեամբը այս դղե . կին շրջականերէն ձերփակալեալ մարդասպանները խոստովանեցան :

Պիանգա . — Բաօլօ՛ . . ո՛հ ուրեմն ճշմարիտ է որ այլևս այլաբանիս վրայ ապրելէ դադրեցար , ա՛հ , աւա՛ղ :

Լուիճ , — (Մէկոտի) Խե՛ղճ իշխանուհի :

Պիանգա , — Ա՛հ անխի՛ղճ դաղաններ , ի՞նչ ըրաւ ձեզ իմ Բաօլօս որ յանգիցեցար զինքը խողխողել .

Ֆրանչ . — (աւա՛ղ) Մօտեցի՛ր թշուառական , մօտեցի՛ր և ինձ պատմածդ վերտտին կրկնէ :

պիան , — (Ետ քաշուի և դէմքը ծածկէ) [Բաօլօիս մարդասպանը հոս իմ ներկայութեանս , անոր արեամբը շաղախեալ

Լուիճ , — (Իջնուց) Այն որ այս ոճիւրը գործելու համար ինձ վճարած էր , այն մարդը ո՛հ իշխանուհի , երևելի անձ մ'է . այն մարդը անդուժ մ'է և այսօրուան օրս դաս մը բարձրանալու փառասիրութիւնը զայն կուրացուցած է :

Ֆրան , — (Ուրախ զարնելով) Այդ ոչնչաբանութիւնները մեկդի թող , քեզմէ մի միայն Իւպէնթօ դըսին անունը կուզենք իմանալ :

պիան , — Իւպէնթօ՛ . . . հօրեղբա՞յրս , ո՛հ , չի կրնար

ըլլալ, անկարելի է այդ, հօրեղբայրս կը զրպարտեն.

Յրանչ, — Ես ալ այդպէս կը յուսամ (աւ Լուսնի) հիմայ ասկէց դուրս ելիւ, կորի՛ր, ապա թէ ոչ այս խոստովանութեանդ փոխարէն զքեզ չպատժելու համար պիտի զղջամ:

Լուսն, — (Մեկտի) Երթամ տեսնեմ թէ Մանթուի դուքսին կուտա՞ւ տը կօնզակուէի զինւորներէն մարդ կա՞յ դուրսը:

Մեհի:

ՏԵՍԻԱ Զ.

Յրանչ, Պիանգա, յետոյ Լինտա, յետոյ Բաօլօ.

Յրանչ, (Աւ պիտեա, որ հրածէ քիւնի) — Ճշմարտութիւնը յերևան հանելէ առաջ կուղեմ զքեզ այս սոսկալի բնակարանէն ազատել սիրելիդ իմ Պիանգա, իմ միակ փափաքս առանց ժամանակ կարսնցնելու 'ի Ֆէրար երթալնիս է, զի մի գուցէ ճամբուն վրայ թշնամի խմբի մը հանդպինք:

Պիան, — Ոչ, ալ չեմ կրնար հաւատալ:

Յրանչ, — Ի՞նչ պէս համոզելու է զձեզ ուրեմն, պէտք է որ Մանթուի մէջ բնակիս ուր մայր մը քեզ կսպասէ:

Պիան, — Այո՛ ինձ պէս խեղճ և առանձնացեալ մայր մը:

Յրանչ, — Հաճեցէք ուրեմն երթալու պատրաստութիւն տեսնել (Պեքօն, որ կերայ իրեն) պէ՛րբօ, գըսուհոյն գահաւորակը պատրաստ է:

Պէբ — Այո տէր, և քաջարի զօրականք ձեր հրամանին կ'սպասեն:

Յրան, — Այո՛, անտե՛ք՝ որոց լաւ կը վստահիմ: (Պէբօյին մօտեցած հրամաններ կուտայ, այս միջոցին Լինտա աւերակներէն ելլէ և առանց մէկէ մը տեսնուելու մօտենայ Պիանգայի, որ ցնորեալ օրէքօնի մը կը թնամ էր.) 15

Լինտա. — (Կամաց, Պիանդային) Յանուն երկնից իշխանունհի, այս մարդուն հետ մի մեկնիք :

Պիան, — Ո՞վ է որ ինձ կը խօսի, (Լինտայի նայի, որ իւր գէմքը բացած է.) Այս կի՛նը . . . այս գէմքը՝ Ի՛նչ յիշատակ :

Լինտ, (Փրանչիսքօի մօտենալը տեսնելով) — Լուսթի՛ն. (Նորէն պահուրտի .)

Պիան, — Աստուած իմ, ի՞նչ կը նշանակէ այս. (Պէրբօ մեկնի)

Փրան, — (Պիանդայի) Եկէ՛ք սիրեցեալք իմ Պիանդա, մեկնելու ժամն հասաւ. (Թիւր ներկայացնէ)

Պիան. (Մերժելով) — Տէր իմ :

Փրանչ, — Ինչո՞ւ կը վարանիք :

Պիան, — (Խռովեալ) Ձեմ գիտէր, բայց կուզեմ քիչ մը առնն մնալ :

Փրանչ, — Բայց պէտք է որ զձեզ տանիմ, այո, պէտք է և այս վայրկեանիս :

Պիան, — Սակայն :

Փրան, — Կը հրամայեմ, պէտք է որ հնազանդիս եւ հետս դաս կըսեմ քեզի. (Ձայն քաշընելով տանելու վրայ կըլլայ.)

Բաօլօ (Որ աւաղակաց մանթօին մէջ ծածկուած էր, ճամբանին կտրելով) — Ո՛չ, դուրս չպիտի ելլայ :

Փրանչ, — Ի՛նչ կը նշանակէ այս, և ով կը համարձակի

Բաօլ, — Դուրս չպիտի ելլաք կըսեմ, կիմանա՞ք :

Պիան, — Ո՛հ, այս ձայնը :

Փրան, — Ո՞վ ես դու ուրեմն. (Բաօլօ վերարկուն և զըլխարկը նետէ.)

Բաօլօ. — Ես եմ այն՝ որ տակաւին իրաւունք ունի քու վրադ իշխելու և հրամայելու :

Ֆրան, — (Ետ քաշուելով) Բաօլօն

Պիան, — Ինքն է, ա՛հ Բաօլօ :

Բաօլօ, — Պիանգա, սէրդ իմ: (Գրկախառնին)

Ֆրան, — Դեռ կենդանի, ուրեմն խաբած եմ զիս :

Բաօլօ, — Այո՛ կենդանի եմ զքեզ յաղթահարելու հա-
մար :

Ֆրանչ, — Այսպէ՞ս ուրեմն, բայց իշխանդ Բաօլօ, որչափ
տխմար էք եղեր որ ինքզինքնիդ վազրին ճերանը ձգեցիք.
Օն ուրեմն հասէ՛ք իմ հաւատարիմ զօրականներս. (Զօրա-
կանք ձախէն մտնեն.)

Պիան, — (զՖրանչիսոց ցուցնելով) Զերբակայեցէ՛ք.

Ֆրան, — Բռնեցէք այս կինը. (Զօրականք Պիանգան քա-
շքելով խորի աշտարակին մէջ կը տանին.)

Բաօլօ, — (Պոռալով) Ո՞ր էք իմ հօրս քաջ զօրականներ-
ըր, հասէ՛ք, օգնեցէք ինձ :

Լուիճ, — (Աջ կողմէն մտնէ սուր ի ձեռին, ետեւէն շատ
մը զօրականներ.) Ահաւասիկ եմք աէր իմ: (Կսկսին կըռ-
ուիլ, Լուիճի և Բաօլօ յաղթող հանդիսանան, Ֆրանչիս-
քօի զօրքերէն շատերը վիրաւորեալ կիշնան.)

Լուիճ, — Քաջալերութիւն տէր իմ, քաջալերութիւն,
ահա կը նուաղին: (Պէքօ մտնէ)

Ֆրան. — (Պէքօյին) Գնա շուտ մը պատնէչին առջեւ
կեցող մարդիկներս կանչէ՛. (Պէքօ մեկնի)

Լուիճ, — Անձնատուր եղիր,

Ֆրանչ, — Ո՛չ տակաւին: (Պիանգան տարած աշտարակին
դրանը մէջ ինքզինքը պաշտպանէ.)

Լուիճ, — Հալածենք նենգաւորը տէր իմ.

(Լուիճի և իւր զօրականք դէպ ՚ի աշտարակ երթան,
բայց Պէքօյի բերած մարդիկները շատուր ըլլալէն աջ
կողմ փախչին և պաշտպանողական դերք մը առնեն. Բաօլօ

և իրենները իրարու քով կայնին .)

Բաօլ, — (Լուիճիի) Ահա կը դօրանան . . . մնայք բարեհաւ. Լինտան ազատէ Լուիճի, ահա ես կը մեռնիմ .

Լուի, — Ոչ տակաւին, ստորերկեայ ճամբայ մը դիտեմ որ այս աշտարակին մէջը կը տանի : †

Բաօլ, — Պիանգայի քով :

Լուիճ, — Այ՛ո, եկուր . . . (Ճամբայ մը գտնէ և խորէն մեկնի, ծակն ալ կը գոցէ .)

Փրանչ, — (Աշտարակէն դուրս ելլելով) Ո՛ւր գացին :

Պէբ, — Աշտարակներուն մէջէն աներևութացան .

Փրանչ — Ուրիմն իրենց գաղտնիքը գիտցողին հետ թող կորնչին, եկո՛ւր Պէբբօ սա խրամասին վառօթը բռնկցո՛ւր, որպէս զի այս աշտարակը հիմնայատակ կործանի անոնց հետ .

Պէբ, — Ինչ՞ կըսէք տէր իմ .

Փրանչ, — Պետք է որ հրամանս կատարուի և անմիջապէս ճամբայ ելլուի, ի Մանթոնէ ի Մանթոն . (Ամենքը մէկ բերան կեցցէ պռուալով մեկնին, Պէբբօ աշտարակին դրանը առջև երթալով ձեռքի ջահովը վառօթը բռնկցնէ եւ փակցի, մեկ վայրկեանէն սրտման ձայն մը կը լսուի, աշտարակը կը կործանի, և հեռուն կը տեսնուի Պիանգա քանդէ խաչի մը ոտքը ՚ի ծունր իջեալ, Բաօլօ կերեայ, որ դէպ ՚ի Պիանգա կը յառաջանայ .)

ՊԱՏՊԵՐ Ը

(ՖՐԱՆԶԷՍՔՕ ԴՈՒՔՍ ՄԱՆԴՈՒԹԻ)(

(Տեսարանն է պալատան մեծ սրահը)

ՏԵՍԻԼ Ա .

Անթոնեօ , Բիէթուօ ,

Անթոն , — Ինչ որ պատմեցիք , ճշմարիտ է :

Բիէթ , — Այս տէր իմ , և ասոր մէկ ապացոյցն է խըր-
ճիթիս մոխրակոյտը , Լինտա և երիտասարդ Բաօլօ իշ-
խանը աներևութացած են :

Անթոն , — Զարմանալի հակապատկեր , մինչդեռ Ֆը-
րանչէսքօ իշխանը այս միջոցիս երիտասարդ գքսուհւոյն
Պիանգայի յափշտակիչներուն հետքը բնառելով կզբաղի ,
այս երկուքէն որո՞ւն հաւատալու է :

(Իրսէն ուրախական ձայնք) Ի՞նչ է այս աղաղակը (խորը
երթայ) Ինքը . . . Ֆրանչէսքօ իշխանն է որ պալատան
զաւիթը կը մտնէ : Օրհնեալ ըլլան երկինք որ անվտանգ
կը վերագառնայ այսպէս :

ՏԵՍԻԼ Բ ,

Նոյնք , Ֆրանչէսքօ , Պէրբօ և մի քանի Զօրականք :

Ֆրանչ , — (Կամաց մը Պէրբօյին) Բոլոր հետևորդացս ոս-
կի բաժնեցէք առանց . . . և քննադատներուն սպառնացէք :

Պէր , — Շատ աղէկ տէր իմ , (Մէկ-մի) ո՛հ կը սնս-
կամ իրմէ չես որ զինքը այնչափ առաքինի կը կարծէի . . .
սակաֆն . . .

Ֆրանչ, — (Խրոհոյ յայնչ) Անթօնե'օ . կողջունեմ զձեզ եւ
ցաւ 'ի սիրտ կիմացնեմ մեր ամէն ջանից եւ զոհողութեանց
'ի դերեւ ելնելը , միանգամայն ուրիշ բան չեմ բերեր հե-
տըս բայց եթէ աղետալի լուրեր :

Անթօ, — Եւ ես տէր իմ թերեւս ուրախատ իթ յուրեր բե-
րած եմ :

Ֆրանչ, — Ի՞նչպէս :

Անթօ, — Ձեր Բաօլօ եղբայրը , . . .

Ֆրանչ, — (Իողտհոյ) Եղբայրս . . . եւ ի՞նչ :

Անթ, — Կը կարծուի թէ տակաւին ողջ է :

Ֆրանչ, — (Եր եր երեւել) Ո՞ղջ է , եւ ո՞վ ըսաւ :

Անթ, — (Բէեթման ցոյնելով) Այս մարդը . . . ձկնորս մ'է
որ իշխանը Մինչիօի գետէն ազատած է :

Ֆրանչ, — (Բէեթման) Ո՞վ . . . դո՞ւ . . . ահ ուրեմն
դո՞ւ ես որ դայն . . . կամ ինքզինքդ նորա ազատարարը
կուզես ցոյնել :

Բիէթ, — Ինչ որ ըսի, ճշմարիտ է տէր իմ, ես զինքը իմ
խրճթիս մէջ խնամեցի :

Ֆրանչ, — (Կողտհոյ անոր հայելով) Ի՞րաւ, եւ ի՞նչ ըրիք
զինքը անկէց վերջը :

Բիէթ, — Ձգիտեմ տէր իմ, խրճթէս ինչպէս փախ-
չելնին եւ ո՞ր կողմ երթալին անծանօթ է ինձ , որովհետեւ
աճապարեցի գալ այս ամենը ձեզ իմացնել .

Ֆրանչ, — (Անթօնե'օ) Անթօնե'օ , իմացայ որ Մանթուի
աւագանեաց մէջ ինձ դէմ դաւ եւ խարդաւանանք կը նիւ-
թեն :

Անթօ, — Ի՞նչ կըսէք տէր իմ , կարելի՞ բան է :

Ֆրանչ, — Այո՛ , ես բոլոր բարեկամներս եւ թշնամիներս
կը ճանչնամ . հիմա ճամբորդութենէս կը վերադառնամ
մէկ քանինքը պատժելու եւ մէկ քանինքը վարձատրե-

լու համար, Այս մարդը թերևս խռովարարներու գործակատար և կամ ստույթեանց տարացայնիչ մ'է :

Բիէթ ,— (Արշակունի) Ե՛ս .

Ֆրանչ ,— Պիտի իմանամ, պիտի ստուգեմ. (դէբբոյն) Պէբբո , այս մարդը լաւ հսկողութեամբ բանտարկեցէք և չըլլայ որ փախցնէք .

Բիէթ ,— Ի՞նչպէս , միթէ . . .

Պէբբո ,— (Մեկուսի) Փոխուած է Աստուած իմ, փոխուած է . գառնուկը վազը մը դարձած է

Ֆրանչ ,— (դէբբոյն) Տա՛ր այս մարդը , (դէբբոյն չիմարացայնիչ)

Բիէթ ,— Բայց տէր իմ, զիս աղէկ չէք դատեր, ես հինօրեայ զինուոր մ'եմ , բոլոր արքունեաց մէջ անցած դարձուածքներէ անտեղեակ, և չկայ զօրութիւն մը նոյն իսկ ձերը որ կարենայ զիս ստելու ստիպել ,

Ֆրանչ— (Մեկուսի) Գոնէ պիտի կարենամ զքեզ լուեցնել , (կարգի մը դէբբոյն) Եթէ խօսիլ ուզէ՝ գայլեցէք իւր բերանը . և ՚ի հարկին

Պէբբո ,— Այո՛ իշխանդ իմ (Մեկուսի) Օն ուրեմն , ահաւասիկ ես ալ իւր մեղացը կը մասնակցիմ :

(Մեկնի Բիէթուօի և Զօրաց հետ):

ՏԵՍԻՒ Գ

Ֆրանչ , Անթօն , (Երբ) Դքսուհին Լէօնուա

Անթօ . — Ճշմարիտ կըսեմ իշխանդ վեհազուն , թէ ձեր այդ բարկութիւնը զիս կը զարմայնէ և չեմ կրնար հասկնալ այդ զգուշութեանց պատճառը, զոր հիմա կը բանեցնէք :

Ֆրանչ, — (Շրագոս Կոյելու) Մինչև ցարդ շատերուն վրայ կը վստահէի բայց հիմա սր մատնիչներով շրջապատեալ եմ հօրս տկարութենէն կրնամ օգուտ քաղել . . մեռած եղբորս անուամբը զինուելով թերևս մի քանի զրպարտիչներ պիտի դռնեմ :

Անթ . — Ի՞նչ կըսէք . .

Ֆրանչ, — Ձը լսեցի՞ք այս մարդուն խօսքերը , և կը հաւատար իւր առասպելիցը , ո՞վ պիտի համարձակի դատոնք իմ հօրս իմացնել և անոր ներկայութեանը թաօլօ իշխանին անունն արտասանել : (Դուռնէն Երնէ)

Դքսու, — (Մտած արեւը) Բա՛՛ջօ , զաւակս , ո՞վ է որ անոր վրայօք կը խօսի՞ :

Ֆրանչ — (Պողոթնութեամբ) Ես , Թիկին , սր դժուարին և անպառուզ ճամբորդութենէ մը կը վերադառնամ , հաւատացէք խօսքերուս , ալ ինքզինքնիդ զսպելու ժամանակն հասած է , ուստի բոլոր ձեր շուրջը գտնուող անձանց սիրտը զուր տեղը մի խռովէք : (Դուռնէն Կէ Բացաւ) ահաւասիկ հայրս կուգայ , կազաչեմ լռեցէք , և ձեր տրամութեամբը անոր սիրտն ալ մի վիրաւորէք :

Դքսու, — (Զարեացած) Ֆրանչէսքօ , իրաւ դո՛ւք էք որ

ՏԵՍԻԼ Դ.

Նոյնը և Կուխօ ,

Կուխօ, — Ձեր վերադարձը որդեակ իմ (Կանչ Կանչու) բայց ի՞նչ կը տեսնեմ . . մայրերնիդ խռոված և գուր դըժխակօր կը մտածէք , որով կը հասկնամ թէ բերած լուրերնիդ խիտ ազետակի են . . Ձձեղ յուսահատ բայց անհամբերութեամբ կը սպասէի և արդէն գիտէի այս պատասխանները ընդունելու . որովհետեւ այն կարողութիւնը որու զքեզ ընկերացուցի որդեակ իմ , և առողջութիւնի

որ ծերութենէ և կսկիծէ խանդարեալ է, չթողուր ինձ որ զայն քեզի հետ բաժնեմ, ասոր համար որոշած եմ անկարողութենէս և իշխանութենէս հրաժարելով զայն քեզ ձգել :

Անթ. — Ի՞նչ, տէր իմ, այդպիսի որոշում մը . . .

Կուիտ. — Հարկ անհրաժեշտ է Անթօնիօ, ուստի շուտով դիտ աւագանեաց ժողովոյն իմացուր իմ այս որոշումս, դուք ալ որդեակ իմ Ֆրանչէսքօ, այս գիշեր Մանդուի դուքս պիտի հռչակուիք. ուրեմն եկէք ինձ հետ իմ հրաժարագիրս պատրաստելու :

Ֆրանչ. — Կը հնազանդիմ հայր. (Մեկուսի) Հողը սուքիս տակ կը բռնկի, ինքզինքս չեմ կրնար ազատել բայց եթէ ժպրհութեամբ և կատաղութեամբ : (Խորհրդաբար Անթօնիօ նայելով հորը հետ մեկնէ :

Դքսուհին. — (Առ Անթօն.) Կը տեսնէ՞ք Անթօնիօ, իշխանին շարժմունքը և ձայնին այլայլիլը :

Անթօն. — Այո տիպին, և ինքնիրենս անսնց պատճառները կը փնտռէի, ս'հ, ի՞նչպէս չեմ կրնար ձեր աչացը յուսոյ նշոյլ մը երեցնել :

Դքսուհ. — (Անթօնի մոտ բան մը կը հարցնէ, Անթօնիօ իմաստահար ելնէ) .

ՏԵՍԻԼ Ե.

Դքսուհին. (Երբ) Մանկուսիկ մը.

Դքսուհ. — (Միտի) Յուսոյ նշոյլ . . . ի՞նչ ըսել կուզէ . . . և ի՞նչ յոյս կրնան ինձ տալ . . . Երբ զաւակս կորուսած եմ . . . չգիտեմ, բայց Ֆրանչէսքօն այս նոր խոժոռ կերպարանքը զիս կը սոսկացնէ. իւր մինչև

ցայսօր ունեցած քաղցրութիւնը տրիշ բան չէ եղեր բայց թէ կեղծաւորութիւն, կարծեօ թէ իր նպատակին հասնող անպգամ մ'է . (Մանկութիւն հոնէ)

Դքսուհ . — Ի՞նչ կուզեն ինձմէ :

Մանկու . — Ձեր վսեմութիւնը մեր ամենասիրելի տէր և իշխան կուխաց աը կօնդակուէ դքսին առողջութեանը օգնելու համար քամուլախի խերու վանքէն մասունքներ բերել հրամայած էր . այս վանքին քոյրերէն մին զանոնք ձեզ բերած է :

Դքուհ . — Կանչեցէք այդ առաքինի կիներ , այլ ևս միմիայն աղօթիւք պիտի կարենամ մխիթարուիլ : (Մանկութիւն երէց, Լինա հոնէ Կոլլեճի)

ՏԵՍԻԼ Զ .

Դքսուհին . Լինա . (Կոլլեճի)

Դքսուհ . — Մօտեցէք քոյր իմ , ձեր բարի գլխաւորուհին է զձեզ հօս զրկողը :

Լինա . — Ոչ տիկին . այլ այս հոնդերձանքը հագնել կը պարտաւորէի ձեզ ներկայանալու համար :

Դքսուհ . — Ինձ ներկայանալու . . . ի՞նչ պատճառաւ և ո՞վ էք դուք :

Լինա . — (Բուռ ներեւով) Ձեր վսեմութիւնը չի՞ ճանչնար զիս :

Դքսուհ . — (Որտեւէ) Կարծեմ թէ ամիս մը առաջ զբեզ տեսած եմ , մի թէ դուք չէ՞ք Յրանչէսքօի խնամածուն , անկէջ ի վեր ինչո՞ւ նորէն հօս չեկաք :

Լինա . — (Կե . յոյժով) Տակաւին երէկ ձեր ամենասիրելի անձանց ընկերակցութեամբ բանտարկուած էիք :

սարսափելի մահուան մը սպասելով և չ'զիտեմ ի՞նչ մեծ հրաշքով մը ազատեցանք գետնարօր ճամբէ մը՝ զոր մինակ ամուսինս գիտեր : Փառք երկնից, հեռացանք և ազատեցանք այն աւերակներէն՝ որ մեր գերեզմանը պիտի ըլլային :

Դքսուհ . — Ինծի սիրելի անձինք ըսի՛ր, և ուրեմն ատոնք որո՞նք են :

Լինտա . — (Յաճէ) Ա՛հ տիկին, կազաչեմ, մեծ ուրախութեան մը զիմանալու համար ինքզինքնիդ պատրաստեցէք մի՛ կանչէք, մի՛ պոռաք ապա թէ ոչ ամեն բան կորուսած է :

Դքսուհ . — Աստուած իմ . . . բայց խօսեցէք ուրեմն, ուրախութիւն ըսիք, տրտմութիւն ինձ համար . արդեօք զուկէս բարի լո՞ւր մը կը բերէք :

Լինտա . — (Կճաց) Ա՛յո՛ տիկին :

Դքսուհ . — Չաւակս, Բաօլօ՛ս :

Լինտա . — Դեռ կապրի :

Դքսուհ . — Կապրի՞ :

Լինտա . — Լռեցէք տիկին :

Դքսուհ . — (Կճաց) Ա՛յո՛ այո՛, ուրեմն ազատած է :

Լինտա . — Երկու անգամ :

Դքսուհ . — Ինքը՞, Բաօլօ՛ս, կապրի՞, ո՛հ չես խաբեր զիս այնպէս չէ՞ :

Լինտա . — Աստուած չընէ տիկին բայց ինքզինքնիդ զսպեցէք :

Դքսուհ . — Ե՛ս, և ինչո՞ւ համար :

Լինտա . — Եթէ իմանան . . .

Դքսուհ . — (Չորս-Նեմֆ) Բայց կուղեմ որ բոլոր աշխարհք իմանայ, կուղեմ որ այս պայտառ իմ ուրախական ազազակներովս թնդայ :

Լինտա , — Կո՛ւզես ուրեմն որ դուակդ իւր ամենաո-
խերիմ թշնամւոյն կատարութեանը զոհուի :

Դքսուհ . — Ով որ և իցէ իւր թշնամին , ամենևին չեմ
վախնար անկէց , հոս , հոս Կուխօ տը կօնդակուէի պալա-
տին մէջ .

Լինտա . — Քայց միւսը՞ , տիկին :

Դքսուհ . — Փրանչէսքօ՞ն :

Լինտա . — Այո՞ , այս ամենուն թելադրիչ և Բաօլօ
իշխանին սպաննիչը :

Դքսուհ , — Նա՛ , իւր եղբօրը սպաննիչը :

Լինտա . — Իւր եղբայր՛ը , ո՛հ , օրհնեալ ըլլան երկկնք
տիկին , չէ՛ , իւր հարազատ եղբայրը չէ նա :

Դքսուհ . — Ի՞նչ կըսես .

Լինտա . — Ամուսինս զձեզ խաբած է , բայց վերջը շատ
զղջացած :

Դքսուհ . — Փրանչէսքօն իմ՝ դուակս չէ եղե՛ր . . . ոհ
Ատտուած իմ , ուրեմն ապատած է սրդիս , ուրեմն բնագ-
դուսն զիս չէր խաբած . . . բայց ես դուակս կուզեմ ,
Բաօլօս կուզեմ , ո՛ւր է , ո՛ւր :

Լինտա , — Մանթուէն շատ հեռու չէ , իւր նշանածին
հետ վանքի մը մէջ պահուըտած , և այս միջոցիս Լուիճի
իրեն օժանդակներ կը փնտռէ՝ Փրանչէսքօ իշխանին ամ-
բողջ բանակին յաղթելու համար , որ քաղբին բոլոր ամբողջ-
ները ու դռները պաշարած է :

Դքսուհ . Բայց ես անոնց համար հոս պիտի պատե-
րագմիմ .

Լինտա . — Ի՞նչպէս :

Դքսուհ . — Գնա դուն անոնց միացիր , և օրհնեալ ըլ-
լա՛ս որ այս երջանկու թխնը ինձ պարգեհեցիր . ըսէ՛ իրենց ,
ըսէ՛ իմ հարազատ դուակիս թէ շնորհօքն Ատտուճոյ Կուխ-
օ տը կօնդակուէ դուքսը աակաւին աէր և իշխան է

Մանթուի երկրին , և որ ինձմէ պիտի իմանայ Ռաօլօի կենդանի ապրելուն ուրախաւթ լուրը :

Լինտա . — Ա՛հ , զգուշացէք աիկին , լի՞նչ բնել կուզէք :

Դքսուհ . — Կուզեմ հոն դքսին քովը երթալ :

Լինտա . — Բայց Ֆրանչէսքօ՞ն :

Դքսուհ . — Ալ անկէց չեմ վախնար :

Լինտա . — Այլ սակայն

Դքսուհ . — Գացէք , գացէք , ժամանակը կը սահի :

(Լինտա և Ֆրանչէսքօ)

Դքսուհ . — (Մինչ) Ա՛հ , կորուսած բոլոր քաջարտութիւնս նորէն կստանամ Ռաօլօիս երջանկութեանը նպաստելու համար . (Աջ կողմն յենիլ և իջեալ , նշն դառնալ Ֆրանչէսքօ գրանչէսքօն իջնալ և իջեալ)

ՏԵՄԻԼ Է

Դքսուհին և Ֆրանչէսքօ ,

Ֆրանչ . — Ո՛ւր կերթաք աիկին :

Դքսուհ . — Չէ՞ք տեսներ որ ամուսնոյս սենեակը կերթամ :

Ֆրանչ . — Ամուսինդ աւագանեաց ժողովոյն նախագահելու համար հիմա պալատէս մեկնեցաւ :

Դքսուհ . — Է՛ որքեմն կրնամ հոն երթալ :

Ֆրանչ . — Ներեցէք մայր իմ , այդ անկարելի է :

Դքսուհ . — Ձիս քու մայրդ մի՛ կոչեր թշուառական , վասն զի դու իմ հարազատ որդիս չես :

Ֆրանչ . — Ա՛հ մատնած են զիս , մատնած , լաւ ուրեմն

տիկին, ահա կրնաս հասկնալ զքեզ հոն երթալ չթողելու պատճառը :

Դքս — Յանդո՛ւգն բողբախնդիր, զիս արգելել կուզես :

Ֆրանչ, — Ահա կը տեսնես արդէն :

Դքսու. — Վերջին անգամ կրսեմ, թողէք որ երթամ, ապա թէ ոչ Դուքսը օգնութեան կը կանչեմ :

Ֆրանչ, — Անոր ականջը չզիտի հասնի քու ձայնդ :

Դքսուհ, — Ուրեմն ծառաներս (Սելուին լեոյի շնորհէլ երբոյ, քոյ Գրանչէոս աւելի)

Ֆրանչ, — (Անոր իւրեք բռնելով) Մէկը չզիտի կանչես, մինչեւ որ այս պատշգամէն Ֆրանչէսքօի Մանդալի դուքսը ըլլալը հռչակուի :

Դքսու, — Սյգ փառքը իմ հարազատ որդւոյս կը պատկանի, որ իւր մօրը եղած այս անպատուութեան և անարդանաց վրէժը պիտի լուծէ :

Ֆրանչ, — Քու հարազատ զաւակդ կըսես :

Դքսու, — Բաօյօս դեռ կապրի, դիտեմ :

Ֆրանչ, — Կապրի՞ :

Դքսուհ, — Այո՛, և ազատուած է քու ճերաններէդ :

Ֆրանչ, — Ազատուած . . . և ով ըսաւ քեզ զայդ :

Դքսուհ, — Ձեր զոհերէն մին, Լինտա :

Ֆրանչ, — Լինտո՞ան :

Դքսու, — Ա՛հ ուրեմն կը վախնաս :

Ֆրանչ, — Ե՛՛ս կհոջմէ մը վախնամ, (ինքուրով) հ'ա հ'ա, շնորհակալ եմ դքսուհիդ Լէօնօու, դուք շատ անխօհեմ եղաք անոր ազատուած ըլլալը ինձ իմացնելովնիդ, առանց այս միջոցիս անոր ապահով վիճակ մը ունենալը ստուգելու : Ա՛հ ուրեմն դուք ինձ դէմ պատերազմ կը հրատարակէք, լաւ, թող այդպէս ըլլայ, պատրաստ եմ պա-

տերազմելու Այ ուսկից պիտի վախնամ, իմ կողմնակիցներս երկրին բոլոր ճամբաները բռնած են, ժամէ մը ձեր Բաօլօ որդին անոնց սուրերէն պիտի սպաննուի, որոյ պատճառը իւր մայրը, այսինքն դուք եղած պիտի ըլլաք:

Դքսուհի, — (Աղեկէզ ձայնիւ) Ա՛հ, շնորհք, շնորհք, (Փրանչէտի տի Իկոմ կը հաշիւ)

Փրանչ, — (Ձանգաւոր դարնէ, կանայք ներս կը վազեն) Իշխանուհին սարսափելի ցնցմամբ մը խելքը կորսնցուցած ՚ի զ՚ւր իւր մեռած զաւակը կանչելով զայն աններ կը կարծէ, ուստի զինքը իւր սենեակը տարէք, խնամէցէք և զգուշացէք որ մէկը չմտնեայ իրեն, ասկէց զատ, մտաւկայ վանքին բժիշկը ինձ կանչեցէք:

(Կանայք զԴքսուհին կիսամեռ վիճակին մէջ կը տանին)

ՏԵՍԻԼ Ը.

Փրանչէտքօ, (Երէ) Անթօնքօ:

Փրանչ, — (Առանձին, սոսկմամբ) Բաօլօ արատա՛ծ . . . կարելի՞ բան է . . . օն յառաջ, ամեն բան ամեն բանի դէմ դնելու վայրկեանը հասած է. թաղ մը կամ կախազան մը, ահաւաստիկ այս երկուքէն մին ինձ կոպասէ, (Առ Անթօնիօ, որ ներս մտած էր,) է ուրեմն, յայտարարութիւնը

Անթօն, — Դեռ բան մը կատարուած չէ իշխանդ վեհազուն .

Փրանչ, — Ի՞նչպէս .

Անթօն, — Դուքս հայրերնիդ իւր հրաժարականը մտտոցանելու ժամանակ, բաւական ատենէ ՚ի վեր ունեցած անդովը բռնուեցաւ .

Ֆրանչ, — Կարելի՞ք բան է :

Անթոն, — Այո՛, բայց կարծեմ թէ այնչափ ծանր չէ :

Ֆրան, — Եւ ժողովքը :

Անթոն, — Ժողովը ցրուեցաւ, յաջորդ նիստը վաղուան ձգելով :

Ֆրանչ, — (Մեկուսի) Վաղուա՛ն . . .

Անթոն, — Ձէ՞ք ուզեր ձեր հայրը տեսնել, աէր իմ :

Ֆրանչ, — Այո՛, Այո՛, չնորհակալ եմ, հիմա կերթամ, (Անթոնիօի մեկնելէն ետքը) վա՛ղը . . . բայց ես կորսուած եմ, թերեւ մէկ ժամէն ճամարտութիւնը երևան պիտի ելնէ, ամենևին բան մը ինձ չսլիտի կրնայ նպաստել, քանի որ Կուխտօ տը Կօնդակուէ տակաւին կիշխէ, կը տեսնէ և կը լսէ . . . դուքսը . . . ահաւասիկ ճամարիտ և մեծ վտանգը . . . բայց ինչ որ ըլլալու է՝ թող ըլլայ (Պէրբօ մանէ) :

Պէրբօ, — Տէր իմ, ահաւասիկ վանքին բժիշկը :

Ֆրանչ, — (Մեկուսի) Այո՛, Սբօլէթթայի եղբայրը, որ այնչափ հաւատարմ է ինձ .

(Խորը կերեայ Լուիճի կրօնաւորի հազուստով, կնքուղը վար քաշած և ձեռքը ափսէի մը մէջ դաւաթ մը կայ)

ՏԵՍԻԼ Թ .

Ֆրանչ . Պէրբօ , Լուիճի .

Պէրբօ, — Ձեր դքսուհի մօրը համար զօրացուցիչ դեղ մը կը բերէ :

Ֆրան, — Այ ևս անօգուտ է, վասն զի մայրս իւր առողջութիւնը գտաւ, ուստի պէտք է որ այդ դեղը հօրս տանի, բայց նախ և առաջ ինձի բեր տեսնեմ, (Պէրբօ փսիւթը կտանէ կը բերէ) հիմակուան ժամանակս թիտա դդուշութիւն պէտք է մատնութեանց դէմ, այս ստերբ

մարդն անդամ կրնայ խարուած ըլլալ, ուստի հօրս շըր-
թունքը այս գաւաթին դպչելէն առաջ պէտք է որ խմշըր
թունքս մօտենան՝ թունախառն ըլլալը կամ շըլալը ստու-
գելու համար, . . (Գաւաթը կառնէ քիչ մը կը խմէ,)

Պէր, (Մեկուսի) — Ինչ որ ալ ըլլայ՝ դարձեալ կըսեմ
թէ բարի աղայ մ'է սա, (Փրանչէսքօ դողահար ծոցէն շիշ
մը կը հանէ և բաժակին մէջ քանի մը կաթիլ լեցնէ խիստ
զգուշութեամբ. ետքը գաւաթը արօտէին մէջ կը դնէ,
Պէրօ դայն կրօնաւորին կուտայ,)

Փրան — Ահաւասիկ ալ հանդիստ եմ, (կրօնաւորին) գա-
ցէք բարի հայր, աւագ որ սիրելի հայրս յուսացուած էն
աւելի հիւանդ պիտի դանէք, զինքը ձեր բարի խնամոց և
սուրբ աղօթիցը կը յանձնեմ: (Լուիճի խօնարհի և դայրու-
թիւ անոր ետնէն նայելով աջ կողմը մտնէ Պէրօյի հետ):

ՏԵՍԻԼ Ժ.

Փրանչէսքօ, (Երէ) Անթօնեօ,

Փրանչ. (Մինակ) — Վայրկեանը վճռողական է, այս քիչ
մը ժամանակը որ տակաւին թշնամիներս ինձ կը թողուն,
խիստ ազետաբեր պիտի ըլլայ իրենց համար. . . (Պար-
տելով) ահա այսպէս բռնութեամբ պիտի հրաժարիս իշ-
խանութենէդ. կուխտօ տը կ'օնդակուէ՛, դուքս Մանթուի:
(Աջ կողմէ դրօձ մտնայ և գոն կէ՛ղ քանալը) Անթօնեօ իւր
ոտիցը տակ նստած է, ինչպէս իմ հաւատարիմներէս ալ
մէկ քանին. . . կրօնաւորը անկողնոյն կը մօտենայ, բա-
ժակը կը լեցնէ, իշխանին շրթանցը կը մօտեցնէ. կուխտօ
դայն ամբողջապէս կը խմէ, խմեց, գլուխը կ'էյնայ, ալ չի
շարժիր, ձայն չիկայ, (Ներսէն աղաղակ) ա՛հ, աղէկ, աղէկ,
ահա մեռաւ. . . ամեն բան լմնցաւ. հիմա Մանթուի իշ-
խանը ես եմ: [Անթօնեօ շտապաւ տեսարան դայ,]

Անթօն, — Ի՞նչ սարսափելի աղէտ, ա՛հ իշխան:

Փրանչ, — Ի՞նչ կայ ուրեմն:

Անթ, — Հայրերնիդ. . .

Փրանչ, — Լմնցուցէք:

Անթ, — Ալ չիկայ, մեռաւ:

Փրանչ, — Մեռաւ:

(Խորէն իշխանք և Պէքօ կուգան ողջունել զՖրանչէսքօ.)

Ֆրանչ .— Այ չիկայ . . . (Կամայ մը Պէքօյի) գնա՛ իմացուր որ ժողովրդեան հռչակեն. (Բարձր) Ա՛հ, հայր իմ, հայր իմ. [Դէպի սենեկին գուռը դարձած ՚ի ծունր իջնէ]

Մանկլաւ , (Խորի պատշաղմին վրայ երեւնալով) — Կուխոս տը կօնդակուէի գուքսը մեռաւ, կեցցէ՛ ուրեմն Ֆրանչէսքօ գուքս և իշխանն Մանթուի :

Ֆրանչ .— (Ելլելով) Երթանք աղօթել :

ՁԳԻ ՎԱՐԱԳՈՅԻՆ

ՎԵՐՁԻՆ

ՊԱՏ՛ ԵՐ

(ՈՃՐԱԳՈՐԾԻՆ ՊԱՏԻԺԸ)

(Տեսարանն է Կուխոս տը կօնդակուէի սենեակը, խիստ զարդարեալ : Խորը գուռ մը : Գեղեցիկ կանգեղ մը կը լուսաւորէ տեսարանը, Խորը, աջ կողմը գազազ մը, որուն վրայ Կուխոս տը կօնդակուէ մեռելի պէս տարածուած է իշխանական հանդերձանօք և թաղը դուլսը : Սեղանի մը վրայ թուղթեր և իշխանական կնիքը դրուած է : Թատերաբեմին առջեւ ուրիշ սեղանի մը վրայ կաղամար դրիչ)

(Վարագոյրը բացուելուն, Անթօնեօ , Պէքօ և իշխանք դագաղին շորս կողմը ՚ի ծունր , իսկ Լուիճի կրօնաւորի կնքուղը մինչև աչքերը քաշած դագաղին քով նստած է.)

ՏԵՍԻԼ Ա .

Անթօնեօ , ագնուականք և Լուիճի՛ կրօնաւորի հագուստով

Անթօն , — Սյս երկրին իշխանական սովորութեանը համեատ, մեր վախճանեալ վեհապետին ծարմինը իւր ամեն զարդարանօքը ղգեցեալ պէտք է որ ամբողջ օր մը այն

սենեկին մէջ մնայ՝ ուր հոգին աւանդած է : Գիշ մը ետքը պալատիս դռները պիտի բացուին բոլոր ժողովրդեան՝ այս սգալի դադաղին վրայ արցունք թափելու համար : Մնաս բարեա՛ւ կուխոս ար կօնզակուէ , ընդունէ՛ իմ վերջին յարգանքս ու ողջոյնս : (Այլոց) Տե՛արք իմ՝ ամենքնիդ ալ գթասիրտ տէր և իշխան մը կորուսինք , բայց ես սրբտակից բարեկամ մը :

Լուիճի , (Կամոց մը Անթօնիօի ականջին) — Յուսացէ՛ք տակաւին : (Անթօնեօ զարմանօք ետին դառնայ , Լուիճի կերպով մը լուսթիւն պատուիրելէ ետքը ,) — Աղօթեցէք , (Անթօնեօ ՚ի ծունր իջնէ դադաղին քով :

Ոմն , — (Քովի ընկերացը) Իմացա՞ք սեւարք իմ՝ կըսեն թէ Բաօյօ իշխանը մեռած չէ :

Այլ ոմն — Ո՛վ կը համարձակի ատանկ սուտ մը հնարել :

Այլ ոմն , — Գիտէ՞ք որ շատ վտանգաւոր է այդպիսի առասպելական խօսքերը , զոր արտասանելով ինքզինքնիս Ֆրանչէսքօ իշխանին թշնամի պիտի երեցնենք :

Այլ ոմն — Ե՞ս անոր թշնամի ըլլամ , Աստուած չընէ . . բայց պարտիմ ձեզ յայտնել թէ՛ այս տարաձայնութիւնը Մանթօ Քիէթուօ վանքին շրջակայներէն ելած է :

Ոմն , — Մեր հաւատարիմ զինւորները այդ տարաձայնութեանց առաջքը շուտ մը կհոնուն : (Ժամը 3 կը զարնէ .)

Անթօն , — (Ոտք ելած) Ահաւասիկ պալատիս մատրան մէջ աղօթելու ժամն հասած է :

Լուիճի (Մեկուսի) — Ժամը երե՛ք , և տակաւին բան մը չեմ տեսներ . . . (Մարմինը կը դիտէ) Ոչինչ , արդեօք սրխալեց՛այ : (Մառայ մը կը մտնէ)

Մառայն , — (Մտած ատենը) Նորին վսեմութիւն Մանթուի իշխանը (Ֆրանչէսքօ մտնէ , զոր ամենքը ոտք ելած ակնածութեամբ կողջունեն) :

Ֆրանչ , (Սգոյ հանդերձանօք) — Եթէ բան մը կայ որ կարենայ մեր անտանելի ցաւերը մեղմացնել , այն ալ այս իշխանաց և հարց լաւադունին , կուխոս ար կօնզակուէ հօրս մատուցուելիք վերջին յարգանաց տեսարանն է : Անթօնեօ , դու գնա՛ կատարուելիք այս սգալից հանդիսին նստակազահելու , ես ալ քիչ ատենէն կուգամ : (Անթօնեօ

խոնարհելով մեկինի, Լուիճի գաղտնապահութեան նշան մը կընէ անոր,) դուք այ տե՛արք , իմ խորին շնորհակալիքքս ընդունելով՝ հաճեցէք քիչ մը ատեն առանձին թողուլ զիս այս մահահամբոյր գաղաղին մօտ , որպէս զի իմ վրայ բեռնաւորեալ այս իշխանական մեծ պարտաւորութիւնները կարենամ մօտածել, նաևս արգիլեցէք զքսուհին որ հոս չգայ , բաձարցակապէս արգիլեցէ՛ք , զի ինչպէս որ գիտէք, իւր անդրանիկ զաւկին կորստեանը վրայ քիչ մը խելագարած է , թող իւր սենեակին մէջ առանցնացուեալ մնայ մինչև կատարեալ յառողջութիւն : (Իշխանք խոնարհին և մեկնիլ պատրաստուին , իսկ կրօնաւորը դագաղին քով անշարժ կը կենայ) .

Փրանչ , (Կրօնաւոր Լուիճիին) — Հայր իմ, չէ՞ք լսեր, Ո՞հն , — Չէ՞ք գիտեր իշխանդ վնահազուն, թէ այս կրօնաւորին պարտքն է մինչև վերջը մեռեալին դագաղին քով կեցած աղօթել .

Փրանչ , (Իշխանական կերպով) — Երբ ես հոս ներկայ եմ, ինձմէ զատ ոչ ոք պէտք է որ սիրելի հօրս դագաղին մօտ չգտնուի, և երբ ես կը հրամայեմ, ամենքն ալ պէտք է հնազաղդին և խոնարհին (Իշխանք նորէն խոնարհին) դացէ՛ք, և առանց իմ հրամանիս մէկը չմտնէ այս դահլիճս : (Ամենքն ալ մեկնին, Փրանչէսքօ մնայ առանձին) .

Փրանչ — Վերջապէ՛ս, յաջողեցայ ձեռք անցնել այս վնահապետական իշխանութիւնը , օրտիս միակ նպատակն ու փափաքը . (Գաղաղին մօտեցած) ա՛հ կուզեմ այս մարդուն դէմքը նկատել, վասն զի երեկ իմ տէրս՝ իսկ այսօր անշնչացեալ է սօքիս տակ : (Ետ ետ երթալով) Աստուած իմ, կարծես թէ իւր նայուածքը իմինիս հանգիւպեցաւ . . . Է՛հ, հեռայնենք այսպիսի տղայական անհիմն կասկածները (Ինքնիրեն) Ի՛նչ, վա՛ռդ դու , դու որ իշխանական գոռոզութեամբ կուզես ուրիշներուն հրամայել, հիմա կը վախնամս քու երևակայութենէդ . (Գրտէն երգեհոնի եւ զանգակաց ձայնք) Ահա այս զանգակները իմ անհիմն վախերսս կը պատասխանեն . (Գաղաղին) Ի՛նչ կրնաս ընել հիմա դու ինձի, դո՛ւ, մինչ կը պատրաստուին դուրսը յուզարկաւորութեանդ վերջին հանդէսը կատարել . . . այս

Թագը (Պագը յափշտակելով) բու ճակտիդ վրայ ալ եւս ուրիշ նշանակութիւն մը չունի բայց եթէ սնտտի զարդ մը, իսկ իմ ճակտիս վրայ իշխանական մեծ նշան . (Գլուխը կը դնէ) բայց քանի որ տակաւին ժողովուրդը միահամուռ իմ ոտքս դիմելով այս թագադրութիւնը անանկանելի ընելու համար զիս չէ սղջունած, առ այժմ տղայական խաղալիքի մը պէս կերևայ աչացս . հոպ օն, ժամանակ կ'որոնցնելու չէ . . . գործե՞ք . (Թատերաբեմին առջևի սեղանին գլուխն անցած հետեւեալը կը գրէ բարձրաձայն , կրնակը դադաղէն դարձուցած .) « Իմանալով որ խարերայ մը իւր «ունեցած նմանութեամբը ինքզինքը մեր կորուսած ամբ-ճնասիրելի եղբայր Բասօ իշխանը կուզէ հաւատացնել , ապտու գրութեամբ կը հրամայենք բոլոր մեր հպատակաց՝ «թէ այն խարերայ թշուառականը գտնելով մեզ յանձ-ճնեն , սրոյ գլուխը 10,000 ոսկի Ֆիօրինի գրաւի դրուած է :

Ստորագրեալ

Փրանչէսքօ, իշխան Մանթուի»

Հիմա արքունի կնքով պէտք է վաւերացնենք զայս .

(Միւս սեղանը երթալով տուփին մեջէն կնիքը կառնու կրնակը միշտ դադաղին դարձուցած , այն միջոցին Կու-տօ կարթննայ և կամաց կամաց դադաղին մէջ կը նստի , Փրանչէսքօ ալ սուղին եկած իւր տեղը կը նստի և գրածը աչքէ անցուցած վայրկենին՝ Կուխտօ դադաղէն կիջնէ եւ գողգոջուն քայլերով մօտենայ անոր և ետեւէն թագը գըլ-խէն կը յափշտակէ :)

Կուխտօ, — Սրբապղծութիւն , սրբապղծութիւն .

Փրանչ , (Սարսափահար և այլայլեալ) — Ա՛հ . . .

Կուխտօ, (Պտտելով) — Ե՛ւ եմ իշխան Մանթուի .

Փրանչ , — (Սարսափելի նայուածքով զայն կը դիտէ և առջևը կերթայ .) Ուրուական , ի՞նչ կուզես ինձմէ . ինչո՞ւ

այդպէս տժգոյն և զայրացեալ իմ առաջս կը կենաս . .
 ան ազատէ զիս . . . շնորհք . . շնորհք . . . զն'ա
 հեռացիր . . թող զիս . . . (Աչքերը միշտ կուխտօի
 վրայ տնկած՝ ետ ետ երթալով դագաղին մօտենա), եւ
 մէջը նայելով՝ խենդի պէս կը դողայ և կը խարխարէ)
 Պարա՛պ . . . դագաղը պարա՛պ է . . . արթնցած է . .
 ան, ուրեմն մարդ մը, արարած մ'է որ դէմս կանգնելով՝
 ա՛հ, ինքն է, այո, կուխտօն է, ալ չեմ վախնար :

Կուխտ, (Մտածելով) — Ի՛նչպէս, այն կրօնաւորը, որ
 զիս քնացուց, հոս չեմ տեսնէր :

Ֆրան — Ուրեմն այն անիծեալ կրօնաւորը զիս խաբած է :

Կուխտ, — (Ձեռն 'ի ճակատ մտածելով) Կը յիշեմ . .
 պատրաստուած թոյնին տեղ ուրիշ ըմպելիք մը ինձ ներ-
 կայացնելով՝ «քնացի՛ր» ըսաւ, « Բաօլօ և ես զքեզ պիտի
 արթնցնեմք » :

Ֆրանչ, — Բաօլօ՛ :

Կուխտ, — Բաօլօ՛, որդեակ իմ, ո՞ւր ես :

Ֆրանչ, — Բաօլօն մեռած է, չե՞ս գիտէր :

Կուխտ, — Մե՛ռած . . ո՛հ չէ՛ չէ՛ .

Ֆրանչ, — Մտիկ ըրէ ինձ, ամեն մէկ խօսք և ամեն մէկ
 վայրկեան թանկագին են մեզ համար, խօսք մը բաւական
 է, որոյ փոխարէն այս դռները բանալով ամենքը ներս
 պիտի կանչեմ և անոնց ներկայութեանը պիտի յայտարար-
 րեմ թէ՛ հայրս հրաչքով մը ողջնցաւ .

Կուխտ, — Եւ ի՞նչ է այդ բանը .

Ֆրանչ, — Ձեր իշխանութենէ հրաժարիլը ,

Կուխտ, — Հրաժարի՛լ :

Ֆրանչ, — Եւ ձեր ստորագրութեամբը վաւերացնել այս
 հրովարտակը : (Թուղթը ներկայացնէ) :

Կուխտ, — Որդւոյս մահավճի՛ր . . որդւոյս գատակնի՞քը,
 երբէքք, երբէքք :

Պրանչ, — Խարերայ մը, որ . .

Կուխտ, — Խարերան դու ես, դու, վանդի իմ հարազատ
զաւակս չես . (Գրսէն զանգակի ձայն)

Պրանչ, — Թշուառակա՛ն, կը լսե՞ս այս զանգակները և
այս յու զարկաւորութեան երգերը . . մի միայն ես գիտեմ
որ դու կապրիս, միմիայն ես կամ հոս քեզի հետ դէմառ
դէմ ծե՛րունի, և կրնամ նորէն զքեզ դադաղից վրայ տա
րածել, ուրեմն ստորագրէ՛ կըսեմ քեզ, ստորագրէ՛ .

Կուխտ, — Երբէք, երբէք :

Պրանչ, — Ստորագրէ՛ ապա թէ ոչ այս ձեռքը . . .
(Եւ անմիջապէս Կուխտօի վրայ յարձակելով անոր կոկոր-
դէն կը բռնէ, նոյն միջոցին խորի դռնէն Լուիճի կրօնա-
ւորի հագուստով, բայց գլուխը բաց, կայծակի արագու-
թեամբ ներս կը վաղէ և Պրանչէսքօի կոկորդէն կը բռնէ
գոչելով) — Տեսնենք պարօն, երկուքէս ո՞րին ձեռքը ա-
ւելի զօրաւոր է .

Պրանչ, (Հօրը օձիքը թողու և ետ ետ երթալով) — Լու-
իճի՛ն :

Լուիճի, — Այո՛ Լուիճին, զքեզ իրեն որդեգրող հայրդ,
որ պարտաւոր էր սիրելի զաւակս, օրօրանիդ մէջ զքեզ
այսպէս խեղդել :

Պրանչ, — Թշուառակա՛ն, կը համարձակի՞ս իշխանիդ
դէմ ձեռք վերցնել :

Լուիճի — Իմ իշխանա՛նս, (Վաղէ խորի դուռը բանայ) ահա
լասիկ իմ իշխանս . (Տեսարանը կը լուսաորուի, Բաօլօ դըք-
սուհոյն Լէօնօսայի և Պիանդայի մէջ տեղը կերևայ, իսկ
Լինտա եւ Բիէթաօ անոնց կը հետեւին) :

Կուխտ, — Բաօ՛լօ .

■ Գրսուհի . — Գրկէ՛ զաւակդ Կուխտօ, (Գրկախառնին)

Պրանչ . — (Մեկուսի) Լինցաւ ամեն բան, (Գրպանէն շիշ
մը հանած՝ կը խմէ .)

Բաօլ, — Հոյր իմ, (Լուիճին ցուցնելով) ահաւասիկ իմ կենացս ազատարարը :

Լուիճ, (ի Մուհը) — Շնորհ անցելոյն համար, տէր իմ :

Կուիտ — Դու որ իմ կեանքս ինձ պարգևեցիր, և իմինէս հազար անգամ աւելի թանկազին Բաօլօ որդւոյս կեանքը ազատեցիր, օրհնեալ ըլլաս . ուստի ոտք ելիր քաջասիրտ հրամանատարս :

Լուիճ, — Այո, ձեր հրամանատարն եմ տէր իմ, այս թշուառականը պատժելու համար :

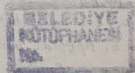
Փրանչ, — Արդէն ես պատժուած եմ՝ քանի որ թագն ինձմէ կը հեռանայ, Եւ դու, որ զիս խրճթէն այժմ պալատոյ բերիւր և սրտիս մէջ հպարտութեան ու գոռոզութեան գաղափարները արթնցուցիր, անիծեա՛լ, յաւիտեան անիծեա՛լ ըլլաս :

Լուիճ, — Փոխանակ անիծելու՝ զղջա՛ թշուառական գործած այնչափ յանցանաղբ վրայ :

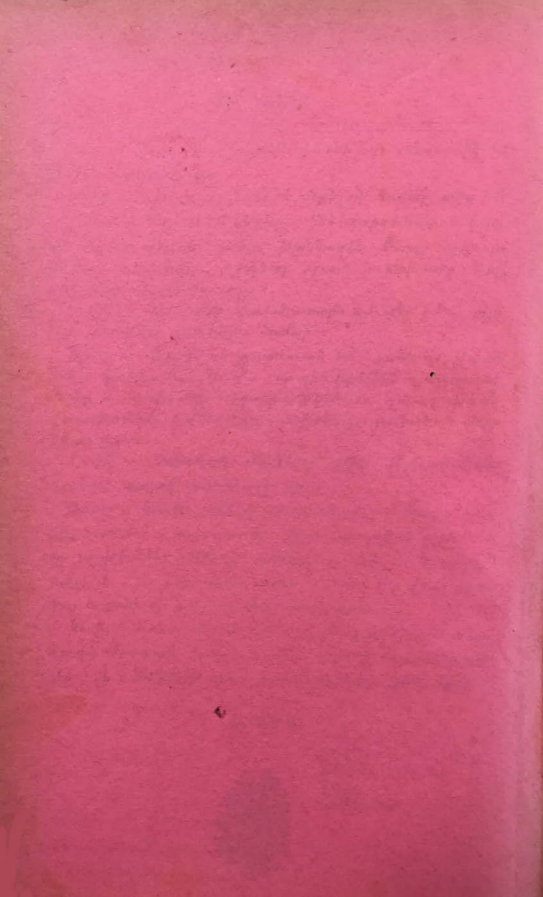
Փրանչ, (Յաւէն լաթերը պատռտելով) — Թագաւորեցե՛ք ուրեմն . . . բայց ես ձեր հպատակը չպիտի ըլլամ, ոչ կը յաղթեմ ձեր ամենուն, ամենքդ ալ . ա՛հ . . . (Դողդղայ) բայց չէ . . . ձեր ոտիցն առջև . . . չէ . (Իր վրայ դառնայ և քանի մը քայլ առնելէն ետքը կիյնայ) :

Կուի, — Աստուած արդար է որդեակ իմ Բաօլօ, ահաւասիկ ոճրագործ հօր մը դաւաճան որդւոյն արժանիպատիժը, զի «ՀԱՐԱԶԱՏ ՈՐԴԻ ԶՆՄԱՆՈՒԹԻԻՆ ՀՕՐՆ ԲԵՐԷ» :

ԳՅԲԶ

İBB Eyüp Sultan Halk ve Çocuk Kütüphanesi

ERM0439

255.07.02.01.06.00/

Գլխ 7 դահեկան